

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félvre

12 kor
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Esperesi fizetésrendezés.

A folyó hó 20-án összeülő egyházkerületi közgyűlés meghívójában tárgysorra van tűzve az esperesi honoráriumok ideiglenes és mérsékelt felemelése iránti ig.-tanácsi javaslat is.

E javaslat tulajdonképen még csak a 4-én tartandó ig.-tanácsi ülésen kerül megállapítás alá, de volt alkalmunk a terjedelmes indoklással elkészült előadói tervezetbe betekinteni és ennek alapján ismertethetjük azokat a főbb szempontokat, melyek a javaslat előkészítésénél figyelembe részesültek.

Az ideiglenes rendezés szükségét és elodázhatlanságát fejtegeti mindenekelőtt a tervezet, arra utalva, hogy a közigazgatási államsegély folyósításának bizonytalan idejéig e kérdést egészen függőben tartani nem lehet, mert egyfelől a természetes fejlődés következtében, másfelől pedig az állam segítő erejének a tanítói és lelkészi javadalmak kiegészítésére való igénybevétele folytán oly nagy mérvben megsokasodtak az egyházmegyei közigazgatásnak teendői, hogy azok elvégzésére egész ember teljes munkaereje szükséges, főként a nagyobb egyházmegyékben.

Az életviszonyok mai megnehezedésére tekintettel nem is követelhető, hogy szellemi erőinek a köz javára való értékesítése mellett még anyagi áldozatot is hozzon bárki az esperesi állás elvállalásával, mely ma már nem pusztán dignitás, hanem sokkal inkább hivatal.

Az egyházmegye többi tisztviselői szintén jogos igénynyel bírnak alig számbavehető mostani honoráriumok emelésére, de a fedezet elégtelensége miatt ma még csak a munkával leginkább megterhelt espereseket lehetett számításba venni. A közigazgatási államsegély kiutalása után következik majd az általános rendezés.

Legfennebb 6—7 ezer koronára tehető az az összeg, mely a rendszeres államsegélyi alapból fölhasználható most, azzal az előrelátással, hogy azután a megadott segélyek állandóan folyósíthatók is legyenek.

Ezt az összeget a végzett és végzendő munka arányában kívánja a javaslat kiosztani, tehát az egyházmegye nagysága, népessége arányában és az egyházközségek vagyoni viszonyainak, szétszórtságának, szóval az adminisztráció nehézségeinek figyelembe vételével.

Kiindulási elve a tervezetnek az, hogy az esperesi vizsgálati költségekre, irodafentartási és más készkiadásokra minden esperesnek biztosítva levő 400 kor. minimumon felül, legalább is 200 kor. olyan tiszteletdíja legyen, mely személyes fáradságának jutalma és felelősségének ellenértéke.

Nagyobb és nehezebben kezelhető egyházmegyék esperesei részére fokozatosan magasabb tiszteletdíjak biztosítanak, sőt a legnagyobb egyházmegyék esperesei részére akkora pótlás van előírva, hogy az a káplántartás költségeire is némi fedezetet nyújtson.

A kongrua-törvények által az esperesekre hárított felelősség nemcsak több, de gyorsabb, pontosabb és mélyrehatóbb munkát is igényel. Ez a körülmény is indokolja a rendezés szükségét.

Ebből a felettes hatósági felelősségből kifolyólag fölveti a javaslat az állami, törvényhatósági és községi közigazgatás minden vonalán czélszerűnek bizonyult rendbirságozási jog általános megállapítását. Több egyházmegyében ez már életbeléptetett szabály. Biztosítandó lenne a jog az egyházkerületi főhatóságnak is a közvetlenül felelős esperessel szemben, nem bizalmatlanságból, hanem főként azért, hogy az esperesek lefelé való engedékenysége, elnézése a szükség határáig korlátolva legyen és erélyesebb föllépésének igazoltságát nyujthassa a kényszerítő rendszabályokban. Bizonyos, hogy alkalmazására ritkán kerülne sor, de mint közigazgatási korrektívum, ugy nélkülözhetetlen a rendbirságozási jog, kellő korlátok közé szorítottván a jogositott hatóság annak alkalmazásánál.

A tiszteletdíjak összegére nézve a tervezetben több osztály van föllállítva. Három egy-

házmegye esperese részére új honorárium kiutalása javaslatba ajánlva nincsen, a többiek-nél 200 koronától 800 kor.-ig terjedő összegben van az esperesi tiszteletdíj megállapítása és kiutalása javaslatba hozva.

Maga a javaslat is kiemeli, hogy kellő felelősséggel mellett bővebb mértékkel kellett volna az érdem jutalmazására menni és a méltányos igények kielégítésére törekedni, de viszont kétségtelen, hogy a mai állapot mellett ez is lényeges haladás.

A javaslat végleges megállapítása után alkalmat találunk annak részletesebb ismeretetésére.

Vallás és tudomány.

A nagyenyedi protestáns nők egyesülete 1905. év április 2-án délután, a Bethlen-kollegium dísztermében tartott műsoros összejövetelén szabadon előadta az egyesület egyik tagja.

(Folytatás.)

Ime t. hallgatóság, mihelyest mi a dolgok mélyére akarunk tekinteni, mihelyest a dolgok valódi lényegét, valódi okát, őt okát, őt eredetét keressük, a tudomány az ő saját anyagi világában sem tud minket felvilágosítani és megnyugtatni. Amit én itt prózában elmondtam, azt nagyon szépen fejezi ki a filozófus-költő, Madách az ő „Ember tragédiájá”-ban. A költemény egyik színében vagy jelenetében egy ifjú szerepel, ki mint társai között a legkiválóbb, tudásvágytól lelkesedve, buzgón hallgatja s tanulja mesterének tanításait. — De kétely gyötri, mert bár érti és felfogja a tanításokat, tanítómesterének minden szavát, mégis nem lát tisztán semmit. Bátorságot vesz hát egyszer magának és mesteréhez bizalmas vallomással és kérdéssel fordul, mely ezen mondatban nyer kifejezést: „*hogyan lényegében semmit sem fogok fel*” Most mohón és lelkesedve várja mesterének szavait és. . .kapja a tanítómestertől — kit a költeményben Keppler csillagász személyesít — a következő lesújtó választ:

„No látod, én sem — s hidd el senki más
A bölcsélet csupán költészete
Azoknak, mikről még nincsen fogalmunk.”

Ime t. hallgatóság kimutattam azt, hogy a tudománynak — akár filozófia, akár természettudomány — nincs jogosultsága arra, hogy a vallásos hit felett pálcát törjön s azt lekicsinyelje, mert hiszen — a mint láttuk — a tudomány a maga saját területén is, csak egy bizonyos határig tud érzékelhetőleg és racionális módon bizonyítani, azon túl pedig arra képtelen. Azon túl is tisztelem én a tudományt; sőt magam is azt vallom szépnek, a mi azon túl van, „csupán költészete azoknak, mikről még nincsen fogalmunk.”

Előadásom további folyamán ki fogom mutatni azt, hogy a vallásos hit és a józan természetfilozófia (itt specialiter csak erről az egyről fogok szólni) nem is állanak ellentétben, sőt nagyon jól megférnek és békében élhetnek egymás mellett.

* * *

Hogy ezt tehessem, felveszek egy konkrét témát; bemutatom azt vallásos leírásban, azután pedig a józan természetfilozófia értelmezése és magyarázata szerint. A vallás legilletékesebb forrásához megyek, a Bibliához; abból egy részletet a Mózes könyvéből kiolvastva, a világ teremtésének előadását következőképpen találom ott.

Isten a világot 6 nap alatt teremtette. Először szétkülönítette a világ összét a setétségtől, azután a tengereket a szárazföldtől. Az élőlényeket pedig következő sorrendben teremté meg: először a növényeket, azután az állatokat és pedig előbb a vízi és alsóbbrendű állatokat, azután szárazföldi és magasabbrendű állatokat; legutóljára pedig az embert, kinek orrába életet lehelt s így lett az ember élő lélek.

Ez a Bibliászerinti leírásnak rövid kivonata. Ez a bibliai kép sokkal nagyobb és mélyebb bölcsességet foglal magában, mintsem hogy azok, kik az ilyen régi dolgon mosolyogni tudnak, még csak sejteni is képesek volnának. És ez a bibliászerinti leírás észszetelál a természettudományi leírással s fejtegetéssel is, még a maival is; megvan benne a szétkülönülésnek és a fokozatosságának elve is, amit a mai természettudomány annyiszor hangoztat. Csak az időre nézve tér el a mai természettudomány; t. i. a Bibliában 6 nap van mondva, a természettudomány pedig nagy időt, roppant nagy időt számít e tekintetben. De itt is megtalálhatjuk a kiegyenlítést; mert hiszen ugyancsak a Bibliában benne van, hogy az emberi kis mérték nem fogható az isteni dolgokhoz s hogy a teremtő előtt 1000 esztendő annyi, mint akár egy nap az emberi mértéken; szó van ott az emberi „végesről” és az isteni „végtelenről” is.

Mózes Kr. e. 1480 évvel halt meg és ha mi a Mózes idejétől vagy 3200 esztendőt átugrunk, hát akkor Linnének (sz. Kr. u. 1707.) a közismert svéd természettudósunk korához érünk. E hosszú időn keresztül a természettudósok a teremtést mindig a Mózes leírásával egyezőleg magyarázzák; tehát a vallás és természettudomány nem tért el egymástól, így magyarázza azt az említett Linné is; sőt ő még a Biblia szerinti özvízet is megkísérelte természetudományilag kimagyarázni s elmondja, hogy mikor a Noé bárkája megfeneklett az Ararat hegyén, a különböző klimatikus igényű állatok miként találtak ott menedéket a hegy különböző magaslatának szirtjein.

Linné után Cuvier korszaka következik a természettudományokban (sz. Kr. u. 1769-ben). Ő már a vallásos felfogástól sokban eltérően, másként magyarázza a teremtést; nevezetesen szakaszonként, többször teremtetik a föld élő világa, a melyet mindig elpusztít és betemet valami nagy általános katasztrófa. Elmélete nem is tartotta magát sokáig, 30 év alatt teljesen megbukott; rég az ideje, hogy már nem beszél róla egy természettudós sem.

Cuvierrel egyidejűleg élt Lamarck francia zoológus és Lyell angol geológus. Ezek alkották meg a teremtésre nézve azt a természettudományi elméletet, a melyet evolúció-észármazás-fejlődés-elméletnek neveznek, a mely, a mig Cuvier élt, lévén ő Lamarcknak nagy ellensége, épen az ő nagy tudományos tekintélye miatt nehezen tört utat magának, de a mely immár általánosan uralkodóvá lett s véleményem szerint fővonásaiban fen fog maradni minden időkben. Ennek az elméletnek a kezdő magva látható már a Kr. e. görög bölcséknél, azután egy-egy eszmében felmerül és eltűnik az többször, végre rendszeresen kidolgozva megszerkeszti és megalapítja azt Lamarck, 1809. megjelent bölcséleti zoológia cz. francia munkájában, az élő lényekre nézve; Lyell pedig 1830. angol nyelven megjelent geológ. munkájával a földre nézve; a mely két munka és tárgy kiegészíti egymást.

Ez az evolúció-elmélet csakis pár szóval és csakis annyiban említve, a mennyire itt az helyénvaló (mert ez tulajdonképpen természettudományi tárgy), következő: a minden hatalmat és bölcsességet képviselő Teremtő, Isten (legalább így concedálja legtöbb természettudós) megteremtí a földet, rajta az első élő lényekkel; de a Teremtő, hatalmánál fogva megadja

a földnek, az élő lényeknek, megadja az embernek is (ki ezen elmélet szerint is, mint a teremtés koronája legutóljára jelenik meg a földön, épen úgy, a hogy Mózes mondja) azt a képességet, hogy tovább és magasab fokokra fejlődjék az idők végtelen vonalán. A föld, mióta teremtett, folytonos változásokon ment és megy keresztül; de nem olyan nagy és általános katasztrófákon, mint Cuvier tanította, hanem csak lassu, de folytonos változásokon, a milyeneket nap-nap után szemlélhetünk ma is; tehát lassú változás és fejlődés, de folyton tartó. Itt egy tűzhányó működése csinál egy kis helyet, amott a vizek kiöntése vagy ellenkezőleg tavak s patakok kiszáradása, létesít változást. De minden legkisebb hatáynak is megvan a maga hatása és eredménye; közreműködik minden leeső esőcsepp (pl. a hegyről az iszapnak lehozásában), minden kis szélhúzás, minden hőmérsékváltozás stb. És amint változik a föld, épen úgy változnak, fejlődnek a földön levő élő lények, állatok és növények, a táplálkozás, a fészkelés s egyéb külső viszonyok szerint s az azokhoz való alkalmazkodás szerint; folyton változik maga az ember is. És ezen apró hatányok, lassu de folytonos hatásaikban, nagy eredményekké kultiválódnak az idők végtelen vonalán, úgy a földben, mint az élő lényeken s magán az emberen is, a ki ily módon lett mindinkább civilizáltabb emberré.

Az ember tovább is fog előre fejlődni és így a Nietzsche „Übermensch“-e nem a jövő álma, hanem a jövő valósága. Csakhogy az én szememben az „Übermensch“ nem az, ami a Nietzsche szemében.

Linné az embert „*Homo sapiens*“-nek nevezi. Ugy érzem, hogy itt a *sapiens* szó (bölc, okos) nem pusztán észbeli, hanem egyszersmind morális, etikai jelleget is akar kifejezni. Az „Übermensch“ egyes példányai egyébként már köztünk élnek s jövőben még főbben lesznek. Nietzsche szerint ilyen übermensches: Caesar, nagy Napoleon, Bismarck stb. Nietzscheknek, az individualizmus nagy filozófusának — ugy tartom — nincsen igaza! Az ember igazi előrefejlődése korántsem azon irányban fog menni, az ember előrefejlődését korántsem azon irány jelzi, a mely irányt a Caesarok stb. egyéni jellegei mutatnak; hanem menni fog azon irányban, a melyet pl. Deák Ferencz, br. Eötvös József, Petőfi, Tompa s ha épen fejedelmi alakot akarunk említeni, hát II. József császár (ne tessék a dolgot politikára érteni, mert nem így van mondva!) egyéni karakterei jeleznek. Szerintem ezek az igazi übermensches.

(Vége. köv.)

Az országos Református Tanáregyesület IV. közgyűlése.

(Budapest, április 26. 27.)

Az Országos Református Tanáregyesület a múlt hó 26-án kezdte meg két napig tartott közgyűlését a Nemzeti Múzeum dísztermében.

Az egyesület tárgysorozatán — a vezetőség dicséretére legyen mondva — nagy jelentőségű kulturpolitikai és paedagogiai kérdések szerepeltek. Az a disszonáns hang s az a szomorú tünet, mely abban a megdöbbenően éles kritikában és hangban nyert kifejezést, melyet a gyűlés többsége egyháza legfőbb testületével, a zsinattal szemben magának megengedett, indítványok alakjában került szőnyegre. E tény mérsékli ugyan formailag a dolog jelentőségét, de egyáltalán nem kisebbíti fontosságát annak, hogy a hazai református egyház által óriási áldozatokkal fentartott iskolák tanárai oly bizalmatlansággal, hogy ne mondjuk: ellenszenvvel — viseltetnek egyházi hatóságokkal szemben, a mi már kezdi meghaladni

a normálisan türehető állapot mértékét. A mikor például azt kell látnunk, hogy a zsinat némely intézkedése ellen, hol nyiltabban, hol burkoltabban az államhatalom védelmét hívják fel s épen oly téren, a mely egyházi autonomiánknak legsarkalatosabb részét alkotja: be kell látnunk, hogy e tünet alatt oly mély baj lappang, a melyet gyorsan felkutatni, okát tisztázni és orvosolni égetően sürgős feladat.

Távol állunk attól, hogy e bajért egyszerűen az egyik félt tegyük felelőssé; lehet, — sőt valószínű — hogy mindkét oldalon baj van; de azt már hangsúlyoznunk kell, hogy orvoslásának nem a gyűlölködésig fokozódható elkeseredett szemrehányások az útja, hanem a kölcsönös megértés, a bizalom helyreállítása és érvek súlyán alapuló jóindulatu kapacitáció. Nem adjuk fel a reményt, hogy erre az alapra helyezkedni mindkét fél kész leend s készséges indulattal ajánljuk fel az egyházi lapok hasábjait, hogy a tanárok jogosultnak tartott álláspontjukról az egyházi élet minden faktorát meggyőzni próbálják. A sajtó nagy szolgálatot tett az eszmék tisztázása terén, vegyük igénybe hát előbb ezt, mielőtt nyilvános tanácskozásaink szükséges nemes méltóságát kikezdenők.

A gyűlés lefolyásáról különben tudósításunk a következő:

A közgyűlést istentisztelet előzte meg a Kálvin-téri református templomban, a hol Hamar István theologiai igazgató mondott imádságot. A templomból a gyűlés helyére vonultak a közgyűlés tagjai. A közgyűlésen a kultuszminisztert Boncz Odön miniszteri tanácsos képviselte, a székes főváros törvényhatósága részéről Bárczy István tanácsos jelent meg. Ott voltak még: Rombauer Emil, a középiskolai tanáregyesület másodelnöke, Négyesy László főtitkár, Antal Gábor püspök, Mády Lajos esperes, Petri Elek pesti lelkész, Hamar István theologiai igazgató stb.

A közgyűlést Dóczy Imre elnök nyitotta meg, a ki szívesen köszöntötte a közgyűlés tagjait. Hangsúlyozta, hogy a református tanügy fejlesztésével a nemzeti közművelődés ügyén akarnak lendíteni. Kiemelte, hogy a református iskolák hazafias szelleme mindenkor erőssége volt a magyar nemzeti törekvéseknek. De az egyetemes nemzeti cél mellett a református iskolaügyet is fejleszteni kell, met csak erős szervekkel lehet életerős testet alkotni. Foglalkozott azután a zsinat által imént tárgyalt törvénytervezetnek a tanügyre vonatkozó részével és megelégedéssel konstataálta, hogy a tervezet igen sok üdvös ujitást ígér a jövőre. E mellett sok veszélyes tévedést is rejt magában. Hibája, hogy meglazítja a tanárság összetartását és hogy belenyul a tanárság magánéletébe, sőt családi szentélyébe is. Meg van győződve, hogy a tanár szellemét nem lehet paragrafusokba szorítani és az életben csak holt betű fog maradni mindaz, ami a református szellemmel és tradíciókkal össze nem fér. Üdvözli ezután a miniszter képviselőjét, Boncz Odön min. tanácsost, aki mindenkor a legnagyobb jóakarattal viseltetett a református felekezeti iskolák iránt. Köszöntötte az egyházi hatóságok képviselőit, s a rokonegyesületek küldötteit, a Protestáns Irodalmi Társaság képviselőjét és a főváros tanügyi tanácsosát.

Boncz Odön miniszteri tanácsos tolmácsolta ezután a közoktatásügyi miniszter üdvözlését. Teszi ezt annál szívesebben, mert tudja, milven nemes intenciókkal alakult az egyesület. Ha végigtekint a református iskolák több százados történetén, két gondolat ragadja meg. Az egyik az, hogy a református iskolák mindig magyar vidékeken, magyar szívekben sarjadtak és nőttek, a másik az, hogy ezek az iskolák sohasem részesültek melegágyi ápolásban, de a szabad levegőn, viharok közepette nőttek nagyra. Ezért a legnagyobb elismerést érdemlik. Sikert és áldást kíván a közgyűlés munkájára.

Petri Elek pesti lelkész a dunamelléki egyházkerület és a budapesti egyház nevében melegen üdvözölte a közgyűlés tagjait és szépen fejtette ki, hogy a tudomány és a vallás nem zárják ki egymást, sőt egymást kiegészítik.

Antal Gábor püspök a Protestáns Irodalmi Társulat képviselőjében köszöntötte a közgyűlést, kiemelve azt a szoros kapcsolatot, amely a református tanár-egyesület és a Protestáns Irodalmi Társulat között fennáll. Mády Lajos esperes a pesti egyházmegye, Rombauer Emil az országos középiskolai tanár-egyesület, Bárczy István tanácsnok a főváros tanácsának üdvözlését tolmácsolta.

A közgyűlés Fogarassy Albert indítványára elhatározta, hogy a templomban elmondott imát és az elnöki megnyitó beszédet jegyzőkönyvbe iktatja.

Miután még az elnök bemutatta Darányi Ignác dunamelléki főgondnoknak megleghangu üdvözlő táviratát, megkezdődtek az előadások.

Az első előadó dr. Nagy Zsigmond debreczeni ev. ref. főgimnáziumi tanár volt, aki a felekezeti tanügy és az állam czímen értekezett. Panaszolta, hogy a protestáns iskolák mindenkor mostoha gyermekei voltak a magyar államnak és ha az állam olykor adott is valamit nekik, sohasem felejtette el éreztetni az adomány alamizsna voltát. Annál csodálatosabb ez, mert nincsen egyetlen egy felekezet sem, amely annyira szinmagyar volna, mint az evangélium szerint reformált egyház. Hangsúlyozza, hogy a magyar nemzeti oktatás kizárólag az állam kötelessége és ha a hazafias felekezet az oktatást nagy részben magára vállalja, az állam kötelességeinek egy részét teljesíti. Sohasem lehet tehát azt mondani, hogy az állam segíti a felekezetet, mert a dolog úgy áll, hogy a felekezetek segítik az államot a maga kulturális feladatainak elvégzésében. Szemére hányja végül a törvényhozásnak, hogy a hazafias szellemű felekezeti iskolákat egy kalap alá vonta az államilenes törekvű felekezeti iskolákkal s főképen a protestáns iskolák autonómiáját csorbitotta meg. Új törvény hozatalát sürgeti, a mely a magyar nemzeti állam kiépítésének alapján álljon.

Az előadáshoz Fogarassy Albert szólt hosszabban, kifejtve, hogy nem félti a felekezetet az állami segítségtől, mert az állam intencziói kétségen felül nemeselek.

Both István felszólalása után következett a második előadás: dr. Varga Bálint budapesti ev. ref. főgimnáziumi tanár értekezése a modern nyelvek tanításáról.

Délután 2 órakor közebedre gyűltek a közgyűlés tagjai.

Délután 5 órakor a református vallástanárok ülészetek.

(Vége következik.)

EGYHÁZMEGYÉKBŐL.

Vélemény az egyházi adóknak a költségvetés és számadásokba illesztéséről.

A nagyenyedi egyházmegye április havi tanácsulását Maros-Décsén tartotta. A tárgysorozat különösen kiemelkedő pontja volt az egyházi adóknak az évi költségvetésekbe felvétele és a számadások rendén való elszámolása. Veress Károly egyházmegyei tanácsbíró erre vonatkozó referációját az egyházmegyei tanács egyhanguan magáévá tévén, azt megismerés végett az alábbiakban közöljük:

Nagytisztelű egyházmegyei tanács!

A Méltóságos Ig. Tanács idei 892. számú rendeletével, — idei 1323. számú redecletével módosítva,

— az egyháztagnak által fizetendő mindennemű adóknak a költségvetésekbe való felvételét és a számadások rendén leendő elszámolását rendeli el. Czélja ezen redecletnek, egyfelől a congrua pontos ellenőrzetése, illetve könnyebb kijavíthatatása, másfelől az egyházi adózás enyhítésére kilátásba helyezett államsegély igénybevételénél az előmunkálatok megtétele s mindkettőnél a felsőbb hatóságok felelősségének biztos alapra fektetése.

Rendeletéről lévén szó, kellő tisztelettel szólók róla, szabadon azonban aggályaimnak a következőkben adni kifejezést:

Az egyházi adóknak a költségvetés keretében leendő beillesztése még nehézséget nem adna. Szükséglettel szemben a fedezet meg van — a papiroson. De itt is előáll a kérdés: vajjon a költségvetések elkészítésének idejekor egybe állítható-e pontos kimutatás a jövő évben az egyház kebelében lévő egyháztagnakról? Hiszen — sajnos — már-már hullámzóvá lesz az el-, sőt kiköltözés s legtöbb esetben újévkor, ekkor történvén a kevés, vagy esetleg megfelelő számú visszaköltözés is. Ez ugyan még nem birna nagy fontossággal, ha ezen kiegészített költségvetés csak mint gazdasági okmány szerepelne, de igen is fontos, ha az alapul szolgáló egyházi adókimutatás bizonyító okirat erejével kell hogy bírjon, holott már azon évek első napjain, — melyre az vonatkozik — lényeges változások állottak elő benne. Már pedig a változások minden községben — kisebb-nagyobb mértékben — előállottak s ezután még inkább előállanak, mert a megélhetés üzi, kergeti az embereket. Több eshetőséget e változásokra nem hozok fel, noha elismerem, hogy e redecletből kifolyó ezen aggodalmam, csak csekélység, de elszámolandók is ezen egyházi adók számadás rendjén. A számadás „Bevétel” és „Kiadás” tétele pár számmal s ugyanannyi megfelelő okmánnyal szaporodnék, s ez még nem nehezitené a számvevő munkáját. De ott lesznek a szép érték-összeget kitevő hátralékok, melyek végösszegükben a pénztár cselekvő állását emelik, mindaddig, míg következnek pár év múlva a minden számadás vizsgálatkor felhajthatatlannak minősített összegek töröltetése, törlése, úgy hogy bátorosan lehet egy ilyen benyomatu kaucsuk bélyegzőt készíttetni:

„Kitüntetett — kor. — fill. felhajthatatlan egyházi adó törlése engedélyeztetik”, mert ennek gyakorlati értékét épen az egyházmegyei tanács fogja méltányolni. Igen ha ezen felhajthatatlannak minősített egyházi adók az államsegélyből megtérítettének, de enélkül minek zavarni össze az egyházközség számadását, kitévén azt egy állandó kaucsuk bélyegzős lenyomatnak.

Igy van ez ott, hol csak készpénz rovatal van, s még inkább ott, hol különféle termény képezi az egyházi hivatalnokok fizetését.

De, ha mindez s ezekhez hasonló aggályos momentumok nem volnának is, akkor sem elegyitem ezen — különösen pedig terményben adott — egyházi adókat a közpénztár számadásába, holott a a kifizető cél egyszerűbb megoldással, biztosabban elérhető, és pedig adófőkönyv alapján, minek vezetésére hivatott redeclet is utasítja a presbyteriumokat. Itt kitérőleg — kellő tisztelettel — jegyzem meg; a redecletnek azon része, hogy az egyházi hivatalnokok mindennemű javadalma a gondnok és egy ellenőrző presbyter közvetítésével, tehát ennek lehetőségekép egy meghatározott napon, egyszerre szolgáltatassanak ki: a szalmás és tán — de csak némileg — csős tengeri kepénél kivihető, de már a vékás termények és esetleges pénz járandóságnál, bizony csak jámbor óhajtásunk marad, ilyen pedig már annyi van, hogy a mérleg ezeket tartalmazó serpenyője már szilárd talajra ereszkedett vagy tán már

legkezdettől ott pihen ez is a tömkelegben honnan előhívni igen, de testté alkotni vajmi nehéz, hogy ne mondjam lehetetlen. Falusi egyházaink 90 %-a bizonyára e mellett bizonyít.

Visszatérve az egyházi adózás ellenőrzésének mikéntjére, ezt a következőkép vélem eszközöltetni a költségvetés és számadásba illesztés elkerülésével: Minden egyházban állíttassék össze az „*egyházi adófőkönyv*“. Evégből a központ nyomasson rovatos ívet, melynek rovatai magokban foglalják mindazon fizetési nemeket, mik a kerületben előfordulnak. Egyik oldalon „*Tartozás*“, a másikon megfelelően „*Lerová*s“. Ezen Főkönyvből irassék le egy eredeti második példány, ugy azonban, hogy ezen második példánynál minden fizetési osztály egész, fél, negyed, nyolczad után hagyassék annyi üres sorszám rovat, mint a mennyi a változások tovább jegyzésére 10 évi átlagban az illető egyház viszonyait tekintve szükséges. Ezen második példány minden egyházból terjesztessék be a számvevőhöz, ki azokat egybekötteti. Az egyházközségben előforduló minden változás, — nem egyszerre az évnek meghatározott időpontján — hanem azonnal bejelentendő ilyen formán: „a gerendi egyház egyházi adófőkönyvéből az egész képezők 52 sorszáma allatti Németh István 1906. január 2-án történt elköltözése folytán töröltetett;“ vagy „a gerendi egyház egyházi adófőkönyvébe az egész képezők közé folytatólagosan 83 sorszám alá bejegyztetett Balog Pál“, vagy pedig „a gerendi egyház egyházi adófőkönyvéből az egész képezők 61 sorszáma allatti Németh Samu P. elhalálozás folytán töröltetett és a félképezők 19 sorszáma alá folytatólagosan özv. Németh Samuné P. felvétetett.“ Ezen bejelentéseket számvevő a nála levő példányba azoknak megfelelően bevezeti. Az egyszer törölt sorszám alá új tag 10 éven belől nem írható, hanem az egyháznál levő főkönyvből e sorszám a következő évre való átvezetésnél egyszerűen kimarad, s így a két példányban bejegyzett egyházi adót tényleg fizetők sorszáma ugyanaz lesz. Így vezetve a két példány, szükség esetén a lelkész a kezelése alatti főkönyvből másolatot állít ki és azt hitelesíti az egyházmegyei főkönyv alapján a számvevő; s ezen hitelesített másolat épen a kitüntetett időbeni állapotot tünteti ki. A nem fizetések szép száma az egyháznál levő példányból kimutatható, a második példányba való vezetés ugy sem segít semmit. Számvevő a bejegyzett változásokról — a vizsgálat alá jövő egyházak részéről — főkönyvéből kivonatol készíthet, s ennek alapján a két főkönyvet vizsgálat során egybe hasonlíthatja, esetleg a főkönyvet is elviheti. 10 év elteltével új második példány állíttatik egybe. Önkényt következik, ha valamely egyházban az egyházi adózásra nézve kardinális változás áll elő, az egyháznál ujonnan egybeállított főkönyv második példánya egész terjedelmében terjesztendő be az egyházmegye részére az ottani főkönyvhöz függelék gyanánt.

Ilyen vezetés mellett az ellenőrzés is, a felelősség is biztos alapon áll; okirat erejű másolat kapható és adható, s az egyház számadása megszabadul az állandónak ígérkező észrevételezéstől.

Ha pedig most már szigoruan az esperesi felhatalmazás szerint kell az ügyet referálnom: ezen egyházi adók összegei a kirendelt rovatokba elférnek, ugy a költségvetésnél, a számadás „Bevétel“ és „Kiadás“ tételeinél, mert mindhárom ivnek igen jó papirosa van, de már a „Napló“ „Bevétel“ s ennek megfelelő „Kiadás“ lapja — sajnos — erősen gyenge, kivált az egyházi adóra nézve.

Tudósító.

TÁRCZA.

Miért van négy evangyélium?

— Irta: Valler József. —

(Folytatás.)

Az első, vagyis a *Máté* evangyéliuma, a *zsidó felfogás* képviselője. Vagyis: ebben az evangyéliumban Jézus még tökéletes zsidó. Ugy szól, ugy cselekszik, ugy viseli magát, mint tökéletes zsidó. Aki világeért sem azért jött, hogy *másoknak is* hozza az üdvességet, hanem csupán a zsidóknak. És minél jobban utána gondolok, annál igazabbnak és helyesebbnek itélem e felfogást. Nem ugy, mintha e zárkózott zsidó szellemen nem csillámlanék át itt-ott az egyetemes emberiség hivatása, hisz ez az ószövetség nagy prófétáinál is már előfordul. De úgy értve, hogy Jézus zsidó volt és — kivált eleinte — ő más-képen nem is tudott. Mint a zsidóság képviselője, mint a zsidó hagyományok emlőin felnőtt próféta, mint zsidóknak szóló, közöttük működő, nem is volt szabad hogy másként tegyen. Ki hallgatta volna meg őt például a zsidók közül, ha a pogányok idvességét hirdette volna? És egyáltalában mi helye lett volna a zsidók között egy evangyéliumnak, a mely p. o. a görögöknek volt szánva? Es őket hívta volna idvességre. Vagy nem adnak nekem igazat a *Pál* ellenségei? A kik még nem zsidó országban sem akarják, hogy más, mint zsidó hallhassa az evangyéliumot; hanem azt mondják, hogy aki idvességet akar, először legyen zsidó és csak azután lehet jussa a kegyelemhez.

Igenis. A *Máté* evangyéliuma a szigoru zsidó felfogást képviseli s így időrendi sorozatban az első. Azaz az eredeti valóságához legközelebb áll. Pár példa megvilágosításul elég. Így mindjárt az evangyélium felirata I. 1. nem csak azt mondja *Jézus Krisztusnak*, a *Dávid fiának*, hanem ezt is hozzá teszi és *Ábrahám fiának* nemzetségéről, ami az ő kétségbevonhatatlan zsidó származását igazolja.

Nem foglaltatik-e ebben az első sorban az is, hogy ennek a leírása egy ily elődöktől származott telivér zsidónak a leírása?

A *keleti bölcsek* Jeruzsálemben való megjelenése (más evangyéliumban nincs meg) tartalmaz-e valamely idvességre intő mozzanatot? Vagy mi célja van a zsidóság dicsőítésén kívül? Hol van a zsidóknak ama királya, a ki született? ugymond II. 2. mert jöttünk stb.

A *hegyi beszédben* azt mondja ő maga (t. i. Jézus), nem azért jöttem, hogy a törvényt és a prófétákat eltöröljem, hanem hogy azokat tökéletessé tegyem.

Jézus kibocsátja tanítványait kimondja: a pogányok közzé és a szamaritanusok közzé ne menjetek, hanem az Izrael házának eltévedt juhaihoz.

Egy *kánáánita asszony* Tyrus határán arra kéri, hogy gyógyítsa meg leányát — és épen ugy szólítja meg —: Uram! Dávidnak fia! és nem felel neki semmit, hanem el akar menni. A tanítványok kéri, szabadítsd meg őtet, mert utánunk jó és utánunk kiabál, alkalmatlankodik nekünk és ekkor e nevezetes szavakat mondja: „*Nem bocsáttattam én, hanem csak az Izrael házának eltévedt juhaihoz.*“ És az asszony csakugyan, a mint a tanítványok sejtették, nem hagyja el, hanem utánok fut, ez térdre esve kéri: Uram! légy segítségül nekem; és ekkor azt feleli: „*Nem jó a fiaknak kenyerét elvenni és az ebeknek vetni.*“ *Jézus* megadja a templomadót.

A felhozott néhány példa, ha nem hozok is fel többet, eléggé igazolja, hogy ez evangyélium a zsidók evangyéliuma. Akarom mondani: olyan keresz-

tyének számára íródott, a kik zsidók, azaz zsidókból lettek. A kik nem laknak elege másféle népekkel. És azt tartják, hogy az evangélium egyáltalában nem is azért van, hogy a zsidón kívül is még valaki hozzá jusson. Kétségkívül ez van a *keresztynség keletkezéséhez legközelebb*. És anélkül, hogy az évről, a melyben íródott, számot akarnék adni, állítom, hogy ez az *első és legrégebb* evangélium az új testaméntumban levők között. Mondjanak a tudósok akármit egyéb okokon, ez az egy lélektani ok minden más okoskodást halomra dönt.

Ezek a zsidóság elsőségét megállapító kifejezések ilyen követelő modorban a többi evangéliumban épen nem fordulnak elő. A ki kezébe veszi ezt az evangéliumot és folytában végig olvassa, — azt a benyomást nyeri, hogy itt Jézus, csakis a zsidók számára küldöttnek tekinti magát. Épen nem állítom azt, hogy e mondások bizonyosan a Jézus szájából valók — minthogy az előzőkben mondtak után, még a legbizonyosabbnak látszóról sem lehet teljes bizonyossággal ezt megállapítani; — de ezek ennek mindenestre a többivel összhangzó, kiegészítő részei. Bizonyos, hogy ez evangéliumból mintegy kiérzik a Jézus közelsége, némely része úgy hat, mintha szemtanu beszélne nekünk, általában jellemző tulajdonsága a Jézus tanításai világossága összefüggő, nagy beszédekben.

(Folyt. köv.)

KÜLÖNFÉLÉK.

Uj r. lelkész. Bartha Lajos haranglábi s. lelkészt az egyházközsége rendes lelkészül megválasztotta. Pásztorokodását tegye építővé az Istenek kegyelme.

Kovács Sándor IV. éves theologust a főt. püspök ur parajdi öreg lelkésznek mellé kinevezte káplánnak f. év május 1-től kezdődő tiszttel.

A budapesti papválasztás, mely olyan széles körben felkeltette az érdeklődést, s mely maga is olyan mozgalmas volt, Szabó Aladár theol. tanár megválasztásával ért véget. Az új lelképásztor működéséhez a legszebb reményeket fűzzük mi is.

50 éves papi jubileumát ülte a kolozsvári egyházmegye Borsos Sándor kolozsi lelkésznek e hó 1-én, gyülekezetének s az egyházmegye papságának — élén Herepei Gergely esperessel — élénk részvétele mellett. A jubileum ünnepélyes istentisztelet keretében folyt le, melyen hálaadó imát maga a jubiláns mondott, egyházi beszédet pedig Herepei esperes tartott az ó- és új-testamentomi papság szerepéről, ez utóbbiba illesztve be a jubiláns papi jellemképét is. Az egyházközség e szép nap emlékére a templom belső falába emléktáblát illesztett, melynek leleplezése Nagy Albert mócsi lelkész szép beszéde keretében történt. Ezután tisztelgések, majd közebed volt a „Korona“ vendéglőben. A 78 éves pátriárka 1855-ben kezdte rendes lelkészi működését Kolozson, miután a szabadságharcban való honvédekése után 1852-ben lelkészi oklevelet szerzett Kolozsvárt s tanítóskodott ott a kollegiumban 1855-ig. Nejétől Kohetek Pál Maritól 9 gyermeke született, kik közül azonban csak hárman vannak életben, köztük Benő a szathmári főgimn. igazgatója. — Az Isten ertesse még sokáig az Ur szőlőjének hü munkását!

A Bethlen-kollégium tornaköre márczius hó 18-dikán délután 5 órakor házi tornaversenyt tartott a kollégium hatalmas méretű s szépen feldiszitett tornacsarnokában. A gyakorlatok, melyek közt különösen kitűntek az idei orsz. tornaverseny szabadgyakorlatai, továbbá a gyűrűhintán, lengő nyújtón és póznákon végzett mutatványok, meglepő szépen sikerültek. Különös elismerést érdemel az ifjak fegyelmezett magatartása, a mi a tornaszatnak legszebb eredménye, a gyakorlatok sikerének és

plastikus voltának főfeltétele. A jelen volt közönség lelkes tapsokkal és éljenekkel üdvözölte Székely János tornatanárt és a buzgón tornázó ifjakat. A versenyt este 8 órától 12-ig tartó kedélyes táncmulatság követte.

Papbeigtatás Szilágypaniton. A ki az egyházi ügykezelésbe befoly, meg a ki az egyházi pénzeket kezeli, csak az tudja, hogy milyen sok oldalú hátránnyal jár a gyakori lelkészváltozás egy egyházra nézve. Igazán találon mondotta egyik beszolgáló lelkészünk, ki rövid néhány év alatt harmadikszor lett hozzánk beszolgáló lelkészül kinevezve, hogy „rosszabb ez a határra a gyakori jégverésnél“. Alig 400 lelket számláló kisdied egyházközségünk 12 év alatt negyedszer választ lelkészt. A választás mindig igen szerencsés volt s annál nagyobb volt hiveinek fájdalma, valahányszor lelkészeink elpályáztak s pásztor nélkül maradt a nyáj. A négy választás a beköltöztetési költségekkel együtt meghaladja az 1300 koronát. Pedig egyházközségünk a legszegényebb egyházak közé tartozik, s a mindig növekedő kiadásokkal szemben csak elenyésző csekélységű fedezettel rendelkezik, úgy hogy az egyháziadó meghaladja egyháztagjaink államiadójának négyszeresét, ötszörösét Kongrua ügy, jöjjön el hozzánk a te országod! Ilyen állapotok mellett igazán egyház, vallás, lelkész iránt törhetetlen ragaszkodásnak mondható, hogy emberemlékezet óta egyetlen áttérési eset történt tőlünk más vallásra 1891-ben. De egyházunk hiveinek határtalan öröme megújult f. hó 9-én, midőn a biharmegyei Csátárból megválasztott lelkész Bedő Károly ur közkedvességű személyében immár be is ígátott lelkészt tisztelheti, becsülheti. De nem hiába, hogy a választás teljes egyhangu volt; egyhangu és osztatlan volt az öröm is, midőn nevezett lelkész urat Nagy Zsigmond szilágyballai lelkész az ő ékesen szóló szavaival beigtatta hivatalába úgy, hogy most már alapos a mi reményünk, miszerint lesz alkalmunk a lelkészválasztás módozatait elfelejtenünk és az arra tett költségeket kihevernünk. Bedő Károly új lelkészünk Csátárnak 30 éven át volt közkedvességű és köztisztelőben, becsülésben álló lelkésze s a következő 30-évet közöttünk tölti, úgy legyen! Osváth Lőrincz, ev. ref. tanító.

Bibliai szemelvények könyve. Az egyetemes tanügyi bizottság elnöksége figyelmébe ajánlja mindazoknak, kik a bibliai szemelvények könyvét elkészítették s pályázni akarnak, hogy a június hó 30-ig Antal Gábor püspökhöz, mint az E. T. B. elnökéhez küldendő Komáromba.

A budapesti Ref. Ifjusági Egyesület 1905. április 24-én, este 7 órakor a Nemzeti-Muzeum nagytermében, Knox János skót reformátor születésének 400 évfordulója alkalmából vallásos-estélyt rendezett a következő programmal: 1. Énekelt az „Aczélhang Daloskör“ Krausz Gusztáv zenetanár vezetése mellett. 2. Imádkozott: Baksay Sándor püspök. 3. Előadást tartott Knox Jánosról: dr. Szabó Aladár theol. tanár. Előadását vetített képek szemléltették. 4. „Dévay Biró Mátyás ébredése.“ Hármassz. Előadták: dr. Eördögh Árpád kir. albiró, Takaró Géza theologus és Kóvy Árpád főgimn. tanuló. 5. Beszédet tartott: Forgács Gyula s. lelkész. 6. Imádkozott: Petri Elek lelkész. 7. Énekelt az „Aczélhang Daloskör“ Krausz Gusztáv zenetanár vezetése mellett.

Köszönetnyilvánítás. Trombitás János és neje a *nagyölyvesi* ev. ref. egyháznak egy diszes szószék-takarót ajándékoztak, mintegy 25 korona értékben. Fogadják az egyházközség hálás köszönetét érte.

A Magyar Evangéliumi Keresztyn Diákszövetség április hó 15-én tartotta első rendes közgyűlését Budapesten a skót missio nagytermében. Képvisele voltak a pápai diákegylet, a nagykörösi diákegylet, az eperjesi belmissioi egylet, Bethlen Gábor Kör, a bpesti ref. theologiai diákegylet, a bpesti ref. ifjusági egyesület diák alosztálya és a bpesti ref. főgymnázium konfirmáltak egylete. Jelen volt Thornton B. Penfield, a new-yorki diákszövetség utazó titkára, ki az elmúlt két hónapban meglátogatta az olasz, egyptomi, palesztinai és török egyesületeket. A közgyűlést zsoltár éneklése és biblia olvasás nyitotta meg, mely után Izsák Ferencz theologus imádkozott. Petri Elek bpesti lelkész, kit felkért az ifjuság a gyűlés vezetésére, lendületes beszéddel nyitotta meg a tanácskozást, buzdítván az ifjakat a megkezdett munka komoly folytatására, Penfield urat pedig melegen üdvözölte. A külföldi vendég erre átadta a közgyű-

lésnek mindazon egyesületek s diákszövetségek üdvözlését, melyeket meglátogatott a közel múltban, átadta azon becses üdvözlést is, mit az amerikai egyesült államok nemzeti diákszövetségének legutóbbi gyűlése küldött hazánk kicsiny diákszövetségének. Ez üdvözlések meleg érdeklődésről tesznek bizonyosságot. Penfield ur üdvözlése után Forgács Gyula a szövetség titkára olvasta fel Mott Jánosnak, a jelenkor legbuzgóbb missionáriusának, a diákok világszövetsége titkárának buzdító üdvözlését és a soproni, valamint a debreczeni és kolozsvári diákegyletek levelét, melyben kimentik a közgyűlésről való elmaradásukat. Erre a titkári jelentés következt, melyből örömmel vette tudomásul a közgyűlés, hogy a magyar diákok körében eddig még nem tapasztalt erővel indult meg a biblia tanulmányozására és komoly keresztyén jellem fejlesztésre irányuló mozgalom. Maclean ur látogatása, azaz fél év óta bár kicsiny méretekben, de komoly kísérletek tettek több helyen diákszövetségek alakítására. E törekvések Sopronban, Pápán és Nagykörsön sikerre vezettek már, más helyeken pedig, vagy volt már ilyen munka, vagy küzdenek a kezdés nehézségeivel. A titkári jelentés után az alapszabályok kellő megvitatás után elfogadtattak. Ezután Penfield ur tartott érdekes előadást a diákszövetségek munkájának kezdetéről Angliában és Amerikában, buzdította a közgyűlést, hogy küldjön követeket a diákok világszövetségének május 3-án, Zeistben tartandó gyűlésére. A közgyűlés dr. Pruzsinszky Pál, tanárt és Webster Jakab lelkészt kérte fel a világyűlésre való elmenetelre. Reméljük, hogy semmi nem fogja őket gátolni e felkérés teljesítésében. Végül három indítványt fogadott el a gyűlés. Először, hogy a vasárnap megünneplése, megszentelése érdekében fog nagyobb mozgalmat indítani; másodsor, Calvin János születésének 400 évfordulóját méltó módon fogja megünnepleni, s harmadszor, hogy a diákegyletek érdekében egy tractátust fog kibocsátani a szövetség.

Hálás köszönet. Feltámadott az Ur bizonynal. (Luk. 24, 34.) Feltámadott és az önzetlen szeretettől áthatott áldozatkész szivekben él mindörökké. Ezt bizonyítja az öv. Putnoky Domokosné sz.-nádudvari Bonis Sarolta mélyen tisztelt és szeretett kedves Pátronánk azon újabb áldozata, miszerint a husvéti ünnep alkalmával a mező-erkedi ev. ref. egyház urasztalára adományozott egy ezüst — régi értékes ezüst pénznemekből összeállított — kenyérszító tányért. Az ötvös munkának e remekét Sárka János kolozsvári ékszerész és műtövös készítette 200 korona értékben. Husvét másodnapján a presbiterium jegyzőkönyvileg köszönte meg elévülhetetlen érdemű Pátronájának a közelebbi években tett nagyértékű adományait u. m. egy 100 kor. felüli értékkel bíró drágakövekkel kirakott arany kehelyt, egy 260 kor. értékű harmoniumot ez újabb 200 kor. értékű kenyérszító tányérral együtt. Legyen köszönet mindezekért itt a nyilvánosság terén is! M.-Erkeden, 1905. április 26. Orbán Gábor, ev. ref. lelkész.

A szászsebesi ev. ref. templom és papilakra kegyes adományokat küldötték még, tiemlert is fogadják az egyházközség mély tiszteletét, örök halálját:

(Folytatás). É. Kováts Gizella áll. felső leányisk. VIII. o. tanuló ivén Szász-Sebes: Biró Dániel, Péterffy Kálmán, Ilisne Calcon, Csomor Samu, Iván Moga 5—5 korona; Mihon Juon, Tamás Károly, Pável Prekupeszkú, dr. Elekes 2—2 k., Kováts Gizella, Károlyi József, Csomor József, Rátoni Elek, Sánta Béla, Zaharia Nyágre 1—1 kor., Bukur Miklós, Lefkovits Johanna, Jenej Ákos, Dutkai Sándor magyar népenész, N. N. 40—40 fillér, Greánu Vaszile, Tókelt Frigyes, Popovics Juon, Mészáros Albert, Kottaska Frigyes, Heim Vilmos 60—60 fill., Molnár János, Szimon Frigyes, Finta András, Ilakián Márton, Szimion Vlád, Joán Márton, Mathias Witzemán, H. M., Rodeán George, Pap János, Kádár Gábor 20—20 fill., Grigor Kirilla, Zahrie Kirilla 50—50 fillér, Kelemen Márton 24 fillér, Szász Albert, Juon Duma, Ilie Kunczea, Bendefi Zsigmond, Dósa Ferencz 10—10 fillér (összesen 49 kor. 54 fill.). Kubinyi Béla áll. főnök ivén Ujszász: Tapasztó Lajos áll. felv. 2 k.; Égető Ernő, Szepessy Béla, Pálmay Róbert, Balla Kálmán, Horváth Gyula 1—1 k., N. N. 40 fill., Szöllősy József 30 fill. (összesen 7 kor. 70 fillér). Bankó János gyűjtése Apáth-Maróth: Gallovich János 1 kor., Dániel Pál 50 fill., Demmer Ferencz, Turánszky Béla, id. Teszárszky János 30—30 fill., Adler Samu, ifj. Teszárszky János, Lenhardt György, Hajnal János, Dániel János, Krajcz György, Gábor György 20—20 fillér, Hajnal György 10 fillér (összesen 4 kor. 20 fillér). Bósa Sándor m. kir. csendőr ivén Magyar-Ovár: 1 kor., Bráth József őrsvez. ivén Nagy-Surány: Bráth József 40 fill., Szabó Imre 20 fill. (összesen 60 fillér). Ambrus Péter őrsvezető ivén Sajó-Kaza: Goldberger József, Dankánics csendőr, Ambrus Péter 1—1 k., Szűts 20 fill., Berger István 60 fill., Hornyák Kornél, N. N.,

B. S., Sajti őrsvezető 40—40 f., Polónyi István, Urbán csendőr Lendvay István, Rusznák Sándor 20—20 fill., Morengl Antal, Morengl Vilmos 10—10 fill. (összesen 6 kor. 60 fillér). M. kir. püöri ig. gyűjtése Zala-Egerszeg: Maur Géza, Gyenge Sándor 2—2 kor., N. N., N. N. 1—1 korona (összesen 6 korona). Keresztes János ivén Főherceglak: Özv. Hummel Jánosné 1 k., Mészér József, Tóth Czere Kálmán, Keresztes János 50—50 fillér (összesen 2 k. 50 fillér). Papp József őrsvezető gyűjtése Nyir-Bélték: Papp József, Lukács Gyula, Halász József, Szabó József 1—1 kor. (összesen 4 kor.). Sverteczky Imre csendőr-őrs. ivén Csorbattó: Sztodola József, Mong Károly 2—2 k., Wlomos 3 k., Sverteczky Imre, Franciszery Ferencz, Fischer áll. főnök, Maus Kálmán, Kiss Márton, Szabó József, Kotka Sámuel, Farkas István, Wábel János, Huszka Mihály 20—20 fillér, Beer J. Rezső, Zorkóczy Zsiga 40—40 f., Zahner József, Oravetz János, Huszka János 30—30 fillér, Trenka János, Viczai József, Petzk 10—10 fill., Mózer Géza 14 fill. (összesen 11 k. 14 fill.). Demeter Imre őrsvez. ivén Vajszka: Demeter Imre 1 k. 20 f., Simon László, Szerdinácz Korma 1—1 kor., Papp József 40 fill. (össz. 3 k. 60 f.). Mantratovich Elek ivén Nagymihály: Kontratovich Elek 1 kor., Andreánszky Zoltán, Tompa Imre. Arvai Antal, Weiszner István 30—30 fill., Vleán István 50 fillér, Erbaen Emil, Niver Vilmos, Kelisek Sándor 20—20 fill., Osskeny Andor, Frits Arnold, Rovnocsy József, Mojdák György, Finka Károly, Márton 10—10 f. (össz. 3 kor. 90 fill.). M. kir. p. ü.-őrség ivén Zsolna: 3 k. 68 fill., m. kir. p. ü.-őri szakaszp. Martonvásár: 80 fillér, Szegzárdi p. ü.-őri ig. ivén: Lantos Ferencz, Krausenek F., Rornisz Imre, Bodvas Imre, Györbiró Benő, Fink Kálmán 1—1 k., Jakab László, Konczkó Andor, Domokos Árpád, N. N., Sneider János, dr. Finger János 50—50 f., Kluha Géza, Keszthelyi Károly 40—40 fill. (össz. 9 k. 80 fill.). M. kir. p. ü.-őri ig. ivén Szolnok: Fekete Benő 3 kor., Sopronyi Károly, Viski Ferencz 1—1 kor., Strinang 50 f., N. N. 40 f., Mészáros Károly 20 f. (össz. 6 k. 10 fillér). Kochelmann Walther ivén Edelény: Kochelmann Walther 2 k., Háznépem és egyéb apró emberek 3 k. 70 fill., Kochelmann Kinda 1 k., Kochelmann Kornélia 60 f., Kochelmann Ernő 40 f., Kochelmann Lydia 20 f. (össz. 7 k. 90 fill.). (Vége).

GYÁSZROVAT.

Gazelli Árpádné szül. Nagy Olivia, Gazelli Árpád egyetemi könyvtártszt neje élete huszonharmadik, boldog házasságának hatodik évében, hosszas szenvedés után, márczius hó 24-én reggel 1/2 5 órakor elhunyt. Temetése márcz. 26-án volt Kolozsvárt.

Szerkesztői üzenet.

D. L.-nek Nagyenyed. Kérdésével egyenesen a nagyenyedi lelkészek valamelyikéhez kellett volna fordulnia. Ők megadták volna a feleletet. Az E. T. is világosan rendelkezik: „Midőn pedig hivatalos tisztokban járnak el a lelkészek egyházi ruhát viseljenek”. A palást minden időben nélkülözhetetlen ruhája volt a protestáns lelkészeknek. Ennes viselése hivatalos funkcióknál ma is mellözhetetlen. A református pap palást nélkül nem kereszthelhet, nem eskethet, nem temethet, szöszékben, akár vasárnap, akár hétköznap, istentiszteletet nem vezeghet. — A ki másként cselekszik: *fegyelmi vétséget* követ el.

HIVATALOS RÉSZ.

Sz. 1961—1905.

KÖRLEVÉL

valamennyi ntü Esperes atyánkfiához.

Tudomásul vétel és ahhoz leendő szigoru alkalmazkodás céljából értesítjük esperes atyánkfiat, hogy az egyetemes konvent amerikai hitsorsosaink gondozását a dunamelléki egyházkerület elnökségére bizta.

Hogy ezen reájuk ruházott nemes munkát teljesíthessék, 1904. évben megalakították a dunamelléki egyházkerület vezetése alatt álló amerikai magyar ref. eházsmegyét.

Ezen egyházmegye élén áll Kuthy Zoltán esperes. Kötelékébe pedig a következő egyházak tartoznak:

1. Alpha élén Borsos István, 2. Bridgeport élén Komjáthy Ernő, 3. Detray élén Dömény Zoltán, 4. Johnstovon élén Kovács Béla, 5. Mount-Carmel élén Ujlaki János, 6. New-York élén Kuthy Zoltán, 7. Passaic élén Kuthy Ele-

mér, 8. Phönix ville élén Bereczky László, 9. Pocahontas Stonega társcegház élén Balogh Gyula, 10. Woodbridge társcegházaival együtt, élén Vajó Sándor lelkészszel.

A dunamelléki egyházkerület elnökségének folyó évi 78. sz. a. kelt átirata szerint f. évi április hó 6-án az összes főgondnokok és püspökök értekezletet tartottak, melynek megállapodásai alapján az alábbiakra hívták fel egyházkerületünk figyelmét.

1. Amerikába készülő lelkészeknek sem ajánlat, sem bizonyítvány a dunamelléki egyházkerület elnökségének hozzájárulása nélkül ki nem adható.

2. Másfelől, ha Amerikából pályázik lelkész valamely hazai egyházba, azt csak abban az esetben lehet elfogadni, ha az illető részére a dunamelléki egyházkerület elnöksége a minősítvényt kiállította.

Kolozsvárt, 1905. április hó 26-án.

Dr. Bartók György,
elnök.

Kádár János,
titkár.

1881—1905. sz.

KÖRLEVÉL

a ref. iskolaszékek tiszteletes lelkész elnökeihez.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter ur f. évi 24116. sz. a. a következő körrendeletet intézte a közigazgatási bizottságokhoz:

„Tudomás és az illető iskolaszékekkel való közlés végett értesítem a bizottságot, hogy a m. kir. pénzügyminiszter ur f. évi márczius hó 7-én az összes kir. pénzügyigazgatóságokhoz 12292. sz. a. intézett körrendeletében kijelentette, hogy községi, valamint a hitfelekezetek által fenntartott elemi iskolákban működő tanítók és tanítónők fizetésének kiegészítésének rendezéséről szóló 1893. XXVI. t.-cz. alapján említett tanítók és tanítónők fizetésének kiegészítésére és korpótléknak fedezésére engedélyezett államsegélyek ügyében a községi és hitfelekezeti iskolaszékek elnökei által az államsegély utalványozása, illetőleg kifizetése iránt a kir. adóhivatalokhoz intézett kísérő iratok hivatalos levelezéseknek tekintendők s mint ilyenek az ill. díj 46. tét. „Hivatalos levelezések“ vezérszava alatti rendelkezés alatt feltétlenül bélyegmentesek: mert a szóban forgó államsegélyek az idézett törvénycikk 17-dik §-ának rendelkezése szerint nem az illető tanítók és tanítónők, hanem az iskolafenntartók kezéhez lévén utalványozandók: az említett iskolaszékek elnökei (hitfelekezeti iskoláknál az illető hitfelekezetek lelkészei) ezen minőségükben csak a törvény által rájuk rótt köteleiséget teljesítenek akkor, midőn az említett tanítók és tanítónők nyugtái az államsegély utalványozása végett, kísérő irat mellett a kir. adóhivatalokhoz betérjesztik: ezen működésükben tehát hivatalos minőségben járnak el, következképen ezen irataik hivatalos levelezések jellegével bírnak s az ill. díj. 46. tét. „Hivatalos levelezések“ vezérszava alatt foglaltak értelmében feltétlenül bélyegmentességben részesülnek.“

Kolozsvár, 1905. április 26.

Dr. Bartók,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tan. előadó.

Sz. 1733—1905.

KÖRLEVÉL

valamennyi egyházközség nagytiszteletű presbiteriumának.

A skótországi presbiteri rendszert követő két református egyház zsinatai azzal a megkereséssel fordultak 1904. évi november hó 10-én megnyílt második budapesti országos zsinatunkhoz, hogy a nagynevű skót reformátor, *Knox* János születésének negyedszázados évfordulója (1905. május hó 21.) alkalmából, valamelyik vasárnapon a magyar ref. egyház is adjon hálát a Mindenhatónak, aki a Krisztus vallásának e hú szolgáját, a polgári szabadság és nemzeti nevelés ügyének ezt a hatalmas bajnokát egyházunknak adta.

Országos zsinatunk 1905. márczius hó 24-én tartott tizenkilencedik ülése 275-ik jegyzőkönyvi számú határozatának 2-ik pontjában dr. Bartók György aa. elfogadott indítványa értelmében kimondotta, hogy az ügyet saját

hatáskörükben leendő eljárás végett az egyházkerületükhöz utalja.

E határozatnak megfelelően tényleg le is tette az ügyet zsinati elnökségünk erdélyi ev. ref. egyházkerületünkhöz is, minélfogva ezennel felhívjuk összes egyházközsegeink nagytiszteletű presbiteriumait, hogy saját autonóm hatáskörükben találjanak módot arra, hogy a folyó évi május hó 21-én megtartandó rendes istentisztelet keretében, avagy más alkalmas formában, történjék megemlékezés a nagy reformátorról.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1905. április hó 20-án tartott üléséből.

Br. Bánffy Dezső,
elnök.

Kádár János,
titkár.

Sz. 5123—1904.

KÖRLEVÉL

a theologiai fakultás és a kollegiumok méltóságos t. Elöljáróságaihoz.

Fejes Aron székelyudvarhelyi kollegiumi tanár jelentése 1903. nyarán, a greifswaldi egyetem szünidei tanfolyamán való részvételéről, utazásairól, tanulmányairól és tapasztalatairól, azt a meggyőződést kelti, hogy tanáriaink szellemi gazdagodása s ezáltal első rendű köteleességük sikerebb betöltése érdekében előkellene segíteni mindenik kollegiumunknál egyes arra hivatott és vállalkozó tanároknak szünidei tanulmányutazásait.

Felhívjuk kollegimaink méltóságos t. Elöljáróságait, a képezde hatóságát s a theologiai fakultás méltóságos t. Elöljáróságát, hogy évenként 1—2—300 korona összeget vegyenek fel ily célra költségvetéseikbe, s ezen összegeből 2—3 évenként egy-egy tanárukat segítsék, küldjék tanulmányi utra. Kivánatos és célravezető lesz az is, hogy a tanulmányutra menendő tanárok a városi és egyházi társadalom érdeklődő tagjainak — férfiaknak és nőknek — szűkebb körü, de nyilvános társaságában, azokról a tárgyakról, tényekről, melyekre tanulmányaik irányulnak, előlegesen, rákészülésük alapján, hazatérésük után pedig tapasztalataikat értékesítő részletességgel közérdekű szabad előadásokat is tartsanak.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1905. április hó 20-án tartott üléséből.

Br. Bánffy Dezső,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

Sz. 447—1905.

PÁLYÁZAT.

A görgényi egyházmegyébe kebelezett *holtmarosi* állomásra pályázat nyitattik.

Jövedelem a legujabban megerősített díjlevél szerint: jól berendezett lakás, melléképületek és 480 □ öl kert használatán kívül, 9 hold 136 □ öl jó minőségű szántó és kaszáló, melynek értéke 52 koronába van fölvéve; dézma kárpótlás és alapítványi kamatok 386 kor. 38 f. kepeváltó alap kamatjából 636 kor. 20 f., hivek közmunkájának fölvevett értéke 33 kor. 84 f., temetési stóla átlag 5 kor. 20 f. Ezeknek összege 1113 kor. 62 f. Leütve ebből a törvényszerű kiadásokat, 46 kor. 84 f., marad 1066 kor. 78 f. Az ezt kiegészítő kongrua összege 533 kor. 22 f. Ezen kívül lelkészt illeti a vallástanítás czimén 600 kor. papi garaspénz alapnak, a 400 kor. kereszteleési, esketési stóla alapnak és a 200 kor. Éltető alapnak (ez utóbbi 2/3 részben) fennebb be nem számított kamatja és a hivek által termelt 5 öl szín bükkfa vagy annak 100 koronában megállapított értéke.

Megválasztandó lelkész — a kongruán kívül, mely belépésétől egészben őt illeti — 1906. május 1-ig a díjlevélben körvonalozott jövedelemben az özvegygyel osztozik. Pályázati határidő május 25.

Folyamodványok nt. Csekme Ferencz esperes aához Gernyeszegre (u. p. Sáromberke) küldendő.

Kolozsvár, 1905. április 26.

Dr. Bartók, püspök.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Egyházi közéletünk.

Általános panasz a magyar közélet s vele és benne a mi egyházi közéletünk egészségtelen voltáról is. S hogy a magyar közélettel együtt osztozik e betegségben egyházunk is: ez biztos jele annak, hogy a baj nemcsak politikai természetű, amint azt sokan a magyar közéletre nézve kizárólagosan szeretik állítani, hanem mélyebben fekvő erkölcsi természetű. Ez indít arra s adja meg a jogot arra, hogy e kérdéssel e lapok hasábjain foglalkozzunk, különösen egyházi életünkre való vonatkozásban.

Miben mutatkozik e baj? mi a forrása? melyek jelenkezései? és mik legyenek orvosszerei? oly kérdések, a melyekkel foglalkozni nagyon is időszerű, mert a bomlasztó hatások már nagyon feltűnően kezdenek jelentkezni.

Egész társadalmunkban s vele egyházi életünkben is ijesztő mérvben foly a differenciálódás s nyomában az atomizálódás. Az „egy test” tagjai meghasonolnak egymásközt s harcot folytatnak egymás ellen. Mindenik hajlandó tulbecsülni a maga értékét s lebecsülni a másikét. Ez alapon magának tulsulyt, kiváltságokat követel, a vezetésben nagyobb befolyást igényel. Így indul meg a tagok harca egymás ellen s míg a küzdelem mind hevesebb, mind elkeseredettebb lesz, nem veszik észre, hogy azonközben maga az „egy test” sorvad, veszti erejét s vele a tagok is gyengülnek benső erőben s csak ingerlékeny idegességük mutatja az erő csalfa látszatát. Az egyes tagok elemei érdekszövetséggé alakulnak s szeparatiztikus céljaikkal megbontják az egésznek összhangját. S a mi történik nagyban az egész testnél, ugyanaz foly tovább kicsinyben az egyes tagoknál. Míg a kifelé való küzdelemben egységeseknek látszanak, saját körükön belől is dúl a bomlás, az érdekharc; foly az atomizálódás. A harmonikus együttműködés feltételei: a közös nagy célok felismerése és önátadással való szolgálata mindinkább vesz s helyére lépnek a kicsinyes tor-

zsalkodások, a munkától és kötelességektől való huzódozás, de a jövedelemre és befolyásra való megnövekedett vágyakozás.

Ily körülmények közt ezeknek természetes következménye, hogy az egyetemes szempontok és a közösségi érdekek szolgálatára és védelmére hivatott felsőbb hatóságok az ellenőrzés szorosabbá tétele s esetleges preventív intézkedések által igyekeznek a köz sérelmét már orvosolni nem képes megtorló intézkedéseket kikerülni, illetőleg megelőzni. Így jön aztán létre a legnemesebb intencziókból, az ellenőrzés és gyámkodás különböző formája, ez szüli meg a bürokratizmust s mindazt, a mit oly készséggel bélyegez az egyéni szabadság korlátlanására törekvés „rendőrködés”-nek. Így jut természetes következetességgel veszélybe minden felsőbb hatósággal szemben az alsóbbak autonómiaja; tiz esetből kilenczben azért és amiatt, mert az autonómiával nem tud okosan a köz javára élni s nem tudja magát korszerű reformokkal úgy ujitani meg, hogy harmonikus kiegészítője legyen a közérdekek szolgálatának. Ebből következik, hogy minden felsőség, mely az alsóbb körök szeparatiztikus érdekeinek engedményeket tesz s egyéni érdekeik szolgálatával azok képviselőit lekötelezi: csendes, nyugodt kormányzást biztosít magának; az azonban, mely az egyetemes célokkal való összhangzó fejlődést követeli meg a részekről: azon mértékben zuditja magára a közéletlenséget, a minő mértékben ezt következetesen érvényesíti s a visszahatást nem igyekszik ügyes taktikával bár az egyének érdekei kielégítésével mérsékelni. Ennek azonban fenyegető veszedelme a korrupció, mely nem kisebb veszedelem mint az előbbieik.

A közélet hajója általában s vele egyházi közéletünké is oly vizeken evez, melyeken folytonosan fenyegeti a Scylla és Charibdis szikláiba való ütközés. És nem elég a veszély kikerülésére a kormányosok éber szeme és erős keze. Ha a hajó legénysége egytől-egyig nincs áthatva kötelessége teljesítésétől függő

felelőssége tudatától, míg az egyetemes célókért nem lelkesedik mindenik tag annyira, hogy minden pillanatban kész legyen egyéni jogait korlátozni és az egyetemes feladatoknak alárendelni: addig az érdekösszeütközések sorozatában csak a kompromisszumok biztosítanak ideig-óráig való békességet, de az egyenletes haladás a tagok összhangzó közreműködése által biztosítva nem lesz s a lelki harmónia helyét a féltékenység, irigység és széthúzó érdekek démoniai foglalják el, a melyek nyomán előbb elerőtlenedik a köz s utána elsorvadnak, megemészti egymást a küzdő felek is.

A mily nagy lelki szomorúsággal látjuk e kóros tüneteket egyházunk közéletében: oly forró vággyal kérjük az Istent; adjon nekünk megújulást egyetemes egyházunk felvirágoztatása nagy céljában s ebben kibékülését, megnyugtatót a háborgó kedélyeknek!

Az országos Református Tanáregyesület IV. közgyűlése.

(Budapest, április 26. 27.)

(Folytatás és vége.)

A csütörtöki folytatólagos ülésen S. Szabó József főjegyző az egyesület évi jelentését terjesztette elő. A jelentés felöleli az ifju egyesület múlt évi egész működését. Ezek közül fontosabbak a tanárok nyugdíjtörvényének revíziója és a fizetések államszegély útján való rendezésének ügyében tett lépések. A jelentés beszámol a történelmi tankönyv-pályázatról is, amelyre csupán egy pályamű érkezett be, amelyet azonban a pályabírák megfelelőnek nem találtak. A Jókai-szoborra a gyűjtés megindult és folyamatban van. Az egyesület tagjainak száma — mint a jelentés örvedetesen felemlíti — immár 444-re rug s így remélhető, hogy nemsokára az összes ref. vallású tanárok tagokul be fognak lépni az egyesületbe. A választmányba a távozó Mitrovics Gyula (Sárospatak) helyébe Dombis László hivatott meg.

Gulyás István pénztárnok jelenti, hogy az egyesület évi pénztárforgalma a múlt évben 18.000 korona volt.

Ennek tudomásul vétele és a felmentvény megadása után Seprődi János kolozsvári ev. ref. főgimn. tanár nagyértékű és komoly megszívlelésre érdemes felolvasást tartott „Ének- és Zenetanítás a középiskolákban” czimen. Az előadó a konventi tanterv szabályait hiányosnak és helyteleneknek tartja, mert kevés óraszám van szánva a zeneelméletre és világi énektanításra és sok az egyházi énekre. Hibáztatja a kottatanítás nélküli énektanítást és indítványozza a zene- és ének-tantervek konventi revízióját és új tankönyvek megteremtését.

A tetszéssel fogadott s jegyzőkönyvi köszönettel méltatott előadáshoz Farkas Lajos, dr. Antal Géza és az elnök szólottak hozzá s elhatározták, hogy a felolvasást és a végindítványt a legközelebbi közgyűlés napirendjére tűzik. Addig a választmány fogja az indítványt áttanulmányozni és előkészíteni; míg Makkay István azon kapcsolatos indítványára, hogy tegyenek lépéseket az énektanítók nyugdíjintézetbe való felvétele iránt, megelégedtek az elnök azon felvilágosításával, hogy e tekintetben az egyesület már megtette azon lépéseket korábbi határozatok alapján, a melyeket ez ügyben hatáskörében megtehetett.

A választmány javaslatára Futó Mihály nyugdmezővásárhelyi tanárt az egyesület tiszteleti tagjává választották; aztán elhatározták, hogy megindítják az „iskolai adattár” szerkesztését, melynek egyelőre repertoriumát készítik el, támogatást kérve rá a Prot. irodalmi társaságtól, a Magyar tudományos akadémiától, a kormánytól, a pedagógiai társaságtól és egyházkerületektől.

Csakugyan a választmány határozati javaslatával került a közgyűlés elébe a máramaros-szigeti főiskola tanárainak, több tanárkar által pártolt indítványa arra nézve, hogy tiltakozva a zsinatnak a tanárookra vonatkozó sérelmesnek tartott határozatai ellen, az egyesület tegyen lépéseket ezen retrográd szellemű határozatok megváltoztatására. A választmányi határozati javaslat, miután maga is konstatálja az egyet. zsinat határozatainak a fő- és középiskolákra vonatkozó retrográd irányát s ezt a tanárookra nézve sérelmesnek s a szabadelvű prot. felfogással ellenkezőnek jelenti ki: annak a reményének ad kifejezést, hogy e sérelmes intézkedések egyfelől a végrehajtás alkalmával enyhíthetnek, másfelől a jövő zsinaton megváltoztatattanak, ha már a zsinat ügyrendje értelmében nincs mód arra, hogy már ez alkalommal megváltoztattassanak. E pont körül élénk, néhol szenvedélyes vita fejlődött ki, melyben az elnökség dicséretes buzgalommal fáradozott azon, hogy egyfelől a testület méltóságát és tekintélyét, másfelől határozatának effectuálhatóságát biztosítsa, a mi különösen az ifjabb generáció szenvedélyes magatartása mellett felette szükségesnek is bizonyult.

Rácz Kálmán vallástanárnak (Pápa) a közhangulat kifejezéseken öt pontban sorolja fel a tanárellenes irányzat megnyilatkozását. Ezek a sérelmes pontok: 1. Politikai tüntetéseken a tanár nem vehet részt. (Ez nem egyéb, mint presszió a tanár politikai meggyőződésére.) 2. A tanárok heti óraszámának maximuma az államiakénál magasabban állapított meg. 3. A tanárok fizetési fokozatainak eltörlését kérik és a fizetésemelést korpótlék alapján kérik foganatosítani. 4. Az iskolai ig.-tanácsok szervezésében sérelmes, hogy a tanártagok a tanácsnak csak egyharmadát tehetik és így a pedagógiai szakszavélemény nem érvényesülhet. 5. Töröltetni kéri azt a pontot, hogy a törvényes rend ellen való izgatás fegyelmi vétségnek nyílvánított; mert ennek érvénye mellett javaslattevő még ezt a beszédet sem mondhatta volna el. Mindezeket memorandum alakjában terjesszék fel a zsinathoz.

Makkay István (Pápa) egyik legfőbb sérelmet a tanárok házassága ügyében hozott zsinati határozatban látja s éles szavakkal ostorozza a zsinaton jelen volt tanárképviselek magatartását, kik e kérdésben nagyrészt hallgattak s kívánja, hogy a gyűlés rosszalást fejezzen ki velük szemben. Demény Zoltán (Pápa) hosszú, elvont fejtegetést tartott a papok és tanárok közt a mostani ellenkezések helyére állítandó békés és kölcsönös támogatás szükségéről, a melyet a türelmetlen hallgatóság végre is gyors befejezésre kényszerített.

Az általános hangulattal szemben a csendesen megvonult, de elég tekintélyes számu kisebbség álláspontjának Nagy Károly theol. tanár (Kolozsvár) adott kifejezést. Többszöri élénk ellenmondás közt utalt arra, hogy azok a szenvedélyes kifakadások és elkeseredett hangulat a zsinat ellen s nem valami higgadt kritika munkálkodásával szemben, ennek a magas intelligenciájú testületnek méltóságát épen nem emelik; sőt az oly irányú felszólalások, melyek egyesek stigmatizálására irányulnak, egyenesen veszélyeztetik azt. A zsinatot érdekcsoportok szerint elkülönített részekre osztottnak tekinteni: oly álláspont, mely a zsinaton tényleg nem érvényesült s a mely igen megboszulhatja magát. Ott a tagok kény-

telenek az egyetemes egyház magasabb szempontjai és szükségéi szerint mérlegelni a dolgokat. Szólok azért még a választmány javaslatát is tulerősnek tartja — főleg a retrográd irány emlegetésében — de, mert a tanárok közfelfogásában tényleges alapja van, érti, hogy a választmány ily álláspontot foglalt el. Nem tartja feladatának a sérelmezett határozatok védelmére kelni itti; de két pontra mégis reflektál. Az egyik a törvényes rend ellen való izgatás. Hogy ennek fegyelmi büntetését kifogásolják, ez meglepte. Hiszen ezt a világon minden ethikai és jogi testület teszi. Az állam is. De persze, csak az „izgatás“-t és nem a reformokra irányult kritikát. Az „izgatás“ fogalmában pedig benne van „az ellenszegülésre való felhívás és ösztönzés“, a mit csakugyan — ha jogrendet akarunk — büntetni kell és a zsinati határozat is az ily izgatást rendeli büntetni, nem közigazgatási uton, hol lehetne zaklatásról beszélni, hanem *fegyelmi bírói* uton. A bíróságokban pedig még a bizalmunk meg nem inghatott! A másik, a fő botránnyok a tanárok házasságára vonatkozó határozat, hogy „feleségül református vagy bár protestáns nőt“ vegyenek. Hogy e miatt oly nagy az animozitás, az valóban az időknek szomorú jele. A liberálizmus jelszavát szegezni szembe ezzel, csak azt mutatja, hogy a liberálizmusnak az a beteges fajtája, mely minden jogot követel az egyénnek egész az önkényig, de szívesen feledkezik meg azon intécczióval szemben tartozó kötelességekről, a melynek szolgáltatásban áll, megrontotta még a mi embereinknek helyes érzékét is. De van a dolognak ennél még szomorubb oldala is: a házasság ethikai feltételeinek figyelmen kívül hagyása s ezek közt a legeslegfőbbnek, a házastársak lelki harmóniájának feltétele. Ebben pedig a keresztényen ethika a komoly vallásos jellemek s élőhitű keresztényen személyiségek tényleges tapasztalata alapján, méltán adja a legfőbb helyet a vallásosságnak s ezzel kapcsolatos élet- és világnézetnek. Hogy erre itt nem is látszanak súlyt fektetni, ez bizony, be kell vallani, igen szomorú világitásban mutatja be azt, hogy mekkora és minő szerepe van nálunk a valásnak. Készséggel ismerem el és vallom be, hogy e fő bajon a zsinati határozattal javítani nem lehet. De a mig a benső megújodás várt ideje elérkeznék, addig, fájdalom, várunk roskadozó falait kénytelenek ily külső oszlopokkal alátámasztani. Adja isten, hogy e külső rendelkezést nemsokára lelkünk törvénye váltsa fel, hogy természetesen tartssuk azt, a mi most oly botránkozás, mint a Krisztus a zsidók előtt.

Fogarasi Albert (Nagyenyed) szerint szükség volt erre az erős vitára, hátha így, nemcsak a tanárság, de a papság is megérti ebből, hogy ez a szeretetlenség nem vezet célhoz. Hiszi, hogy az olyan törvény, amelynek igazságtalanságát annyian érzik, nem lesz végrehajtva. Csak úgy ötletszerűleg hozták a sérelmes határozatokat és ennek megfelelően fognak azok el is tűnni. Nem a siránkozó feliratot, hanem a parancsoló tiltakozást fogadja el.

Szabó Márton kérdezi, hogy azt a törvényt, hogy a ref. tanárnak csak református nőt szabad elvenni, hogyan lehet enyhébben vagy jobban végrehajtani? Kéri tehát, hogy a határozati javaslat e tekintetben megjavíttassék.

Végre is választmány javaslata fogadtatott el, azzal a kiegészítéssel, hogy a sérelmes határozatok tárgyai is megjelöltesse. Felirat azonban a zsinathoz nem küldetik.

Következett *Jakobinyi* Péter máramarosszigeti főgimn. tanárnak előadása a nyelvtanítás újabbkori iskolai segédeszközéről. Részletesen bírálja a használatos preparációkat és szótárakat és az érvényben levő *Utasítások* ellenében kívánja a latin beszédgyakorlatok újra való föllevenítését. Ajánlja a speciális szótárak használatát.

A közgyűlés az előadó eszméit, mint a melyek alkalmasak a diák önálló foglalkoztatására, örömmel üdvözli és a felolvasásért köszönetet mond.

Tárgyalták még a vallástanárok értekezletének megállapodását, amely szerint vallásos irányu ifjusági lap alapítását kéri. Ezt a közgyűlés elfogadta.

Ekkor *Dóczy* Imre elnök rövid beszéddel bezárta a közgyűlést.

Délután Aquincumba ment, pénteken pedig Visegrádra rándult ki a tanárság.

Referens.

Igazgatótanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1905. május 4.

Elnökölt főt. és méltóságos *Bartók* György dr. püspök aa. Jelen voltak: *Kenessey* Béla főjegyző, *Bartha* Lajos közügyigazgató, *Becsek* Lajos, *Incze* Gerő, *Sándor* János, *Sárkány* Lajos dr., *Váró* Ferencz, *Dees* Gyula ig. tanácsosok, *Kádár* János dr. titkár, *Maksay* János számvevő és *Módy* Elek levéltárnok, mint jegyző.

Elnökölt püspök aa. bejelenti, hogy *Zeyk* Dániel főgondnok ur öméltósága, hivatalos elfoglaltságával mentette ki elmaradását. Szolgál tudásul.

Tárgysorozat rendjén első sorban titkár aa. ismertette a kerületi közgyűlés elé terjesztendő közigazgatási jelentést, melyet az ig.-tanács változatlanul magáévá tett.

Ugyancsak titkár aa. javaslata szerint állapított meg a közgyűlés tárgysorozati jegyzéke, mely az évi jelentéssel egyidejűleg fog a közgyűlés tagjaihoz szétküldetni.

Az esperesi honoráriumok megállapítása kérdésében elfogadta ig. tanácsunk a püspök, mint bizottsági elnök és a titkár, mint bizottsági előadó által, kellő indokolás kapcsán bemutatott javaslatot és eszerint megállapította, hogy az eddigi 200—200 koronás alaphonoráriumok pótlására még évi 7200 K összeg kiutalását fogja ajánlani és pedig a marosi és szilágyi espereseknek 800—800 K-át, az udvarhelyi és enyedi espereseknek 600—600 K-át, a kalotaszegi, görgényi és sepsii espereseknek 500—500 K-át, a hunyadi, kolozsvári, dési, széki, küküllői és szibeni esperesek részére egyenként 400 K-át, a nagysajóinak 300 és a gyulafehérvárinak 200 K-át. Kapcsolatosan fölvetett, az egyházi közigazgatás pontosabbá tétele és a sok fegyelmi eljárás lehető apasztása céljából, a fölöttes hatóságok rendbirságolási jogának megállapítása, de az igazgatótanács, még ez idő szerint, nem kívánt ez ügyben konkrét javaslatot tenni.

Tárgyaltatott az enyedi egyházmegyei közgyűlés ama kérése, mely feliratot javasol a lelkészi fizetések minimumának 2400 K-ra való felemelése végett. Ig.-tanácsunk azonban nem terjeszti ezt közgyűlés elé, mert a zsinat már ily irányban intézkedett.

Megállapította ezek után ig.-tanácsunk a dézmkárpótlási eredetű tőkék kiegészítésére szolgáló sorsolás megszüntetését és e helyett az igényjogosultak azonnali kielégítését kérő javaslatot, valamint az országos lelkészi nyugdíjintézet tervezetére vonatkozó véleményt. Mindkettő közgyűlési tárgyalás alá terjesztetik.

Zeyk Dániel egyházker. főgondnok aa. lemondván a nagyenyedi kollegium főgondnoki állásáról, ig. tanácsunk közvetlenül is fölkererte őt, hogy ez állását megtartani szíveskedjék.

Hegedüs Sándor dr. aa. ónagyméltósága, elfoglaltsága miatt, a fogarasi főgondnoki állásról mondott le, amit ig. tanácsunk sajnálattal vett tudomásul, de egyuttal értesítette őt, hogy egyházkerületünk közgyűlésének, mint tiszt. tag, továbbra is jogosult tagja marad.

A zilahi kollegium ajánlata alapján előterjesztést tesz ig.-tanácsunk a közgyűléshez. *Bécsér* János, miniszterileg kinevezett tanárnak a közgyűlési tagok sorába való fölvétele céljából.

A múlt évi közgyűlés ama határozata, hogy a felavandó ifju papok fizetéseknek 3%-át fizessék a theol. fakultás alapja javára, most kerülvén legelőször végrehajtás alá, ebből az alkalomból megállapította ig.-tanácsunk, hogy nemcsak az alapfizetés, hanem a vallástanítási díjak, avagy más rendkívüli honoráriumok után is számítható és befizetendő a 3%-os járulék.

Végül megállapította ig.-tanácsunk a közgyűlés elé

terjesztendő *tanügyi és vagyonügyi* jelentéseket, a tanügyi előadó, illetve számvevő előterjesztése alapján, valamint még elintézett néhány sürgősebb folyóügyet, minek megtörténtével az ülés eloszlott.

r. s.

Vallás és tudomány.

A nagyenyedi protestáns nők egyesülete 1905. év április 2-án délután, a Bethlen-kollegium dísztermében tartott műsoros összejövetelén szabadon előadta az egyesület egyik tagja.

(Folyt. és vége.)

Egyébként az Übermenschnek nemcsak történeti és lángeszű nagy tudós alakjai vannak; jószámmal járnak-kelnek ilyenek a magyar alföldön, gatyás és kékbeli földmivesek képében.

Az übermenschnek természetesen nőalakjai is vannak. Itt azonban személyeket nem említek, csak annyit jegyzek meg, hogy jószámmal vannak egyszerű sorsu parasztnőink közt is. (Ismétlem, hogy az én definícióim nagyon is eltérne a Nietzschétől; ismétlem: nemcsak sapientia, nemcsak tanulság, hanem morális, ethikai, nőknél hozzátehetjük esztetikai jelleg is.) Látok itt a t. hallgatóság közt is egyeseket; nem is lehetne másként, hiszen „Enyed a világ közepe” De itt már csakugyan nem szabad „személyeskedni”, azért az übermenschre vonatkozó ezen kitérést... ne folytassuk.

A fejlődésnek iránya általában előrehaladó úgy az egész szerves világban, mint magánál az embernél is. Hogy mi az oka a fejlődés előrehaladó irányának, azt most nem magyarázom; nem magyarázom azt sem, hogy a szerves világ evolúciójának tana Lamarck óta miféle újabb magyarázatokat nyert; hogy abban, különösen a fokozatos előhaladást, ma sokféleképpen és másként értelmezik; mindezeket, mondom, nem magyarázom, mert hiszen magát az egész evolúciót is, csakis pár szóval és csakis érintettem.

Mellékesen emlitem itt fel a Darwin nevét s a róla nevezett darwinizmust. Erre nézve a t. magyar közönség, természettudósainak nagy részével együtt, nagy tévedésben van, t. i. azt hiszik róla, hogy ő csinálta az evolúció-elméletet. Szó sincs róla! Igaz, hogy ő is fejlesztette azt s többrendbeli nagy munkáival, melyek közül az első 1859-ben jelent meg, nagyban hozzájárult az evolúció-elmélet elterjedéséhez s közvetve igen nagy hasznára vált a tudománynak, mert működése igen nagy tudományos mozgalmat keltett; de az evolúció-elméletet nem ő csinálta, ő egészen mást csinált s darwinizmus név alatt ismert elmélete csak egy hajtása és pedig eltévedt hajtása az evolúció-elméletnek. Darwin nagy tudós volt s mint ilyent nagyon tiszteltem; de darwinizmusának soha sem voltam hive; nem azért, mert az hátrányosan érintette a vallásos és humanisztikus erkölcsi élet humanizmusát, hanem azért, mert abban a darwinizmus eszméjében nincsen tudományos igazság; a 60–70-es években volt az nagy divatban, ma már 30–40 év után végnapjait éli, jóformán megbukott. Kisült róla s ma már minden természettudós látja, hogy az a darwinizmus nagy dolog, nagyon nagy dolog volt ugyan, meg is zavarta sokaknak lelki nyugalmát, de még sem volt egyéb, mint a XIX. század legzseniálisabb tudományos tévedése, legzseniálisabb tudományos botlása.

Hagyjuk el hát Darwint és térjünk vissza még egyszer az evolúcióhoz, mert ahhoz még mondanom kell valamit. Azt nevezetesen, hogy az evolúció nemcsak a fizikai világban érvényesül, hanem az ember szellemi s erkölcsi világában is, sőt az egész emberiség, a társadalom szellemi s erkölcsi világában is, amint azt ma, különösen a filozófusok fejtegetik (Comte, Herbert Spencer, Nietzsche stb.). Nagyon

természetes, mert ha az ember fizikuma alá van vetve az evolúciónak, akkor alá van annak vetve szellemi, erkölcsi élete is. Minthogy pedig a társadalom szellem-erkölcsi tőkéje nem más, mint az egyes emberek szellem-erkölcsének összesége, világos dolog, hogy a társadalomnak, az emberiségnek szellem-erkölcsé is, minden alakulataiban az evolúciónak hódol. És a mint a fizikai világban hatás nélkül nem vész el egy esőcsepp, egy szélfuvallat, egy jól vagy rosszul sikerült madárfészkelés, épen úgy nem vész el a társadalom alakulataiban s fejlődésében egy napzámósnak, egy koldusnak bármely kis cselekményének hatása sem. Természetes, hogy egy nagy költő, egy nagy tudós, egy hadjárat több hatást gyakorol abban, mint egy irni-olvasni nem tudó ember s mint egy fának az elültetése, de valamit gyakorol ez is. És a cselekmény hatása sohasem szűnik meg a cselekmény befejezésével s nem végződik a cselekmény egyéniségénél, hanem tovaterjed időben és térben egyaránt.

Hogy a szellem-erkölcsi erők, hatások hatását, társadalom alakító és fejlesztő erejét valamennyire illusztráljam, felveszek egy pár esetet. Nagyenyed városában ma van egy bizonyos civilizáció és egy bizonyos társadalmi szellem és erkölcs; valamilyen lesz majd 100 év múlva is, remélhetőleg előrehaladottabb s mindenesetre a jelenlegitől különböző. Mindazoknak, a kik ma itt lakunk, érdemünk vagy bűnünk van nemcsak a maiban, de a 100 év múlva alakulandóban is.

1870-ben a poroszok legyőzték a francziákat a Sedannál végződő hadjáratban. Vajjon azt a német katona izomereje, lábikrája (mint néh. Felméri Lajos mondotta), jobb fegyverzete, jobb hadvezetése aratta a diadalt. Szó sincs róla! A döntésnél ezen tényezőknél is megvolt a maga értékük, de ott győzött a német szoliditás, munkásság, becsületesség. Abban a győzelemben része volt annak a porosz iskolamesternek is, a ki jóval azelőtt talán már meg is halt, része volt abban minden jóra való porosznak. És ha a szellem-erkölcsi érzéket fontra lehetett volna tenni, mértékre lehetett volna venni úgy, mint a fizikai világ tárgyait, hát akkor azt a diadalt, a hadjárat előtt már évekkel, matematikai pontossággal ki lehetett volna számítani, ki lehetett volna számítani még a napját is.

Ugyanezt mondhatjuk pl. a most folyó orosz-japán háborúról, Kuropatkin seregéről. Azok a muszka katonák fizikailag jóval bírósabbak, mint azok a kis sárga japánok; Kuropatkin sem épen olyan ügyetlen ember, mint a milyennek látszik Nagyenyedről nézve; de az evolúció erejével nem daczolhat semmiféle testi vagy szellemi erő. A japánoknál megfelelő irányu szellem-erkölcsi erő, hosszabb időn keresztül helyesen művelve (a mit megérthetünk, ha nevelési rendszerükről olvasunk), oly tömegben halmozódott már fel, hogy annak nem állhatott ellen az e tekintetben gyengébb orosz népnek, bár fizikumra nézve jóval erősebb hadserege.

Az emberiség egész történelme, minden hadjárata, nagy és kis eseménye, csakis így és csakis az evolúció értelmében fogható fel. És hogy a szellem-erkölcsi hatások nemcsak az időben hatnak és terjednek tova, hanem térben is, erre elég bizonyíték azon tapasztalat, hogy azt a porosz-francia hadjáratot valamelyes tekintetben megérezte pl. Olaszország politikai geográfiája, megérezte egész Európa, megérezték mi is; megfogjuk érezni az orosz-japán háborút is.

A társadalom szellem-erkölcsi evolúciója megnyugtathat minden embert. Bárki ha becsületes, munkás és józan ember, ha elültet egy fát, ha egy szegény emberen segített akár egy jó tanácssal is, ha bármi jót és helyeset tesz; azzal részese és előmoz-

dítója lett az emberiség szellem-erkölcsi vagyonának; tetteinek értéke nem vész el soha, annak hatása működik a végtelenségig, legyen az illető király vagy köldus, tudós vagy irni-olvasni nem tudó analfabeta. És itt, már természettudományilag jelezve van az embereknek Isten előtti egyenlősége, jelezve van nemcsak a lélek és a lelki munkásság, hanem a léleknek, a vallás által hirdetett halhatatlansága is. Nemcsak a nagy emberek halhatatlanok az ő műveikéi, hanem halhatatlanok vagyunk mindnyájan, már természettudományi értelemben is.

És megnyugtathat az evolúció az emberiség jövőjére nézve is. Az emberiség sorsa nem ítéltető meg az u. n. „történelem“ szerint, a mely csak királyokról, háboruról és országgyűlésről szokott beszélni. Mindez csak egy kis ér, egy kis szál, egy kis rész, abban a tengernyi széles nagy folyamatban, mely az emberiségnek, a társadalomnak minden mozzanatait magában foglalólag halad tova, mint evolúció. Ennek értelmében az emberi társadalom csakis előremenőleg fejlődhetik, sorsa csakis jobb és jobb lehet. Ideig-óráig való visszaesések fordulhatnak elő; de nagy egészben csakis előre és jobb irányba mehet; ezt nem akadályozhatja meg semmiféle erő és erőszak, mert az evolúció ereje — mint a földi mindenség egymással összefüggőleg működő s mindig előrefejlődést létesítő összes erőinek ereje — nagyobb bárminemű erőnél.

*

Végére jutottam előadásomnak s abból a következők tűnnek ki:

1. A tudománynak semmi oka és jogosultsága nincs arra, hogy a vallásos hit felett pálczát törjön.

2. A vallás és a tudomány, specialiter a természettudomány jól megférnek egymás mellett, csakhogy a vallásban és bibliában nem a szavakon és betűkön, hanem azok szellemén kell megindulnunk; a tudományban pedig nem a nagyképűsködő excentricitásokra, hanem a józan igazságra kell őszintén törekednünk. Ime a „teremtés“ bibliai leírásával összeegyeztettem a mai modern, de józanul felfogott evolúciót. Ez is hirdeti a szétkülönítést, a fokozatosságot, Isten teremtő munkáját, az embert, mint a teremtés koronáját, a lélek halhatatlanságát épen úgy, mint a vallás és a biblia, csakhogy az evolúció bebocsátkozik a legapróbb részletezésekbe is, a hol már nem található el mindig az igazságot, a mit azután már a tudósoknak kell beismerniök.

Ezekből okulva, a tudományokkal szemben legyen a mi álláspontunk a következő:

Mi tiszteljük és megbecsüljük a tudományokat; tiszteli azokat minden kultúrember és minden kultúrén; hiszen a tudományok jelentik a haladást, a kulturát, sok hasznot adnak az emberiségnek és sok örömet a vele foglalkozóknak. Hiszen én sem akarom itt a tudományt kisebbiteni; sőt előttem a legnagyobb nagyság épen a moral és tudomány-művészet nagysága. De a mikor világnézetéről, világfelfogásról van szó, akkor ne feledjük, hogy a tudományos hypothézisek és elméletek még nem maga az igazság; ne feledjük, hogy a filozófiai rendszerek és természettudományi elméletek változnak időről-időre s hogy a tudós világ, az ő nagy tudásában, sokszor butaságnak mondja azt ma, a mit még tegnap mindenek felett való bölcseségnek hirdetett, világnézetekben pedig az emberi és társadalmi lélek nyugalma, megállapodást keres; állandó, változatlan és örök igazság után ohajtozik, a mit — miként láttuk és látjuk — a tudományos hypothézisek és elméletek nyújtani nem tudnak.

A tudományok története arra tanít minket, hogy az ő elméleteinek hullámzásai s változásai közepette, minden felmerült és felmerülhető világnézetekben és világfelfogások körében, csak egy az állandó, a

változatlan és örök igazság, mely tiszta fényének tündöklő ragyogásából az idők folyamán soha semmit sem veszített; csak egy az állandó, a változatlan és örök igaz princípium, a melyre egyéni és társadalmi lelkünk nyugalmát építhetjük, az nevezetesen, melyet nem annyira fejünkkel értelmezünk és értünk meg, hanem inkább a szívünkben érezzük; az, melynek gondozására, ápolására és gyakorlására a mi egyesületünk is megalakult és vállalkozott, t. i. az *emberszeretettől áthatott valláserkölcsi élet és a vallásos hit princípiuma.*

TÁRCZA.

Miért van négy evangélium?

— Irta: Waller József. —

(Folytatás.)

És nemcsak a felhozott nyilatkozatok és események bizonyítanak felfogásom mellett, hanem az evangéliumnak azon igyekezete is, hogy minden eseményt, a mely Jézussal történik, megjósoltat a prófétákkal. Azaz ötlet minden eseményében úgy kívánja tekintetni, mint a zsidóknak megígért eljövendőt. A kit tehát már csupán azért, minden zsidóknak szívesen kell fogadni. Ő az isten küldötte. Néhány példát felhozhatok:

Egy szüz fogad az ő méhében stb.

A bethlehemben történő születést igazolja.

A kis gyermekek legyilkoltatását is megjósoltatja.

Keresztelő János eljövele.

Jézus, mint igazi zsidó a kisértőt is az ő-szövetségből vett idézéssel utasítja vissza háromszor — sőt a sátán is avval akarja őt a templom ormárol lebecsátani.

Jézusnak Názarethből eltávozása Zebulonak és Naftalinak földjére, ez is ő-szövetségi mondással van helyesbítve stb. stb., minden lépten-nyomon találkozzunk ilyen ő-szövetségből vett idézéssel. A dolog igen egyszerű és könnyen érthető. Ha Jézus (a mi másként nem is lehetséges) úgy szólott és tett, mint tökéletes zsidó — azok, a kik szemtanuk voltak, nem foghatták fel másként, a mint megjelent. De akkor az ő bárminő cselekedete is meg van jósolva, csak utána kell nézni az írásokban. Akkor ő nem hirdetheti másnak az idvességet, hanem csakis zsidóknak. Ez az evangélium a ker. egyház Jézusról való képzetének első stádiuma. Innentől kezdve már a megoldandó kérdés „minő helyet foglal el Jézus, mint vallásalapító, a keresztyén egyház tudatában.“ Ez az evangélium a krisztológiai viták első gyűrűzete. Az első írásbeli közmegállapodás nyilatkozata. Hanem innen még messze ut van a célpontig. A fejlődés különböző fokozatán kell az eszmének áthaladnia. Sőt a keresztyén egyháznak magának, ez eszme fejlődése nyomán, önmagával kemény tusákat kell vívnia. Nemcsak a természeti tárgyak vannak a fejlődés törvényének alá vetve, hanem az embernek érzelmi és értelmi nyilvánulásai is. Egyes embereké épügy mint emberi társulatoké. Így a vallásos nézetek is. Ki merné állítani p. o., hogy vallásos nézeteink ma azok, a melyek voltak a reformátusoké a reformatió korában? Vagy ki merné mondani, hogy ma ugyanazok az eszmék, képzetek, fogalmak kielégítőek, a melyek a Jézus korában kielégítőek voltak? Holott a nézetek nemcsak ily nagy időközökben szenvednek változást, hanem az általános fejlődés következtében óráról-órára.

A keresztyén egyház Krisztustudatában a második fokozatot a Márk evangéliumra képezi.

Ez evangéliumnak különös sajátága a rövidsége. Ebben nincsenek hosszabb beszédek, összefüggő tanítások Jézustól. Tökéletes ellentéte a Máté evangéliumának. Szárazon az események vannak elbeszélve a Jézus életéből. Néhány szót szól Jánosról s azonnal a Jézus munkálkodásán kezd. A születés és annak mellék cselekvényei, melyeket Máté oly kedvvel ad elé — el vannak hagyva. A cselekvények sehol semmivel nincsenek megokolva, hogy p. o. ezért és ezért kellett ennek úgy tenni, meg amúgy tenni. A ki a két evangéliumot egymásután elolvassa, azt a benyomást nyeri, hogy az *szántsándékkal van és pedig a Máté evangéliumának ellentétül készítve*. És különösen azok a Jézus *zsidó önértetéről* és az ő küldetését a profétákból vett idézetek által igazolni kívánó szorgalmas feljegyzésekről gondoskodott az író, hogy kimaradjanak. Tán egy-kettő van az egészben p. o., hogy mikor megfeszítik, — a gonosztevők közé számláltatott. — Egyébiránt az evangélium menete és sorrendje kevés eltéréssel ugyanaz a mi a Mátéé. Legtöbb helyen szóról-szóra ugyanaz.

A tudósok közül némelyek régebben azt állították, (1860—70 körül): minthogy a két evangélium ugyanaz, csak hogy ez rövidebb és hosszas beszédek benne nincsenek, ez a *Márk* a régibb keletű, ez van közelebb az eredeti forráshoz, voltaképp ez az *első* evangélium. Lélektani alapon kimutattam, hogy a *Máté az első*; kérdés tehát, *hogyan lett az?* Hogy értsük meg?

Természetes, hogy elsőben csak zsidók vették be a Jézus tanításait. Minthogy zsidók között, zsidó által indított és minthogy nem is egyéb, mint a zsidó vallás tökéletesebb kiadásban. Így tehát világos, hogy másnak nem való csak zsidónak. Más nem tudja fellogni. Igen, de a zsidók között proszelitások is vannak, azaz olyanok, a kik csak vallásilag zsidók, de nemzetiségileg p. o. görögök. Lehetnek-e ezek is követői Jézusnak? Miért ne lehetnének, miután már zsidókká lettek, mindazon ígéretnek részesei, a melyek nekünk tétettek. *A kérdés fontosságát senki sem mérlegeli*. A keresztyén vallás áttöri a zsidó korlátokat és szabadon kezd fejlődni. *A szombatnak is ura az embernek fia*. Csakhamar tudatára jut saját szabadságának. *Az új bort új tömlőkbe kell tölteni*. Hisz nemcsak a zsidók óhajtják az üdvösséget, hanem az egész *teremtettség* nyög utána. Nemcsak Jeruzsálemben szükséges az evangélium, hanem Antiochiában is, meg Efésusban, meg Korinthusban, meg Athénében, sőt Rómában is. Igen. . . igen. . .

De vajjon Athénében olyan formában kell hirdetni az evangéliumot, mint Jeruzsálemben? Vajjon érdeklie a bölcsészet eszméivel telített művelt görögöket, hogy „megjövendölte-e Ézsaiás, hogy egy szűz fogad az ő méhében?” Vagy lehet-e az önértettől duzzadó római polgárnak azt prédikálni, hogy: igaz, hogy itt a földön te ur vagy és parancsoló, — de irgalom asztalánál *te eb vagy* — a *gyermek pedig a szeretett, kedves gyermek a zsidó*, a kité megvetsz és lenézel? Tehát a szükség érzete elé állott egy olyan evangélium után, a melyben a zsidóságot előnyben részesítő szövegek ne legyenek benne. És minden szükséglet, a mely érdemes rá, megtalálja a maga megelégitését. Másként nem lehetett. A meglévő *zsidó evangéliumából*, egy alkalmas szerző kitörölte a botránkozás köveit, a menetet nagyjában meghagyta, sőt legtöbb helyt szóról-szóra lemásolta s lett a *Márk evangéliuma*. Ebben Jézus már nem zsidó, sőt nincs is említve, hogy az nem *Dávidnak és Ábrahámnak fia*, hanem *Istennek fia*. A tökéletes ember, a ki egyaránt lehet példányképe zsidónak, görögnek. Minthogy a Máté evangéliumával az említett kihagyások híján teljesen egyezik, nincs róla semmi különös megjegyzés.

(Vége. köv.)

KÜLÖNFÉLÉK.

Mikó-ünnep. A sepsiszentgyörgyi székely Mikó-kollegium nagy jóltevőjének, ev. ref. egyházunk egykori lelkes Maecenásának s irodalmunk egyik kiváló művelőjének, néhai gróf Mikó Imrének 100 éves születési évfordulóját országos ünneppel fogja megünnepelni f. évi szeptember hó 4-én s ez ünnepség előkészítését már meg is kezdte. A nagyevü lelkes főur, aki ugy anyagi, mint szellemi téren annyit buzgólkodott ev. ref. egyházunkért és iskoláinkért, valóban megérdemli, hogy emlékét kegyelettel ujítsuk fel országszerte.

A dunántuli ref. egyházkerület április 28-án tartotta meg Pápán rendkívüli közgyűlését. Szűcs Béla újonnan választott tanácsbíró eskütele után Antal Gábor püspök melegen üdvözölte Hegedűs Sándor főgondnokot a főrendiházba történt meghívása alkalmából, majd pedig jelentést tett a kerület egyházi és iskolai viszonyairól s a Gondol Gábor-féle nagy alapítványról. A közgyűlés elhatározta, hogy az alapítvány emlékét jegyzőkönyvében megőrökíti, a nagylelkű alapító arczképét pedig a pápai főiskola tanácsterme számára megfesteti. — Ezután. Scgesdy Ferencz előadásában, a lelkesi nyugdíjintézet tervezetét és az arra betérjesztett egyházmegyei véleményeket vették tárgyalás alá. A tervezetet szívesen üdvözölték, mint olyat, a mely egyházi életünk egyik égető baján kíván segíteni. Némely dolgokban azonban változtatását óhajtják. Így kívánják, hogy a nyugdíj 40 évi szolgálat, vagy 70 éves életkor alapján adassék és ne csupán roklantság esetén; hogy a nyugdíj megállapításánál a mostani lelkészek összes szolgálati éveit beszámítsanak; hogy jövőre a segéd- és helyettes lelkesi szolgálati évek is beszámítsanak, ha az illetők a járulékokat visszamenőleg befizetik; hogy a 65 éven felüli lelkészek ne zárassanak ki a nyugdíjintézetből, s hogy az a rész, a mely leszállíthatónak mondja a nyugdíjat, töröltessék. — Az iskolai jelentések kapcsán vita indult meg a felett, hogy a pápai tanítónőképző ne bővíttessék-e ki három tanfolyamra. A közgyűlés azonban csak a jelenlegi helyzet fentartását mondotta ki. Ezekon kívül még egy sereg, de csak kisebb fontosságú és belkörü ügyet intézett el.

A Magyar Prot. Irod. Társ. f. évi közgyűlését Sopronban fogja megtartani.

Theologiai tanárok fizetésjavítása. A duna-melléki ref. egyházkerület f. hó 3-án tartott közgyűlésén a számszék és az egyesült bizottságok javaslatára kimondta, hogy a felemelt államsegélyből a theol. tanároknak fizetésük rendezéséig 1904. szept. 1-től kezdődőleg 400—400 K. fizetési pótlékot; korpótlék kiegészítése czímen pedig 100—100 K. összesen 500—500 koronát fog kiutalni.

Rauwenhof—Bartha Dezső „Protestantizmus története” c. művére újabban előfizettek: Lészay Ferencz M.-Gorbó, dr. Sárkány Lajos, Rác Gyula N.-Halász, Cseke Gábor N.-Halász, Zsigmond Károly Sz.-Somlyó, Székely József Bpest, Farkas Sándor Sarmaság, Csutoros Elek Cleveland (Ohio) 2 péld., Biró András Darócz, Ev. ref. egyház Varsolcz, Nagy Domokos Varsolcz, Eperjesi ág. hitv. theologusok 15 péld., Gaál Ferencz Poroszló, Kolozsvári ref. koll. ifj. könyvtár, dr. Imre Sándor, Bodor János Zágón, I. Irsay József, Veress Sándor Zsibó, Osváth Lajos Sztána, dr. Vályi Gábor, dr. Gidófalvi István, Horváth István Veleg, dr. Treysinger Lajos Vác, Ev. theologusok otthona Pozsony 10 péld., Ferencsik Ödön g. kath. lelk. Váralja, Kövér Lajos körjegyző Jenke, Móre Gábor Jenke, Csuha Mihály Szovráncz, gr. Sztáray Sándor Nagy-Mihály, Horatius Pál rkath. lelk. Jenke, Strausz Mihály Tiba, Fekete Bertalan körj. Józsa, Szilágyi Sándor Szobráncz, Egreczky Mihály Nagy-Mihály, dr. Rudsay Gábor Szobráncz, Kovács Sándor V.-Hunyad, Csekme Ferencz Gernyeszeg, Kónya Dénes Brád, ifj. Péter Károly A.-Sófalva, dr. Kovács Gábor Parajd, Vajda Ferencz Sz.-Udvarhely, Biró Aron F.-Boldogfalva, dr. Nagy Samu Sz.-Udvarhely, Magyarai István Zilah, Ev. ref. egyház Kémer, dr. Bartók György, Ravasz László, Szilágyi József, Tötös György Sz.-Bagos, Lőrinczi István Sz.-Keresztur, Biki Károly Szatmár, Nagy Lajos N.-Paczal, Sándor János Miriszló, Kónya Kálmán Bágy, Ev. ref. egyh. Mezőkas, Barabási Lajos Völcsök, Darányi Gyula Budapest, Földes Ede N.-Enyed, Ref. theol. tanári könyvtár Bpest. Molnár Sándor Takó, Kovács László Koronka, Birta József Léva.

A hátszegi ev. ref. egyházközség a közelebről elmúlt husvéti szent ünnepen két igen szép és nagybecsű meglepetésben részesült. Méltóságos *Fáy* Viktor nalánczi nagybirtokos és a hátszegi ref. egyházközségnek minden áldozatra kész kegyura, egy bukovinai márványból készült igen csinos s mintegy 500 kor. értékű *Urasztalt*; tekintetes *Barcza* Gyula buzgó presbiter ur és neje egy ugyancsak oly anyagból készült s mintegy 250 kor. értéket képviselő *keresztelő medenczét* ajándékoztak. Mindkét adományozót a vallásos buzgóság, anyaszentegyházunk iránti szeretet, s az ahoz való törhetetlen ragaszkodásnak olyan eléggé nem méltányolható megnyilatkozása, mely önmagában hordja legszebb dicséretét, mindazonáltal legkedvesebb s elengedhetlen kötelességének tartja előjáróságunk adományozókkal szemben itt a nyilvánosság terén legforróbb köszönete és hálájának kifejezést adni a nevezett egyházközség nevében.

Nyilvános köszönet. Székesfehérvári lakos Nagyságos Máthé Domokos ur vallásos szive szeretetétől indítva, a bikafalvi ev. ref. egyháznak egy ezüst urasztali borosztó poharat és egy ezüst kenyérsztó tányért ajándékozott, mintegy 150 korona értékben, ezen felirással ellátva: „Néhai bikafalvi Máthé Domokos fia emlékül a bikafalvi ev. ref. egyháznak. 1905. ápril. 6.” Az ilyen szép és nemes, vallásos gyermeki tett magában hordja erkölcsi értékét és senki dicséretére nem szorul, de mégis kedves kötelességet teljesít, ha e helyen is a kegyes és hálás adakozónak, ugy a magam, mint egyházam hálás köszönetét nyilvánítom. Fogadja nagyságod e nagybecsű adományáért magam és egyházam leghálásabb köszönetét. Bikafalva, 1905. április hó 29-én. Bedő András, ev. ref. lelkész.

Köszönetnyilvánítás. A kolozsvári ev. ref. Szeretetház részére adományoztak: A Kereskedelmi Bank r.-t. 20 kor., a kolozsvári Takarékpénztár és Hitelbank 50 kor., Reitter József gyáros 50 kor., a kolozsvári Gazdák Hitelszövetkezete 30 kor.; néhai dr. Erdélyi Pálné emlékére koszoru megváltási alapra dr. Károly keresk. ak. tanár 10 kor., a kolozsvári Egyetemi Diákszalt szövetség, id. Gidófalvy István min. tan., dr. Gidófalvy István kir. közj., dr. Gidófalvy Istvánné sz. Bede Ida, öz. Bede Károlyné sz. Szabó Ida, ifj. Gidófalvy István tanuló 20—20 kor., Pokoly József, Fekete Nagy Béla 5—5 kor., Merza Lajos 2 kor., a rákosdi konf. ifjak 4 K 02 f., beküldte Imre István lelk., az aranyospolyáni konf. ifjak 6 K, beküldte Bertalan József lelk., „Egy társaság adománya” 12 K 10 f., beküldte öz. Szász Domokosné. Fogadják a nemeszívű adományozók kegyes adományaikért a Szeretetház keblé tanácsa őszinte hálás köszönetét.

HIVATALOS RÉSZ.

2203—1905. sz.

KÖRLEVÉL

a kollegiumok méltóságos t. Előjáróságaihoz.

A folyó évi május 20-án kezdődő egyházkerületi közgyűlésen választás után lesz betöltendő a szászvárosi ref. főgimnáziumnál ürességben levő magyar és latin nyelv és irodalmi tanszék. Felhívjuk a méltóságos t. Előjáróságokat, hogy az alakítandó tanárjelölő bizottságban képviseltetésükről a Rendszabályok 5. §. értelmében, gondoskodni méltóztassanak.

Kolozsvárt, 1905. május hó 8.

Dr. Bartók,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tan. előadó.

Sz. 2126—1905.

KÖRLEVEL

valamennyi ev. ref. egyházközségünk és iskolánk tiszteletes t. előjáróságához.

Gyakran fordulnak elő esetek, hogy a postára adott hivatalos levelek és küldemények, a postai szabályok nem ismerése folytán visszaadtnak a feladónak, mert vagy nagyobb a levél terjedelme a megállapított méreteknél, vagy súlyosabb s ez minden esetben idővesztéget és kétszeres munkát okoz.

Ez okból tudomásvétel végett és ahhoz leendő szigorú alkalmazkodás céljából, valamennyi egyházközségünk és iskolánk tiszteletes t. előjáróságával közöljük, hogy a jelenleg érvényben álló postai szabályok értelmében a levelek *sulya* belföldön 500 gr.-nál, Ausztriával, Bosznia- és Herzegovinával és Németországgal való for-

galomban, 250 gr.-nál nem lehet nagyobb. *Portómentes levelek* 1 kg.-ig, az egyetemes postaegyesület többi országába pedig levelek bármely sulyig küldhetők.

A levél maximális térfogata: belföldön a három irányban 10, 20 és 30, illetve 5, 15 és 34 cm. (t. i. 5 cm. magas, 15 cm. széles és 34 cm. hosszú) és ha a levél tekercs alakú, hosszúságban 30 és átmérőben 15 cm.; a külföldi forgalomban korlátlan.

Nyomatványok kiterjedése bármely irányban 35 cm.-nél nagyobb nem lehet. *Maximális sulyuk* a belföldön 1 kg.

Felhívjuk továbbá a tiszteletes t. Czimet, hogy hivatalos levelezésekre a rendes (34 cm. hosszú és 21 cm. széles) kis iv nagyságu papirosnál nagyobbbat ne használjanak.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgatótanácsától Kolozsvárt, 1905. május hó 5-én.

Dr. Bartók,
elnök.

Dr. Kádár János,
titkár.

Sz. 2205—1905.

KÖRLEVÉL

az összes ev. ref. tanítókhoz.

A vallás- és közoktatásügyi Miniszter ur folyó évi 37133. szám alatt a következő hirdetményt adta ki:

„Minthogy a folyó iskolai év szünetidejében az állami tanítóképző intézeti gyakorló iskolai tanítók és tanítónők a részükre rendezendő tanfolyamon a fővárosban fognak időzni, ezen körülményből kifolyólag az idén nem rendeztek a vidéki állami képző intézeteknél elemi népiskolai tanítói és tanítónői tovább képző tanfolyamokat.

Ilyen tanfolyamok ezen évben csakis a székes fővárosban fognak megtartatni; még pedig tanítók számára a Paedagogiumban kettő; tanítónők részére a II. ker. áll. tanítónők képző intézetben egy.

A tanfolyamok három hétre terjednek és június hó 26-án fognak megnyitvatni.

Mindegyik tanfolyamra hatvan hallgató vétetik fel, kik közül negyven-negyven ingyen ellátás (lakás és ételmezés) kedvezményében és 30 (harmincz) kor. pénzsegélyben részesül; a többi pedig ingyen lakás mellett a tanfolyam egész idejére 25 k. díjért nyerhet ételmezést.

Felvételért pályázhatnak minden alkalmazásban levő okleveles tanító és tanítónő, bármilyen jellegű iskolánál működik is.

A bélyegtelen kérvények az illető kir. tanfelügyelői hivatal után nyújtandók be, amely tankerületben a folyamadó működik.

Pályázati határidő május hó 25.

A kérvények a kir. tanfelügyelőség részéről legkésőbbben június hó elsejéig, megfelelő táblázatos kimutatás és véleményes jelentés kapcsán ide terjesztendők.”

Kolozsvár, 1905. május hó 9-én.

Dr. Bartók György
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

Sz. 1087—1905.

KÖRLEVÉL

a tanító és tanítónők képző intézetekben református vallást tanító lelkész aaihoz.

A nem református tanító és tanítónők képző intézetekben a református vallást tanítás nem mindenütt elégti ki egyházunk igényeit, részint a reá fordított óraszám csekélysége, részint a nem helyes beosztás miatt, részint mert a vallást tanító lelkész nem fordít gondot a vallást tanítás módszertanára, pedig a református tanítók és tanítónők vallást tanításra is előkészítendők.

Nagyenyedi tanítóképzőnkben a hittani órák száma 6: 2 órán az I. osztály tanul Bibliáismerttetést; 2 órán a II. és III. osztály együtt, egyik évben Hit- és erkölcstant, a másikon Egyháztörténelmet; 2 órán a IV. osztály Lithurgikát és Egyházzervezettant. A vallást tanítás, valamint egyéb népiskolai tárgyak tanításának módszertana a hittani órákon kívül taníttatik.

Szükséges, hogy a nem református tanító- és tanítónők képző intézetekben tanuló hitsorsosainknak is ezen beosztás szerint — és heti 6 órán — taníttassanak a hittani tárgyak azon külömbséggel, hogy a IV. osztályban a Lithurgikán és Egyházzervezettanon kívül rövidbe fogva a népiskolai vallást tanítás módszertana is taníttassék.

A jelzett tárgybeosztás még azon esetben is alkalma-

zandó, ha netalán a heti 3 órának 6-ra felemelése legyőzhetetlen akadályokba ütköznék, pl. a református növendékek csekély száma miatt.

Ha valamelyik intézetnél jövőre nehézségekbe ütközik a tervnek ilyen módon való keresztülvitele, a tanítással megbízott lelkész aa. jó előre tegyen jelentést igazgatótanácsunkhoz.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1905. április hó 20-án tartott üléséből.

Br. Bánffy Dezső,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

Sz. 2101—1905.

FELHÍVÁS.

valamennyi nagytiszteletű Esperesi Hivatalhoz.

Felkérjük a Nagytiszteletű Esperes Urakat, hogy az egyházmegyei közpénztári, 1904. évi számadást, az egyházmegyei közgyűlés jóváhagyása után, de 30 napon belül, igazgatótanácsunkhoz, felülvizsgálatra, felterjeszteni sziveskedjék.

Kolozsvár, 1905. május hó 2-án.

Dr. Bartók,
elnök.

Maksay János,
számvevő.

5260—1904. sz.

TANKÖNYVENGEDÉLYEZÉS.

1. „Keresztyén Egyháztörténelem. Irták: Gergely Lajos és Kovács Lajos, átdolgozta S. Szabó József. Debreczen, 1904.“ című tankönyvet a tanítóképző intézetben, valamint a gimn. V. és VI. osztályaiban tankönyvül való használatra engedélyezzük.

2. „Keresztyén Erkölcstan és előkészítés a konfirmációhoz. A középiskolák IV. oszt. számára. Irták: Kovács L. és Gergely K., átdolgozta S. Szabó József. Debreczen, 1904.“ cz. könyvet tanároknak vezérkönyvül, tanulóknak kézikönyvül, de nem szorosan véve tankönyvül, ajánljuk.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1905. április hó 20-án tartott üléséből.

Br. Bánffy Dezső,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

491—1905. sz.

ÉRTESÍTÉS.

a *gyulafehérvári, nagygyedői, görgényi, marosi és kükküllői* egyházmegyék nt. esperesei számára.

Putnok Józsefnek 435—1905. sz. körlevelemben kért születési bizonyítványát a körlevél kiadása alatt illetékes forumnak a polgári közigazgatás útján a nagyölyvesi lelkészi hivatal elküldötte s így az ügyet befejezettnek tekintem.

Kolozsvárt, 1905. május 3.

Dr. Bartók György, püspök.

Sz. 500—1905.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a dési egyházmegyébe kebelezett színei körlelkészi állásra pályázatot hirdetek.

Javadalom újított díjlevél szerint: 1. Tisztességes lakás gazdasági épületekkel, 1000 □ öl kerttel. 2. A színei és mányai határon 39 h. 875 □ öl szántó, kaszáló, legelő haszonélvezete, értéke 320 k. Mindennemű adóját a lelkész köteles fizetni. 3. A hivektől járó kepe 104. kor. 60 fill. 5. Missiói segély negyedévi előleges részletekben 600 k. 5. Alapítvány kamatja 43 k. 14 f. félévi utólagos részletekben. 6. Stóla átlagos értéke 8 k., összes jövedelem 1075 k. 74 f., engedélyezett kiadás 407. k. 53 f., marad tiszta jövedelem 668 k. 21 f., kiegészítés 79057—1900 sz. miniszteri rendelettel 931 kor. 79 fill.

Kötelességei: a színei anya, a mányai, semesnyei, magyar- és oláhbozátai leányegyházakban a körlelkészre kiadott utasítás szerinti kötelességek teljesítése, a színei anyaegyházban az ev. ref. tankötelesek rendes tanítása, nemkülönbben a kántori teendők végzése is.

Pályázati határidő június hó 15.

Lelkészi minősítvényvel szabályszerűen felszerelt folya-

modványok Pap István espereshez S.-M.-Berkeszre, u. p. Nagy-Somkut küldendők.

Kolozsvár, 1905. május hó 8.

Dr. Bartók György
püspök.

Sz. 504—1905.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a kükküllői egyházmegyébe kebelezett *buzásbesenyői* lelkészi állásra pályázatot hirdetek.

Díjlevél szerint megállapított javadalma: lakás, gazdasági épületekkel és 1145 □ öl kerttel; 5 hold 800 □ öl szántóföld és rét jövedelme 90 kor. 75 fil., készpénz 142 kor., termény (kepe) értéke 342 kor. 07 f., szolgálmányok 31 k. 67 fil., Stóla 10 kor. Allami kiegészítés 1600 kor.-ig 1004 kor. 93 fill. Összesen 1621 kor. 82 f. Ebből engedélyezett levonás 21 kor. 82 fillér.

Kötelességek: A rendes lelkészi teendők elvégzése és a *vidradszegi* szórvány gondozása.

Pályázati határidő 1905. június hó 10. A szabályszerűen felszerelt folyamodványok nt. Nagy Domokos esperes aához Kutyalvára küldendők.

Kolozsvárt, 1905. május 9.

Dr. Bartók György, püspök.

505—1905. sz.

PÁLYÁZAT

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a nagyenyedi egyházmegyébe kebelezett harasztosi lelkészi állásra pályázatot hirdetek.

Javadalom: a mélt. igazgatótanács által 230—1903. sz. a. megerősített díjlevél értelmében kényelmes papi lakáson kívül: 1. 25 h. szántó, 3 h. 1001 □ öl rét, 3 h. 332 □ öl kaszáló, 263 □ öl szállóhely, 8 h. 1406 □ öl legelő haszonélvezete 129 kor. 02 f. 2. Készpénz az egyházközség pénztárából garaspénz czimen 51 k. 20 fill., terménykepe megváltás czimen 1500 k. Zeyk pátroczium 25 kor. 20 f. 3. Stóla átlagos értéke 50 kor.; 4. 48 köbméter tűzifa az egyház erdejéből 168 kor. ért. Összes javadalom 1923 kor. 42 fillér. Vallásnitásért az állami iskola pénztárából 200 kor.

Kötelessége: a törvényben és szabályrendeletekben előirt lelkészi teendők végzése.

Pályázati határidő június 10-ike.

Szabályszerűleg (minősítvény, szolgálati bizonyítvány, s ha valaki más egyházkerületből pályázik erdélyi püspöki engedéllyel) felszerelt folyamodványok Jancsó Lajos espereshez Maros-Ujvárra terjesztendők be.

Kolozsvárt, 1905. május 9.

Dr. Bartók, püspök.

Sz. 345—1905.

ÉRTESÍTÉS

a görgényi egyházmegye illetékes hatóságaihoz: gondnoki, papi, tanítói hivatalaihoz.

A m. kir. postaigazgatóság legújabb intézkedése szerint a geryeszegi levelek (utalvány és csomag kivételével) a sáromberki postaállomás mellőzésével közvetlenül adatlaknak le a helybeli vasuti őrháznál (rendes megállóhely.)

Felkérem azért czimeket, hogy a hozzám irányított hivatalos leveleket csak közvetlenül Geryeszegre czimezzék, nem jelezvén Sáromberkét utolsópostául, mert akkor a mozgópostás tévedésből, elnézésből esetleg Sáromberkén is leadhatja, s akkor nehezebben és későbbben kaphatom meg leveleimet.

A gyalogpostajaratot Sáromberkére ugyan továbbra is fenn kell tartsam a levélfeladásra nézve, mely továbbra is ott hagyatott, de ez a szükség szerint esetleg gyérebb lesz, mint az eddigi mindennapi volt, s ha leveleim oda czimeztetnek megtörténhetik, hogy későbbre kapom meg.

A postai-irányítás megkönnyebbitése végett azonban az utolsó-posta helyett jó lesz oda jegyezni: Marostordamegye, vasuti őrház, vagy legalább az utóbbit.

Geryeszeg, 1905. május 3.

Csekme Ferencz, görgényi esp.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Az egyházkerületi közgyűlés küszöbén.

A református tanárok Budapesten tartott országos egyesületük gyűlésében megnyilatkoztak. Kétségtelen, hogy benső érület világukat, meggyőződésüket, gondolataik tartalmának, törekvéseik irányzatának teljességét nyíltan, őszintén hozták nyilvánosságra. Nem lehet kétség tehát affelől sem, hogy az egyetemes ev. ref. egyházhoz, mint élő organizmushoz való viszonyukat miként értelmezik; e viszonyoknak megfelelőleg mit tartanak magukra nézve sérelemnek; miként vélik annak orvoslását lehetségesnek. Elég világosan kifejezték, hogy a tanárok, mint az egyetemes ref. egyház organizmusában foglalatostató organumok mily értéket tulajdonítanak az ott működő másnemű organumoknak, egyházszervezetnek, az itt élő tagok elhelyezkedési arányainak. Meglehetősen felismerhető vonalakban tünt fel azon törekvési irányzat is, mely az egyetemes egyházat, ezt az élő organizmust hajlandó csoportokra, mint testületi egyéniségekre (papi testület, tanítói testület, tanári testület stb.) bontani fel; az egyházi egységet állami beavatkozással ellensúlyozni (a zsinati törvények szentesítésének megtagadására irányult mozgalom; a már amugy is megtépett, elrongyosodott autonómiának lomtárba helyezése stb.).

Ezek a felszínre került és a nyilvánosság terén különbözőféle interpretációkkal, kapcsolásokkal, csoportosításokkal viszonyított tünemények — még ez idő szerint — a tanári oklevéllel és szakképzettséggel, mint valami bunkós bottal védelmezett testületen kívül másokat is érdekelnek. Bizonyos ugyanis, hogy a szakképzettséggel lefoglalt, oklevelekkel védelmezett területen az életfejlődésnek — épen úgy, mint az ezen kívül fekvő területeken — sok feltételei vannak, melyeket egymagára a szakképzettség vagy az oklevél nem helyettesíthet. Már pedig, a mi időnkben, minálunk a tanügygyel foglalkozó egyének és testületek egyáltalában olyan álláspontra helyezkedtek, mintha ez a tapasztalati tény fikció csak papi hierarchia, egyházi érdek abszolutizmus, bocskoros tanfelügyeleti pöffeszkedés, vagy isten tudja miféle csodabogár lenne. Azok, a kik egyedül és kizárólag Magyarország regenerátorainak nevezik magukat, úgy látszik tudják, minek nevezzék a saját körükön létező jogosult törekvéseket is, ők privilegizált helyzetükben minden — véleményük szerint kellemetlen — tényezőt távol tarthatnak maguktól, vádolhatnak papot, papságot, egyházat, egyházmegyét, mindent, hová oklevelük tekintélyével beférkőzhetnek. De kérdés, hogy éppen a tan- és nevelésügy, tehát nem testületi érdekeik, hanem magasabb szempontból ítélve helyes-e ez? helyes-e a már meglevő ügyvédi, ipar- stb. kamarák példájára tanító, tanári kamarák

felállítására törekedni? az iskolák, tanintézetek bel- és küléletét a nyilvános ellenőrzéstől elzárni, egyedül és kizárólag a képesítési diplomára bázisozni?

Lehet helyes, de lehet az ellenkező is. Éppen ezért foglalkozni kell ezzel is. A tudósoktól azt olvasom, hogy az állati élő organizmus a maga egészében egyes, önálló sejtek, szövetek, idegek összessége. Az így alakult organizmus egészen más funkciókat végez, mint az egyes önálló sejtek, szövetek, külön-külön a maguk egyediségében vagy egyes csoportosulásaikban: de ezek az alkotó egyedek is csak az organizmus keretén belül tartják meg életi tulajdonságaikat, nőnek, szaporodnak, csoportosulnak. Onnan kívágyva vegyi elemekre bomlanak szét, a szerves élet országából a szervetlenek birodalmába hullanak alá.

Vajjon a társadalmi, állami, egyházi életnyilatkozatokban nem ilyen biológiai nyilatkozat merült-e fel? Midőn a tanítóknak, tanároknak, papoknak, világi elemeknek saját önérdékü — mint mondják — létfontartási csoportosulásait, testületi kiválásait látjuk, mintegy kiszakadni az egyetemes organizmusból és egyebütt, más organizmusnál keresnek elhelyezkedést — mint p. o. a mi felekezeti iskoláink, gimnáziumaink, tanítóink, tanáraink — hajlandó vagyok igennel felelni. Vajon nem ezen kiválási folyamat igazolása-e a már működő különböző kamarák szaporodása a tanítók, tanárok kamarájával, a baptisták, názárenusok kiválása, melyek más nevezet alatt folyó kiválási proceszusok, új csoportosulások, mind megannyi organumai egy keletkező organizmusnak? A törvény világosan utal arra, hogy az élő organizmusból kiváló sejteket, idegeket, izmokat felbomlásuk után valami titkos erő újból meg újból felemeli az élő organizmus régiójába: vajon a társadalmi kiválás proceszususa alatt az egyház organizmusából leszakadó elemek hol keresnek elhelyezkedési helyet? Mint egyházi elemek, organumok megsemmisülnek, de feltámadnak, mint más élőszervezet elemei, organumai, melyek egy magasabb egységben biztosítják életi fenmaradásukat.

A kiválási proceszus — mint a rajzásra készülő méhkas — még csak forrong, kavarog; a maga szokatlan újdonságával, vehemenciájával, ösztönszerűleg, minden komolyabb fontolgtatás, mérlegelés nélkül már meg is indult; mint megmagyarázhatatlan szükséglet — mint hegyről zuhanó lavina — saját sulya alatt rohan; a zsinat paragrafusokkal védekeznek; a szent nép, királyi papság különböző testületei külön-külön, saját álláspontjukból bombázzák a paragrafusokat; az egyházkörön kívül oltalmat, segítséget, szövetségeseiket keresnek, kivéve a baptistákat és názárenusokat, kik csak magukra támaszkodnak s nem kérnek egyebet, minthogy ne bántásák

őket, mert in ultima alalisi ők sem tesznek egyebet, mint a tanítók, tanárok, iskolák, tanodák és a többiek, kik az egyházi élet organizmusát nem találják egyéni sajátságainak megfelelő egységnek, melyben — hogy biológiai nyelven szóljak — mint atomok, sejtek, izmok, idegek feltalálhatnák életi feltételeiket.

Észlelhetünk még egyebet is: azt t. i. e. kiválási folyamat meglepő újdonságában, az ösztönszerűség állapotából még nem emelkedett fel az egyetemes céltudatosság magaslatára, más szókkal, még nem biztos abban, mi és milyen lesz az az egység, mely a részek összetételéből alakulni fog. Nagy valószínűséggel — legalább átmenetileg — a nemzetközi klerikalizmus ruháját ölti magára, mert az alá sok mindent el lehet rejteni és a mi fő, nem kell gondolkodni és tekintély hatalma alatt csendesen, nyugodtan pi-henni nem utolsó áldás.

Éppen ezért — fájdalom — nagyon is szigorú ellenőrzésre vannak utalva a szent nép, királyi papság, protestáns elv, szabadelvűség, szeretet, lelkiismereti szabadság és más forgalomban levő jelszavak tartalmi értéke, használat, alkalmazása, mert a különböző testületi érdekek szolgálatában kitünő eredménnyel működő dialektika észrevétlenül tud azokba oly tartalmat önteni, melyet az egyetemes ev. ref. egyház sajtójának el nem fogadhat.

Lám a református tanárok nagy lelkesedéssel hirdetik a protestáns elveket, lelkiismereti szabadságot, a ref. egyháznak a magyar nemzeti állam érdekében tett szolgálatait; elismeréssel beszélnek az egyház veteményes kertjeiről, az iskolákról, tanodákról, az egyház autonómiájáról stb. Az érdemek elismerésében sem fukarkodnak: de sérelmeik felsorolásában, ezek orvoslásának követelésében, az ők zárt soraikon kívül eső egyházi tényezők mosdatásában sem fősvénykednek; sőt a protestantizmus, a ref. egyház iránt tanusított elismerésüket igen ügyesen és művészi módon fel tudták használni keretnek, hogy saját magukat oda beilleszthessék úgy, mintha az egyes tanárok testületi egységükben az egyetemes egyháznak, mint élő organizmusnak nem organumai, hanem rajta kívül létező tényezők lennének, melynek feladata kimondani, hogy a ref. felekezeti iskolák elvégezték feladatukat, államosíttassanak s a tanárok lépjenek át államszolgálatba.

Ezt nem mondták ki ily nyíltan, nem rombolták le az esetleges visszavonulási hidakat, de fejtegetéseik tenorja ezt sejteti. Így az ismert jelekből — hozzávetőleg — megmondhatjuk az ismeretlen mennyiséget s nem alaptalan aggodalom, hogy a keresztényiség kezeik között modern humanizmussá, a lelkiismereti szabadság nemzetközi liberalizmussá, a protestáns elv rideg racionalizmussá alakul át; a szent nép királyi papság kamarai rendszerbe szorítatik, nem is tudakozódva az autonómia régiség vagy lomtári elhelyezéséről, vagy az egyház részvénytársaságszerű átalakítási tervekről. A szent nép és királyi papság a maga egyetemében felmenti önmagát a felelősség alól; a ki teheti, szalad, hogy jobb kondíciót keressen: de minket papokat az egyházhoz köt képesítésünk, eskünk, meggyőződésünk, úgy, hogy a felelősséget egészen reánk hártják. A pap hátát porolják egyháziak és világiak, tanítók és tanárok, oklevelesek és oklevél nélküliek, szaklérfiak és proletárok.

A különböző társadalmi, állami, egyházi öncélú testületek, csoportok kiválása, ezek egymás elleni dulakodása — ez a bellum omnium contra omnes — minket ref. papokat különös helyzetbe sodort. Az emberi természet nagyságába vetett hitünk, bizodal-munk megrendült az önzés, dicsvágy, kapaszkodás, hazugság, képmutatás, jellemtelenség s mind azon aljas módok és fegyverek szemlélésén, melyeket a küzdőfelek oly szívós kitartással alkalmaznak. Szinte

tétlenségre vagyunk kárhóztatva. Kíváncsian várjuk, hogy az egyházkerületi gyűlés bölcsesége milyen utakat és módokat fog mutatni az egészséges fejlődésére, mert a paragrafusok gyártása, a köz-igazgatás szigorítása, az esperesi, presbiteri jogok szélesítése vagy szűkítése, a kötelelességek szigorú körvonalozása — mint külsőségek — ma-holnap csak a papokra lesznek kötelezők és így a végrehajtás is csak velek szemben lesz keresztülvihető.

Horváth István,
bürkösi ref. pap.

„A szászvárosi egyházközség igaza.“

Ezt a címet viseli az a röpirat, mely a múlt héten megjelent és az egyházkerületi közgyűlés tagjainak megküldetett, abból a czélból, hogy a szászvárosi egyházközség két felebbezéses ügyében az igazgatótanács álláspontja ellen csináljon hangulatot.

Maga a röpirat azzal indokolja jogosultságát, hogy „a közgyűlés igen tisztelt tagjai tisztán lássanak“, mert „helyiérdekű ügyek a közgyűlés tagjai részéről kevés érdeklődésre tarthatnak számot.“

Mint hogy azonban a röpirat figyelmes átolvasásából arról győződtem meg, hogy kitűzött célját, az ellenérvek megismertetése nélkül el nem érheti, mert abban egyszerűen csak Simon Ferencz, egyház-tanácsosnak, illetőleg az egyházközségi közgyűlés többségének egyoldalú világitásában tűnik elő a kérdés: szükségesnek tartom az érem másik oldalának megvilágítását is, hogy a mélyen tisztelt közgyűlési tagok, a kétféle felfogás egybevetésével, valóban tisztán láthassanak.

Az egyik felebbezés a lelkészi lakások elhelyezésének kérdését tárgyalja.

Az ügy történetét maga a röpirat részletesen ismerteti, miért is erre bővebben ki nem terjeszkedem, csak épen ideiglatom az egyházközség többségi és az igazgatótanács által is helyeselt kisebbségi határozatait.

Az 1904. márczius 13-án tartott közgyűlés szavazattöbbséggel, — de a szavazatok tényleges számbavétele nélkül — kimondta, hogy elfogadja az 1904. évi február 28-án tartott keblai tanács ama határozatát, melyszerint az első paplakás a Wesselényi-féle telken építtessék fel.

Az ugyanazon évi márczius 30-án tartott egyházmegegyi tanácsülés maga részéről is helyben hagyja a jelzett közgyűlési határozatot, „azzal a kiegészítéssel azonban, hogy a Wesselényi-féle telken felépítendő új lakás a II-dik paplakás leend, hozzá tévén természetesen azt, hogy a jelenlegi II-dik pap, ha önkényt nem lenne hajlandó elfoglalni az új papi lakást, szerzett jogainál fogva meghagyatik jelenlegi lakásán, mely annak idején I-ső papi lakás leend.“

Az igazgatótanács által elfogadott kisebbségi vélemény szerint a jelenlegi II. papi telken volna mindkét lakás felépítendő, és pedig egymástól elkülönített udvarral, teljesen egyforma nagyságban és kényellemmel, egy közös hivatali irodával, tanácssteremmel és az egyházi dalárda céljaira egy kisebb teremmel.

Az építkezés költségei fedeztetnének a két papi lakás-alap egyesített tőkéjéből (k. b. 67 ezer kor.), melyből azonban kertvásárlási alap czímen 6 ezer kor. előre kiszakítandó, míg a papok részére alkalmas kert lesz vásárolható.

A Wesselényi-féle telek mellékkutczában fekszik és területe is csak 393 □ öl, a kisebbségi terv szerint pedig mindkét papi lakás nyílt helyen, a papok terén lenne elhelyezve és egyik-egyik papi teleknek területe 486 □ öl lenne.

Az igazgatótanács idevonatkozó határozatának indoklása így szól:

„Az egyházközségi közgyűlés határozata szerint ugyanis a szászvárosi első papi állás lakása az egyházközség tulajdonát képező Wesselényi-féle telekre építtetnék, a malomutczába, tehát a városi forgalom központján kívül, mellék utczában, nagyon szűk telken és a városnak éppen ama részében, hol hiveink tömegesebben nem laknak.

A jelzett lényeges hiányai miatt nem fogadhattuk el a tervet, melyen az egyházmegyei tanács határozata módosítani, illetőleg fogyatkozásainak felismerése folytán javítani akar az által, hogy az itt megépítendő papi lakást csak ideiglenesen kívánja az első lelkész használatában hagyni, míg a megszerzett jogok megszűnése idejére II. papi szállásul rendelné, tehát egy hosszú ideig függő, ideiglenes állapotot teremtene, mely nemcsak személyi versengésre, kellemetlenségekre vezetne, hanem a két papi állás építési alapjai bonyolult elszámolási viszonyának állandósítására adna alkalmat.

Míg egyfelől az első papi állás és általában a papi hivatal külső reprezentáczió nélküli kellékeinek sem felelne meg az egyházközségi határozatának foganatosítása, addig másfelől a papi állások egyenlősítésére irányuló törekvésünk magasabb elvi szempontja is csak a Baczó-féle tervezet mellett biztosítható, mely különben már azért is elfogadandó volt, mert azt az egyházközség keblí tanácsa 1902. április hó 12-én tartott ülésében szintén megáértette és ig. tanácsunk is helyeslő tudomásul vette, 1591—902. számú leiratával.

A jelenlegi második papi lakás avultsága, nedvessége, szóval a lakhatatlansággal határos állapota is az együttes építés szükségét indokolja, ami ez alkalommal pénzügyi szempontból is sokkal kedvezőbb megoldásban részesülhet, mint akkor, ha idővel egyedül csak az első papi lakást kellene a második papi állás telkén felépíteni.

A két papi szállás elhelyezése ellen korábban felhozott amaz érv, hogy a papi telek kellő terjedelemmel birni nem fognak, figyelembe vehető nehézséget nem képezhet, mert az építkezés czélszerű beosztása által kellő nagyságu udvar és kert terület is tartható fenn, míg az építkezés eme módozata folytán bizonyára tekintélyes összegben fennmaradó építési alapok jövedelméből némi méltányos kertpótlék-illetmény is szavazható meg a lelkészek részére, a mindezekben felül rendelkezésre kerülő tőke pedig alkalmas módon gyümölcsöztetve, biztos fentartási alapot képezhet, avagy alkalmoszerűleg, a papi telek kibővítésére, ketrészlet megvásárlására szolgálhat.

Lássuk már most Simon Ferencz indítványának, illetőleg a felebbezésnek indokait:

Azt állítja elsősorban, hogy a mostani második papi telek 973 □ öl területe mindkét papi szállás kényelmes elhelyezésére *szűk*, kertekre majd semmi sem marad.

Jeleztem már, hogy a Wesselényi telek csak 393 □ öles, holott itt 486 □ öl lesz egy-egy telek. Nős hát *melyik a szűkebb, hol marad fenn nagyobb terület kertre?*

Második indoka Simon tanárnak az, hogy a volt I. papi telek nagyságához képest, határozott visszaesés volna a kisebb telekre való elhelyezkedés.

Ez igaz, csak hogy a malom-utcai Wesselényi telekre való építkezés még nagyobb visszaesést jelentene.

De különben is, miféle szempontokból állapítható meg a visszaesés? Nézetem szerint, csak az a lényeges kérdés, hogy van-e a papnak társadalmi állásához méltó lakása és eléggé nyilvános, a hivek által könnyen megközelíthető helyen fekszik-e a lakás? Ezek a főfeltételek a lehető legkielégítőbb megoldást csakis a kisebbségi terv szerint nyerhetnek, mert Szászvárosban ma, *alkalmas helyen*, nagyobb telket szerezni egyáltalában nem lehet.

Hogy azután néhány négyszög öllel nagyobb, vagy kisebb kertje van-e valamelyik papnak: az föltétlenül mellékkérdés, tekintettel különösen arra, hogy a tervbe vett kortpótlék-járandóság amugy is kárpótolja az anyagi veszteséget és tekintve azt is, hogy az első papi állás üressége miatt, szerzett jogok sérelméről szó sem lehet.

A kisebbségi terv megmérhetetlen erkölcsi és társadalmi előnye az is, hogy a lelkészek közvetlenül egymás mellett, a hivatalos papi helyiséggel és az egyháztársadalmi munka folytatása céljából rendezendő egyházas összejövetelek gyűlhelyével egyfedél alatt lakván, a hivek által is mindig megtalálhatók és hivatásuk teljesítése akadályokba nem ütköznek.

Nagy előszeretettel és lépten-nyomon hangsúlyozza a röpirat, meg a felebbezés azt is, hogy az *alapítványok jogi természete* sem engedi meg a két papi állás építkezési alapjainak egyesítését.

Hát hiszen ez nagyon szép frázis, de alapja egyáltalában nincsen. Először is: nincsen még meg is kísérelve annak bizonyítása, hogy a papi szállás-alapok alapítványok volnának. Ha pedig nem azok, akkor az egyházközség törvényes képviselője, illetve a törvényes felsőbb egyházi hatóságok föltétlenül jogositva vannak emez alapok fölhasználása tekintetében, az eredeti rendeltetéssel megyegyző módon, intézkedni.

Ha azonban alapítvány a papi szállás-alap: akkor se írog semmi sérelem az igazgatótanács határozatában, mert az alapítványok jogi természete csak azt követeli, hogy a vagyon ne használtassék oly célra, mely az alapító intenczióival ellenkezik, a megfelebbezett határozat pedig távolról sem rendel egyebet, minthogy éppen papi lakások építtessenek belőle és pedig úgy, ahogy ez idők szerint a legczélszerűbben lehet és úgy, hogy az építendő lakások fenntartására, bővítésére, szóval az alapítvány rendeltetési céljának állandó biztosítására is kellő fedezet maradjon.

Hogy maga a papi telek, vagy talán éppen az épület volna alapítvány, azt bizonyára nem állítják felebbezők se, mert ha ebben a véleményben volnának, akkor érthetetlen, hogy miként tudták olyan szépen megindokolni az I.-s papi teleknek a kollégiám részére történt eladását?

Azt hiszem, hogy a fentiekben kellőleg sikerült kimutatnom a kisebbségi, illetőleg igazgatótanácsai határozat czélszerűségét és indokoltságát, valamint a felebbezők álláspontjának tarthatatlanságát.

* * *

A szászvárosi egyházközség másik felebbezése a papi fizetések egyenlősítése tárgyában kelt igazgatótanácsai határozatot kívánja megváltoztatni.

E kérdés előzményeit illetőleg jól kell említenem azt a tényt, hogy az első papi telek eladási tervére vonatkozólag, még az 1901. év február havában kijelentette volt az igazgatótanács, hogy a szerződéshez csak az esetben fog hozzájárulni, hogy ha azzal egyidejűleg az első papi szállás biztosításáról is gondoskodás történik. Ez azonban nem történt meg, hanem 1901. május havában már fölterjeszti az egyházközség az adásvevési szerződést és 44—901. sz. kíséző iratában kéri az igazgatótanácsot, hogy előző föltételétől tekintszen el, mert a keblí tanácsnak „*állandó gondoskodása tárgyát képezi*“ az első papi szállás biztosítása, de a vételári összeg megkapása nélkül „*egy másik telek megvásárlása nem eszközölhető, esetleg... a jelenlegi 2-dik papi lakás telkén való építkezéshez sem foghat*“ a keblí tanács.

Ettől kezdve azután számtalanszor megsürgetett az egyház, eredménytelenül, mert — a mint látszik — a gondoskodás annyira „*állandó*“-vá vált, hogy most öt év múltán sincs első papi lakás.

Látván az igazgatótanács ezt a szándékos huzavonát, kénytelen volt belemenni a papi lakások elhelyezése és az első papi állás betöltése körüli kérdéseknek elválasztásába, azzal a föltétellel, hogy az első pap részére szálláspénz utaltassék ki, mindaddig, míg megfelelő lakás kerül rendelkezésére, az egyházkerületi közgyűlés döntése alapján.

A papi állás betöltésének előkészítése rendjén

azonban új bonyodalom merült fel, t. i. a díjlevél kiállításának alkalmából indítvány tételével a papi fizetések egyenlősítése iránt, a mely indítvány ugyan kisebbségben maradt a presbiteriumban és közgyűlésen, de felelősség alakjában az igazgatótanács elé került. Az elvi indítvány Vitus Lajos egyháztágtól, a részletes kidolgozás és a korpótlék-rendszer beállítási terve Baczó Mózes lelkésztől ered.

E szerint mindkét lelkészi javadalom 4000 kor. alapfizetéssel kezdődne és 5—5 évenként 400—400 K-val emelkedve, végeredményben mindkét állás javadalma 6—6 ezer kor. volna.

Az igazgatótanács, beható megfontolás után, következő határozatot hozta e tárgyban:

„Igazgatótanácsunk a papi fizetések egyenlősítésének kérdését az első papi állás betöltésének most szőnyegen lévő kérdésével teljesen összefüggőnek tartja és ez alapon meg sem engedheti az első papi állás betöltésére vonatkozó lépések folytatását mindaddig, míg a papi javadalmak egyenlősítésének törvényes alapon fölmerült kérdése elintézését nem nyert.

Nem teheti magáévá ig.-tanácsunk az egyházmegyei tanács amaz álláspontját sem, mely szerint ebben a kérdésben a kisebbségnek felelősségi joga nincsen, mert hiszen bármily tárgyra vonatkozó határozatok ellen nyitva áll a fokozatos felelősségi útja és pedig nemcsak az egyház lelkészeinek, a ki hivatalánál fogva felelős egyházközsége ügyeinek intézéseért, mint egyházközsége anyagi és szellemi ügyeinek (legelsősorban) gondviselője, hanem bármelyik közönséges egyháztagnak is.

Emez elvi fölfogás alapján érdemi tárgyalás alá kellett vennünk úgy Vitus Lajos aának az egyházmegyei tanácshoz intézett felelősségi, valamint Baczó Mózes lelkész aának hozzánk intézett előterjesztését illetve fölfolyamodását, minek következtében a *szászvárosi* ev. ref. egyházközség keblei tanácsának és közgyűlésének 1904. évi nov. hó 20-án idevonatkozólag meghozott határozatait, valamint a *hungari* eh. megye 1904. évi decz. hó 7-én tartott ülésében meghozott tanácsai végzését föloldjuk és a *szászvárosi* egyházközség két papi állomása javára megállapított fizetéseknek egyenlősítését, valamint a korpótlék rendszer elvei szerint való fokozatos növelését elvi határozatképpen kimondva, útasítjuk a *szászvárosi* ehk község presbiteriumát és közgyűlését, hogy Baczó Mózes lelkész aának elvileg általunk elfogadott javaslatai alapján ismét behatóan foglalkozzék e kérdéssel és a részletekre vonatkozólag hozza meg határozatait.

A papi javadalmak egyenlősítésének elvi megállapítása és a korpótlék-rendszer életbeléptetése igazgatótanácsunk analog határozatainak folyamánya és az egyházkerület többi (kolozsári, marosvásárhelyi, nagyenyedi, kézdivásárhelyi, tordai) egyházközségeiben is már elfogadott, sőt részben életbeléptetett eljárás következménye, tehát egy általánosan elismert és így törvényerőre emelkedett (és a protestáns felfogásnak, mely primatust nem ismer, egyedül megfelelő) gyakorlati elv keresztülvitelét jelenti.

A különféle javadalmazással egybekötött és ez által egymás fölé illetve alá rendelt papi állások fentartásának jogosultságát a régmúlt idők viszonyaiban is alig találhatjuk föl, a jelenlegi viszonyok mellett pedig e helyzet fentartása egyenesen lehetetlenné vált és az egyházközségek érdekei szempontjából föltétlenül eltörölnönek bizonyult. (A papi hivatal: *szolgálat*. És ahol a szolgálat egyenlő, ott a javadalmazásnak is egyenlőnek kell lennie. —)

Ezek alapján tehát a papi fizetések egyenlősítését és a korpótlék-rendszer életbeléptetését elvileg kimondanunk kellett; a részletkérdések elintézésére pedig első fokban a presbiterium, illetve közgyűlés lévén illetékes, a kérdés emez ágát ide kellett visszautalnunk.

Az igazgatótanács emez elvi határozata ellen beadott felelősségi indokokat tartalmazza:

1. Tiltalozik mindenekelőtt az ellen, hogy a papi állás betöltésének előkészítésével kapcsolatban a fizetés-rendezés kérdése tárgyalható lenne.

Hát ugyan mikor lenne e kérdés tárgyalható? Talán akkor, midőn az állást betöltő lelkész szerzett jogai gátolják a rendezés lehetőségét?

2. Törvénytelennek nevezi a felelősségi az ig-

tanácsi határozatot azért, mert zsinati törvényünk 194. §-a a papi díjlevelek csonkítását megtiltja, ámde tévedésben vannak a felelősségi, mert itt díjlevél-csonkításnak nyoma sincsen, hanem *díjlevél-megállapításról* van szó, mihez állomás-üresedés esetén az egyházközségnek föltétlenül joga van, annál is inkább, mert a papi javadalmak érinthetlenségét követelő elv nincs megsértve; nem egyházközségi, avagy más idegen czélokra kívánja az ig.-tanácsi határozat fölhasználni az egyházközség tulajdonát képező papi fizetési alapokat, hanem csak a két papi állomás között kívánja akként megosztani, hogy a czélszerűségi, méltányossági és jogossági tekinteteknek megfelelőben és a haladó kor követelményei által kijelölt helyesebb elvek szerint szolgálja az alap kitűzött céljait.

3. Erős indokot vél látni az egyházközségi felelősségi abban is, hogy az egyes papi fizetési alapok alapítványi jelleggel bírnak s mint ilyenek: érinthetetlenek.

Erre vonatkozólag nem kell egyébre hivatkoznom, mint II. Rákóczi György 1654. február 7-én kiadott rendeletére, mely világosan intézkedik arra nézve, hogy *a dészma nem a papi állomása, hanem az ekklesiáé*. Az egyházközséget erősíti meg e diploma „*a város határáról régi idők óta békésen vett és használt összes és bármiféle dészma... használatában és percipiálásában*“, valamint az ekklesiá számára rendeli beszédetni az összes dészmat.

Ilyen körülmények között valóban csodálatos, hogy kétségbe vonhatja valaki az egyházközségek olyan irányú rendelkezési jogát, a minővel élt az igazgatótanács, kifogásolt határozatában.

4. Végül még azt is állítja a felelősségi, hogy nem volt joga a főhatóságnak szembe állani az egyházközség *törvényes határozatával*. Ez autonómiasértés.

Könnyen bebizonyítható azonban, hogy emez állítás is tarthatatlan. A jelen esetben ugyanis *törvényes* egyházközségi határozat nem létezik, mert törvényes vagy — amit a felelősségi mondani akar — *jogérvényes* határozat csak az, mely felelősségi meg nem támadatik. Itt azonban felelősségi érkeztek be, melyek fölött az igazgatótanács nemcsak jogosítva, de kötelezve is volt dönteni. Döntött is, és pedig a felelősségi érveinek elfogadásával, a javadalmak egyenlősítése mellett, mert ezt az álláspontot látta czélszerűnek és üdvösnek. Még ez sem jogérvényes határozat azonban, hanem az lesz a fő. közgyűlésé, mely ellen további felelősségi helye nincsen.

A felelősségi azonos érdekkörből származó röpirat még fokozza az állítólagos sérelem nagyságát, azzal az állítással, hogy az egyházmegyei hatóság is az egyházközségi többség álláspontjára helyezkedett.

Tényleg úgy van, csak hogy lássuk és mérlegeljünk az egyházmegyei tanács határozatát, mely így szól: „E. m. tanácsunk beható tanácskozás után kimondja, hogy *daczára annak, hogy a papi fizetések egyenlősítése eszméjének nincsen ellenére*, de tekintettel arra, hogy az egyházközség tulnyomó nagy része a statusquot óhajtja“ stb. tekintve, hogy a papi állás régen üres és betöltése sürgős stb. stb... helybenhagyja a többségi határozatot.

Tehát elvben az egyházmegye is ezen az állásponton van, csak épen másodrendű czélszerűségi okok alapján járul hozzá a kérdés megoldásának előadásához.

Ennek a kérdésnek azonban nem szabad most elodáztatnia. A legjobb alkalom most van a rendezésre, a mely évek hosszú során át, vagy talán soha sem fog ismétlődni, pedig a rendezést első sorban a szászvárosi egyházközség érdeke, másfelől pedig

fontos közegyházi szempontok is követelik. Akkor becsüljük meg valóban a fejedelmi alapítványokat, hogyha olyan viszonyokat létesítünk, melyek között mindkét lelkész hivatása magaslatán állhat, a torzsalakodástól és az elsőség fölötti versengéstől menten szolgálhatja a szent ügyet. Sem az alapítványok jogi természete, sem semmiféle más tekintet nem követeli, hogy „sine cura“-nak vagy nyugalmi állásnak tartsuk lenni továbbra is az első papi állást, hanem legyen az elsőbbség és magasabb javadalom, a korpótlékok fokozatos megnyerése útján azé, akit az egyedül helyes és méltányos szolgálati idősbőség szerint jogosan megillet.

Igen nyomós indokokat szolgáltatott különben az igazgatótanácsi határozat meghozatalához Bartha Lajos hunyadi esperes aa., ki a szászvárosi viszonyokat közelről és hosszú idő óta ismeri és kinek éleslátását, helyes ítélő tehetségét hosszú esperesi szolgálata fényesen igazolja.

A szóbanforgó ügyet fölterjesztő kísérő-iratában u. i. szösz szerint a következőket mondja:

„Az én nézetem ez ügyben teljesen egyezik, indokait illetőleg, a lelkész: Baczó Mózes aa. fölfogásával. Az általa fölhozott indokok alapján, az egyházközség jövője, békés haladhatása érdekében **okvetlenül** szükségesnek vallom és állítom a szászvárosi két papi fizetésnek egyenlősítését. Tévesnek tartom azon állítást, mintha ennek megvalósítását jogi akadályok gátolnák. De az egyházközségnek **helyesen** felfogott mindennemű érdekei nyomósan igénylik azt. . . . Ezzel, hilem szerint, örökre vége szakad mindazon bajok forrásának, melyek most emésztik az egyházközség életerejét.“

Úgy vélem, hogy a fentiekben elég adatot szolgáltatott arra, hogy a röpirattal szemben igazolva legyen az egyházkerületi közgyűlés mélyen tisztelt tagjai előtt az igazgatótanácsi álláspont helyessége. Nem is hiszem, hogy a közgyűlés többsége azt a „jogtiprást“, „erőssakot“, „fávorizálást“ és „felületességet“ olvassa ki javaslatunkból, amit a röpirat belemagyarázni igyekszik, jobb ügyhöz méltó buzgalommal.

Be is fejezném tiszteletteljes fölvilágosító soraimat, ha véletlenül észre nem veszem, hogy a röpirat szerzői között Deák Gerő és Dósa Dénes neve is szerepel. Ezek a különben rendkívül érdemes és általában nagyrabecsült férfiak aláírásukkal szolidaritást váltaltak a röpirat ama leghangosabb feljajdulásáért is, mely szerint az *egyházközségi autonómián* esett végtelen nagy sérelem, az alapítványok jogi természete sértetett meg és a nagy protestáns alapítók iránt táplált tisztelet és kegyelet érzete sujtatott porba az igazg.-tanács „*egyformásítási szeszélye*“ által.

Deák Gerő nyug. tanár pedig nem ilyen véleményen volt mindig, mert a Protestáns Közlöny 1877. évi április 19-diki számában, a szászvárosi kollegium tanári létszámának emelése érdekében, azt írta, hogy az egyházkerületi közgyűlésnek nemcsak *joga*, de *kötelessége* is „a szászvárosi sok tekintetben felesleges nagy papi állomást átváltoztatni két paptanári állomássá.“ „Egy felsőbb forum mindig kötelezve van arra, hogyha alantos közegei nem képesek fölfogni saját vitális érdekeiket: ne engedje ama fontosabb érdekek mellőzését, hanem jóakaró fölvilágosítás után, az illetők akarata ellenére is hozza létre a jobbat és üdvösebbet.“

Dósa Dénes atyánkfia is hasonló véleményen volt 1877-ben és akkor meg is írta az Egyházi és Iskolai Szemlében, hogy a szászvárosi papi állomások csak *sine cura*-k, mert „a nagy pap nem sokat törődik; a másik pedig, hogy nagy pap lehessen, folytonosan votumot keres“ stb.

Igen tisztelt Tanár urak! Önök kétféle mértéket használnak. De az igazságnak csak egy mértéke van. Avagy kétféle-e az igazság? Nem!

Dr. Kádár J.

EGYHÁZMEGYÉKBŐL.

A *szilágy-szolnoki egyházmegye* május 9-én rendkívüli közgyűlést tartott. Az egyházmegye közönsége — élén dr. Kaizler György és Kovács István gondnokokkal — majdnem teljes számmal megjelent. Az érdeklődésnek ilyen — meglehetősen szokatlan — megnyilvánulása az esperesi állás és — esetleg — más e. m. tisztviselői állások betöltésében leli magyarázatát. A gyűlést helyettes esperes Bartha Dezső aa. magasan szárnyaló imája vezette be, a mely után megnyitván az ülést, meleg szavakban emlékezik meg volt esperes Viski Pál aa. esperesi érdemeiről s indítványa kapcsán ezen érdemek jegyzőkönyvileg örökítettnek meg, majd új e. m. gondnokunk Kovács István eskettetett fel, a kit esperes helyettes lendületes szavakkal üdvözölt, melyre gondnok aa. rövid köszönő szavakkal válaszolt. Ezután következett a gyűlés főtárgya: az esperesválasztás. Esperessé egyhangulag nagy lelkesedéssel Bartha Dezső tasnádi lelkész választott meg, akit közbecsülésben álló öreg direktorunk Botka Károly aa. üdvözölt szívből jött, keresetlen szavakkal. Esperesünk az ő kiváló ékesszólásával, magasan járó gondolatokban bővülő beszédben vázolta azokat az eszméket, a melyek őt esperesi működésében vezetni fogják. Mi az egyházmegye közönsége, teljes megnyugvással teszünk le kezeibe az egyházmegye vezetését. Istentől neki adott nagy tehetségeit, lelkiismeretességét, szorgalmát és ernyedetlen munkaképességét ismertük eddigi működéséből is, tudjuk, hogy az egyházmegye vezetése biztos és erős kézbe van letéve. Így van jól. Erős reménységünk és hitünk vagyon arra nézve, hogy egyházmegyénk egyenes uton fog haladni előre az ő vezetése alatt. Főjegyzőnek szavazattöbbséggel K. Nagy Elek bogdándi lelkész aa. választott meg. Veres Sándor zsbói lelkész aával szemben, az aljegyzői hivatalt pedig — szintén szavazattöbbséggel — B. Józsa Gyula ardoi lelkész aa. nyerte el. Kovács Zsigmond pelei körlelkész aával szemben. Főjegyzőnk már régebbi szorgalmas munkássá egyházmegyénknél, neki tehát megválasztásával, eddigi munkásságát honoráltuk, aljegyzőnk új ember, neki — jó reménység fejében — előjegyeztük bizalmunkat. A Kovács István aa. gondnokká történt megválasztása folytán megürült törvényszéki birói állásra egyhangulag Kávásy Sándor érkávási földbirtokos, egyházmegyénknél egvik érdemes és áldozatra kész tagja választott meg.

Ezzel egyházmegyénknél ez a fontos, a jövőre mélyen kiható gyűlése véget ért. El bennünk: a hit, a reménység, hogy jó munkát végeztünk. Adja a mi, végtelen bölcsességű Atyánk, az ő fia, a mi megváltónk segédelmével, hogy ez a mi hitünk soha meg ne rendüljön, reménységünk soha meg ne fogyatkozzék.

TÁRCZA.

Miért van négy evangélium?

— Irta: Waller József. —

(Folyt. és vége.)

Csakhogy itt a fejlődő keresztyén egyház meg nem állhatott. Ez maga is egy fokozat a fejlődésben, de még csak nemleges eredmény. T. i. a Máté evangéliumával szemben. Megállapítása annak, hogy az idvesség *nem csupán a zsidóké*, mert hiszen: eljönnek napkeletről és napnyugatról és e nemzetséggel együtt telepednek le s a kik most elsők, utólsók

lesznek.... Sőt e nemzetség fiai kirekesztetnek. Igen kirekesztetnek...Sőt megnézve a dolgot, a zsidók nem is alkalmasok az Isten országára. Ok t. i. annyira akarják saját igazságukat, hogy az Istennek parancsolatját eiváltoztatják és annak helyébe az embereknek, — saját maguknak — parancsolatját helyeztetik. Az Istennek pedig azok gyermekei, a kik magukat megalázzák és istennek jóságát hálaadó szívvvel veszik.

A fejlődés e III-ik fokzatát a *Lukács* evangyéliuma képviseli. Ez is általában a két első nyomán halad. Hanem vannak benne oly részek is, a melyek a másikat kettőben nincsenek meg. És pedig elvi különbségeket magukban foglaló részek. De másként a keresztyén vallásnak igazán tündöklő drága gyöngyei. Merném mondani: ezek nélkül igen nagy fogyatkozás lenne a Jézus tanításai között. Ilyenek p. o.: a *könnyörülő samáriabeli*. Ebben a tanításban a *pap* és a *lévita*, a kik nem gyakorolják az isten törvényét, a *zsidóságot* képviselik, a kik tudják a törvényt s egyuttal istennek vlasztottai is; a megvetett és lenézett *samáriabeli* pedig gyakorolja, a mely tanítás sértő szándékát még inkább kiemeli az, hogy az igazi zsidó jobban gyűlöli a saját felekezetét, a ki vallását elhagyta, mint a pogányt. Tehát nemcsak a pogány, de még az annál alább való *samáriabeli* is alkalmas az isten országára. Ilyen: a *tékozló fiu*. Ebben is a nagyobb, első szülött fiu a zsidóságot képviseli, a kisebb, a tékozló a pogányságot. Különösen figyelemre méltó a 32 vers, a hol az atya megdorgálja az oknélkül való irigységért a maga jóvisesével kérkedő nagyobb fiut. Aztán a *gazdag és Lázár*. Ugyanaz a kép, de még erősebb színekkel. A *gazdag* vagyis a zsidó a pokolba megy, a szegény Lázár, a pogány, az *Ábrahám* kebelébe; vagyis a mennyország legboldogabb helyére. És hogy nagyobb legyen a kinja a zsidónak, még látja is Lázárt. De a zsidót nem menti meg semmi sem... Ha *Mózesnek* és a prófétaknak nem hittek, nem fognak hinni *Jézusnak* sem, a ki a halottak közül vissza jő. Ilyen a *farizeus* és a *publikánus*. Nem a tökéletes és szent zsidó imádsága jó az isten előtt, hanem a minden bűnnel megrakott idegen pogányé. A *tíz bélpoklos* közül, a kiket Jézus meggyógyít, csak egy jő vissza, hogy megköszönje a szívességet, hogy az isten erejéből meggyógyította és ez az egy is idegen vala.

Ime! hova fejlődött a keresztyénség. Minő és mekkora különbség! Máténál az *idegen* csak ebszámba megy Jézus előtt, minthogy az idvesség csak a zsidók számára rendeltetett. A ki nem méltó, hogy a jótétemény a fiaktól elvonassék és benne ő részesüljön. És Lukácsnál *azok, a kik* az irgalomban részesülnek, *nem a fiak*, a zsidók, hanem az *idegenek*, a lenézett pogányok, sőt még az azoknál alábbvaló samáriabeliek is. Igazán itt a zsidók a megvetettek, a kik hátul maradnak, sőt épen künn is rekednek. Bizonyos, hogy Jézus mind a kettőt nem tanította; hanem vagy az egyiket vagy a másikat. És az is bizonyos, hogy a Máté nézetét tanította. *Máté* közelebb van Jézushoz és az ő felfogását befolyásolja ez a közelség. *Lukács* távolabb van s az ő felfogásán érzik a hosszas fejlődés és tökéletesedés.

Valóban. Azon az alapon, a melyen a három első evangyélium áll, fejlődés tovább nem képzelhető. Lukácsnál a keresztyén tudat a fejlődés legfelső fokát éri el. Minthogy a megoldásra kínálkozó kérdések közmegegyezésre meg vannak oldva. T. i.: *Minő viszonyban áll a keresztyén vallás a zsidó váltáshoz? Van-e létjogosultsága? A melyeket még Pál* megoldott és pedig annyira, hogy ehhez tenni egyáltalában semmit se kell. Továbbá, *hogy kiknek számára* rendeltetett a keresztyén vallás? a melyet megoldott a három első evangyélium, ily formán: zsidónak és pogánynak egyaránt; tehát minden embernek. Ehhez

sem szükséges semmi toldomány... Csakhogy azért, a miért több evangyéliumra nincs szükség, s tényleg ez irányban sok ideig szünetel a munkásság, azért a keresztyén tudat tovább fejlődik. Új alapot keres magának.

Láttuk ugyanis, hogy a keresztyén vallás zsidó alapon indult és kész volt zsidó egyházzá fejlődni (Máté); de a benne rejlő isteni erőnél fogva a zsidóságtól annyi engedményt mégis kicsikart, hogy a proszelituskok is lehessenek keresztyénekké (Márk); ettől kezdve mind szabadabban rendezkedik be és odáig fejlődik, hogy kimondja, hogy ő az egyetlen emberiség számára van rendelve (Lukács). Kérdés: *mi az oka annak, hogy a zsidóság az időtől kezdve, hogy a szabadság a keresztyén vallás vezérelvévé lett, mindinkább visszahuzza magát tőle?* És midőn belátta, hogy nem fejlesztheti visszafele, ellene támadt? A zsidóság oka-e vagy a keresztyén vallás? A keresztyén vallás nem lehet, hisz ki van mondva, hogy zsidónak, görögnek egyaránt rendelve van. Csak a zsidók megátalkodottsága az oka. A kik magát az alapítót is, bár zsidó volt, nem ismerték el. Pedig nemcsak a megigért messiás volt, hanem valóságos isten fia, Isten....

Ezen az alapon áll a 4-ik evangyélium. A János evangyéliuma kiindulási pontja, *hogy Jézus valóságos isteni lény*, az ige. A ki az istennél volt, a ki által teremtetett minden. És a többi evangyéliumtól különösen abban különbözik, hogy nincsenek benne azok az egyszerű, mindenki által felfogható tanítások, a melyek a *Máté* és *Lukácsban*, hanem elvont tanítások, mint pl, az *újjászületésről*, *éldövizről* stb. És az evangyélium igen nagy részét Jézusnak a zsidók elleni feddőzése és dorgálása foglalja el, hogy őt miért nem viszik bé. E munkán látszik, hogy nem a Jézus tanításait és cselekedeteit akarja előadni, hanem a keresztyén vallás követőinek nézetét tolmácsolja.

Ime, ezért van négy evangyélium. Az evangyéliumok nem a Jézus életrészei, hanem a *keresztyén egyháznak* az ő tanításairól, cselekedeteiről és *személyéről* való felfogása kifejezései. E könyvek a keresztyén egyház kezdetétől, a legelső időből, magának az egyház fejlődésének történelmi okmányai. És a mint a fejlődés különböző fokokon halad át, különböző kifejezéshez kell jutnia.

KÜLÖNFÉLÉK.

Sárkány Sámuel a bányai ág. hitv. ev. egyházkerület nagyrdemű püspöke agkorára való hivatkozással lemondott állásáról. Ötvennyolcz esztendeig dolgozott egyházáért, miközben hazájának is mindig hű fia, a magyarság ügyeinek lelkes bajnoka volt; nem csoda hát, hogy nyugalomra vágyik. Igazán hasznos életének még hátralevő napjait egyháznak igaz hálája, minden magyar ember őszinte tisztelete fogja bearanyozni.

Lelkészi bemutatkozás. Dr. Szabó Aladár, a bpesti józsefvárosi ref. parókiális kör ujonnan választott lelkipásztora, aki már megkapta az esperesi konzesszát, akképen mutatta be magát az egyház tagjainak, hogy a főváros különböző részeiben levő templomokban és imaházakban prédikált. Bemutatkozását a zuglói templomban kezdte, a hol az egyházrész tagjai és helyi bizottsága, Komjáthy Béla elnökkel, dr. Horváth Gyula országgyűlési képviselő, Hamar István theol. igazgató, alelnökökkel és Halász Hubert gondnokkal élén szép ünneplésben részesítették az őket felkereső új lelkipásztort. Az új lelkész az igazi irgalmas samaritanusról: a Jézusról s annak végtelen szeretetéről tartott szép beszédet.

Lelkészeiktatás. A miskolci ref. gyülekezet új lelkipásztora, dr. Tüdös István, volt sárospataki theol. tanár, f. hó 7-én foglalta el lelkészi hivatalát, a melybe Kun Bertalan püspök maga vezette be. Dr. Tüdös Istvánnak, aki kiváló tehetségének oly sok bizonyosságát adta már a theologiai tanári katedrán és az egyházi irodalom

terén, tiszta szívből kívánjuk, hogy Istennek áldása kísérje új működése körében is.

Dengel Géza IV. éves theol. ifju atyánkiát a a méltóságos püspök ur a kolozsvári ev. ref. egyh. üresedésben levő *hídelvei* kerülete lelkészévé nevezte ki s. lelkési minőségben.

Iskolai zászló avatása. A debreczeni iskolák zászlaját avatták föl f. hó 7-én az egyházi, katonai és polg. előkelő körök lelkes közreműködése mellett, fényes és diszes ünnepséggel. A zászlóanyai tisztet nemzeti közéletünk egyik vezéralakjának, báró Bánffy Dezsőnek neje — kinek nemes honleányi szíve szintén hevesen dobogott mindig a nemzeti ideálért — végezte. Természetes, hogy a bárónénak is nagy része volt a legmelegebb óvácziókból.

A kolozsvári ref. theol. fakultáson az előadások e hó 8-án értek véget. Jun. 7-éig tartanak a lokkviumok s június 8-án az év ünnepélyes bezárása.

A Kemény Zsigmond Irodalmi Társaság 1905. évi május hó 14-én (vasárnap) d. e. 11 órakor, az ev. ref. leányiskola nagytermében *felolvasó ülést* tartott a következő tárgysorozattal: 1. Folyó ügyek. 2. Tóthfalusi József r. tag: Elbeszélés. 3. Dr. Szász Károly (vendég): Költemények. 4. Harmath Lujza r. tag: A székelv népeletről. (Ertekezés.)

Esküvő. *Kádár Géza* h. ref. lelkészünk f. hó 7-én esküdték örök hűséget Ilosvay Gencsy Sárának. Ugy a polgári, mint az egyházi szertartás az ilosvai intelligencia és a messzekiterjedő rokonság jelenlétében Ilosván ment végbe.

Nyilvános vizsgálatok és ünnepélyek a Bethlen-kollegiumban. A főgimnázium osztályozó vizsgálatai június 19—24. napjain tartanak; 26—28-án szóbeli érettségi vizsgálatok. — A tanítóképzőben jun. 17—24. lesznek az osztályozó vizsgálatok. Képesítő jun. 26. Jun. 1-én a főgimn. önképző évzárója; jun. 4-én d. e. az ifj. ének- és zenekarok hangversenye; d. u. a tanítóképző tornaversenye; 25-én d. u. 4 órakor az isk. év ünnepélyes bezárása. E napon d. u. 2 óratól az intézet összes gyűjteményei megnyílnak a látogatók előtt.

A dévai m. kir. áll. tanítóképző-intézet I. évfolyamába a következő 1905—6. isk. évre felvétetik 30 növendék, akik az intézet internátusában mind ingyen nyernek lakást, fűtést, világítást és mosatást s közülök azonkívül 13 egészben, 8 kétharmad részben, 4 fél részben s 4 egyharmad részben.

Alapítvány az Egyházi Értekezletnek. Fenkölt gondolkozásának és egyháza iránt áldozatkészségének szép jelét adta Gáspár János enyedi főgondnok, aki a jelenlegi zsinati tanácskozás II. ülészakán való részvétele alkalmával őt megillető utiköltség és napidíj illetményét, összesen 332 koronát az erdélyi ev. ref. egyh. ker. Egyházi Értekezletének alapítókéje gyarapítására adományozta.

A szászsebesi magyar kálvinista templom egy nagy nemzetiségi vidéken épült, hogy a nemzetiségi tenger ne pusztítsa itt többé magyar véreinket, mint a hogy századokon keresztül elnyelt, felszívott belőlük sok százat és sok ezret. A hazafias magyar társadalom megérezte ez ügy kiváló fontosságát s nemcsak a templom fölépítésében nyújtott segítő-jobbot a magát sokszorosán megadóztatott szászsebesi magyarságnak, most a papilakás fölépítését óhajtja lehetővé tenni a fillérekből már megvásárolt pusztá telken, tudván, hogy a jól szervezett gazdag nemzetiségi egyházak között, rendes lelkésszel töltheti be igazán nemzeti miszióját. Benedek Károly alvinczi paphoz, az egyház szervező lelkészéhez a következő adományok érkeztek e célra, melyeket hálás köszönettel nyugtáz: Pest-Pilis-Soltkiskun vámegeye 200 kor., Teley Árvéd gróf Brassó, Pesti hazai első Takarékpénztár 100—100 kor., Budapest székesfőváros, Országos központi Takarékpénztár 50—50 kor., Dési Hitelbank 40 kor., Közhasznú Szövetkezet Kolozsvár, Gáspár János főgondnok Nagyenyed, Borbély L. Budapest 25—25 kor., Özv. báró Lévy Henrikné, Halászi gazdasági Bank, dr. Szöcs Ferencz Bpest, dr. Pártos Henrik Erzsébetfalva 20—20 kor. Tompa Imre Brassó, Sillye Béla Bpest, dr. Münnich Aurél Bpest, Dr. Kornfeld Zsigmond Bpest, Kéleti Lajos Apatin, Váry Szabó Elemér Nagyszénás, Dés város, Schrikker László Újfalu, Kecskeméti takarékpénztár, Gyomai Takarékpénztár 10—10 kor., Schoba Albert min. tan. Bpest 8 kor., Láng Erzsébet Szenicz, Both Gyuláné szül. Puky Róza Erpej 6—6 kor., Főgimnasiumi ifjuság Debreczen 5 k. 11 f., Csengery Dezső ügyvéd Kassa, Mezei Albert-kuriai bíró Bpest, dr. Tüdős János ügyvéd Debreczen, Sóváry Emma Bpest, Gyulai Takarékpénztár, Gyöngyösi Bank Részvénytár-

saság, Ev. ref. egyház és iskola Dés 5—5 kor. Hrianka József gyógyszerész Teme-Hidegkut, Békéscsabai Takarékpénztár 4—4 kor. Rajner Gyula dr. Budapest, Sch. Ujfalussy Amália Nagykároly, N. N. Palos-Nagy-Mező 2—2 kor. Rác Sándor borászati főfelügyelő gyűjtése, Budapest: Rác Sándor 4 kor, Dobokay Lajos 5 kor. Schwerzel Jakab 3 kor. Veres Lajos, Klimes Antal, Lehocky Dezső, Lónyay Ferencz, Györfly Samu, Vargha Imre, Vicián Lajos, Sólyom Albert, Rimler Gyula 2—2 kor. Tóth Károly, Kovács Géza dr., Rác Géza, Egey Szilárd, Szabó József, Lipcsey Árpád, Kramszky Lajos, Deák Andor 1—1 kor. (összesen 38 kor.). Wimmer Géza gyűjtőívén Budapest: Wimmer Géza 10 kor. Pintér Zsigmond, Martony Béla, dr. Medveczky Antal 4—4 kor. P. L., Jász Géza, Hevessy József, Kerekes István 2—2 kor. Salamon Gyula, Müller Vilmos, Karossay Endre, Zaczovi Adolf, Horváth, Sipos, Kaczvinsky, Hója, Barakovich, Fell 1—1 kor. (összesen 40 kor.). Kérve-kérjük mindazokat, akiknél gyűjtőívünk vannak, hogy azokat beküldeni sziveskedjenek, különösen lelkésztársainkat.

HIVATALOS RÉSZ.

2068—1905. sz.

KÖRLEVÉL

valamennyi nagytitiszteletű Esperes és tiszteletes ev. ref. lelkész aaihoz.

Több oldalról merültek fel kérdések arra nézve, hogy az ev. ref. anyaszentegyházunk kebeléből törvényesen ki nem lépett anabaptistákkal szemben minő eljárást kövessenek ev. ref. lelkészeink?

Igazgatótanácsunk ezen kérdést a mai napon tartott ülésében tárgyalván, szükségesnek látta lelkészeinket a kellő felvilágosításokkal ellátni. Ez okból elvi határozatképen kimondotta, hogy az anabaptistákkal szemben követendő eljárásainkban, mint felekezeti kérdésekben mindig az állami törvényt kell, ha van ilyen, szem előtt tartanunk. Az 1895. évi jun. 29. napján 1675. szám alatt kiadott közoktatásügyi miniszteri rendelet idevonatkozólag a következőleg intézkedik:

„Azok, akik a törvényesen bevett, vagy elismert vallásfelekezetek egyikéhez sem tartoznak: gyermekeik vallása és nevelése tekintetében is azon felekezet híveinek tekintendők, amelyhez azelőtt tartoztak.”

E rendeletből kifolyólag a tőlünk kitért baptisták iskolaköteles gyermekei *ref. vallásnak*, tehát velük szemben minden téren a mi egyházi törvényeink alkalmazandók.

A református egyház kebeléből ki nem szakadt, de magukat anabaptistáknak való hívek szintén református vallásuk s így halál esetén a református lelkész által temetendők el a reformátusok temetőjébe. Az ilyeneknek sem temetésénél, sem betegségénél, semmiféle baptista beavatkozásnak nincsen helye, s ha ezt teszik, a külső hatóság közbelépését is igénybe lehet venni.

Az olyan baptistáknál, kik a református egyházból tényleg kiléptek, halál esetén a *református* temetőben sírhely adása megtagadható.

Ezen határozatunkat a nagytitiszteletű Esperes és tiszteletes lelkész aival, tudomásvétel és ahhoz leendő alkalmazkodás czéljából, azon megjegyzésünkkel közöljük, hogy ily kényes kérdésekben és bajokban a ref. lelképásztoroknak példás élete, ügybuzgalma és szelid tapintata a legjobb orvosság.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1905. május hó 4-én tartott üléséből.

Dr. Bartók,
elnök.

Dr. Kádár János,
titkár.

Sz. 2044—1905.

KÖRLEVÉL

valamennyi egyházközségünk lelkészéhez.

Az 1904. évi egyházkerületi közgyűlés 33 jkvi számú határozatával megállapított, hogy a rendes állomásokat elfoglaló új lelkészek évi javadalmuk 3 %-nak megfelelő összeget kötelesek fizetni, felavattatásuk alkalmával, az ev. ref. theol. fakultás alapja javára.

Eme járulékok befizetésének mostani kezdete alkalmából kérdés tárgyává tétetett, hogy vajjon e 3 %-os járulék csak a tulajdonképeni törzsfizetés után, vagy a vallásitanítási díjak és másnemű rendes honoráriumok után is számitandók-e?

E kérdés elintézéséül ezennel közli igazgatótanácsunk az összes érdekelt lelkészekkel, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszterium által a kongrua-törvény értelmében

levonásra engedélyezett adók és fuvardijak figyelmen kívül hagyandók ugyan a 3 %-os járulékok számításánál, de a vallástanítási honoráriumok és bármely más czimen járó személyi pótlékok minden esetben figyelembe veendőek, tehát a 3 %-os theologiai rovatok után is számítandó és befizetendő.

Azok a t. ifju lelkész aák, kik az idej felavattatásra jelentkezve már befizették a törzsfizetésük után számított 3 %-os járulékot, a fennebb jelzett mellékes javadalmuk utáni hányadot, felavattatásuktól számított 30 nap alatt, pótlólag fizessék be.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1905. május hó 4-én tartott üléséből.

Dr. Bartók,
elnök.

Kádár János,
titkár.

Sz. 1953—1905.

KÖRLEVEL

valamennyi nagytiszteletű Esperesi Hivatalnak.

Utóbbi időben igazgatótanácsunkhoz az egyházmegyék részéről több oly természetű (egyházi értekezleti, temetkezési, egyleti stb.) számadás terjesztett felülvizsgálat alá, melyek hivatalos tárgyalás alá azok magánjogi természeténél fogva egyáltalán nem tartoznak, hanem csupán a jogosított egyesületek által bírálendőek el. Ezen okból felkérjük a nagytiszteletű Esperes Urakat, hogy igazgatótanácsunk felülvizsgálata alá jövőben csakis azon számadásokat sziveskedjenek felterjeszteni, melyekben az egyházközségek maguk is mint adózók, érdekelve vannak, mint pl. az egyházmegyeyi közpénztári számadásokban.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1905. április hó 20-án tartott üléséből.

Br. Bánffy Dezső,
elnök.

Maksay János,
számvevő.

Sz. 520—1905.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a nagyenyedi egyházmegyébe kebeleztetett *aranyos-polyáni* egyházközség kántori állására pályázatot hirdetek.

Javadalma: a méltóságos igazgatótanács által 2142—1905. sz. a. megerősített díjlevél értelmében: 1. Az egyház pénztárából évi 120 kor. 2. 4 1/2 öl fa értéke 65 korona. 3. Kepe értéke 160 kor. 4. Egyházi jegyzőségért 30 kor. 5. Napszám értéke 15 kor. 6. Stóla 10 kor; ezenfelül lakás három szobával és melléképületekkel ellátva, melynek jókarban tartásáról az egyház gondoskodik. Összes jövedelem évi 400 korona.

Kötelessége: mindennemű kántori teendőik végzése, tankötelesek és ifjak énekképzése, vallásos estélyek tartásában a lelkésznek segédkezés.

Bizonyítványokkal felszerelt folyamodás június 20 ig Jancsó Lajos esperes aához Marosujvárra küldendő.

Kolozsvárt, 1905. május 14.

Dr. Bartók, püspök.

Sz. 526—1905.

PÁLYÁZAT.

A kolozsvári ev. ref. egyházközségben — magyarutcai elemi iskolánál — megüresedett egyik rendes tanítói állásra pályázat nyittatik.

Javadalom 1000 korona törzsfizetés, a törvény szabta 5-ödéves szolgálati korpótlék, lakás kerttel (vagy e helyett szálláspénz.)

Kötelességei a törvények és utasításokban előirt tanítói teendőik ellátása, szükség esetén orgonista énekevezéri helyettesítés, miért csakis azok folyamodványai vétetnek figyelembe, kiknek egyházi kiküldött által is aláirt kántori kiegészítő oklevelük van.

Folyamodványok Herepei Gergely kolozsmegyeyi espereshez (Kolozsvár Farkas-u. 23. sz.) f. évi június 15-ig küldendőek.

Kolozsvárt, 1905. május 15.

Dr. Bartók, püspök.

Sz. 102—1905.

PÁLYÁZAT

helyettes- és segédtanári állásokra.

A sepsiszentgyörgyi államilag segélyezett ev. ref. Székely Mikó-Kollegium főgimnáziumánál az 1905—1906. iskolai évre következő tanári állások kerülnek betöltés alá: I. *Helyettes tanári állás* 1600 kor. évi javadalommal.

Pályázhatnak *magyar-latin nyelv*i szakot végzett ev. ref. vallásu tanárjelöltek. Az alkalmazott tanár, ha oklevelés, vagy ha oklevelét időközben bemutatja, a fenti javadalom mellett még 400 korona lakáspénzt fog nyerni. Heti óráinak száma 18—20 leend.

II. Az internátusi és konvikтусi felügyelőséggel összekötött *egyik segédtanári állás*, melynek évi javadalma 1200 korona pénzfizetés, az internátus külön szobájában lakás, fűtés, világítás és a konviktusban teljes élelmezés. Pályázhatnak *bármely nyelvészeti szakcsoportot* vagy *történelem, földrajzi szakot* végzett és legalább alapvizsgálatot tett ev. ref. vallásu tanárjelöltek. Kötelessége az internátusban és a konviktusban a felügyeletet az előirt szabályok szerint gyakorolni, a mellett heti 14—16 órán a részére kiosztott tárgyakat tanítani.

Pályázni óhajtok felhivatnak, hogy vallásukat, életkorukat, képesitetségüket, esetleges eddigi szolgálataikat, végkötelezettségüket, testi épségüket és egészségi állapotukat igazoló okmányokkal felszerelt folyamodványukat a sepsiszentgyörgyi ev. ref. Székely Mikó-Kollegium előjáróságához f. évi *janus hó 10-ikéig* nyujtsák be.

Az alkalmazottak állásukat 1905. augusztus hó 30-ikán kötelesek elfoglalni,

Az ev. ref. Székely Mikó-Kollegium előjáróságának Sepsiszentgyörgyön 1905. május hó 13-ikán tartott gyűléséből.

Ujvárossy József kir. tan. I. Szász Béla r. tanár,
főgondnok, elnök. jegyző.

Sz. 563—1905.

KÖRLEVÉL

a görgényi egyházmegye tiszt. lelkési hivatalaihoz.

Népiskolánk 1904—5. tanéve maholnap véget ér; a vizsgák ide-oda befejeztetnek mindenütt. Az évről vizsga megtartása után a statisztikai ív (táblás-kimutatás) 10 nap alatt beküldendő minden ref. iskola részéről tanügyi előadó aához; nemcsak hanem minden egyházközség és szórvány részéről, tehát onnan is, a hol nincs saját iskolánk. Az utóbbiak igen természetesen, csak azokat a rovatokat töltik ki, amelyek reájuk nézve szükségesek. Nyomatott is kapható Burghardt könyvkereskedőnél Sz. Régenben. Ezt az egy nyomtatványunkat t. i. ő kezeli, vagyis ő árulja.

Julius 5-ig pedig szintén tanügyi előadó aához küldendő a hivataloslap 27—1904. számában 2617—1904. ig. tanácsi szám alatt elrendelt statisztikai lapok és pedig az A) minta azon egyházakból, hol saját iskolánk van; a B) minta azon egyházak (és szórványok) részéről, a hol nincs saját iskolánk. Mindezek 3—3 példányban. A kerület által nyomtatott iverk kaphatók rendes nyomtatványkezelőnkél, tiszt. Papp Lajos pénztáros urnál minden hónap első csütörtök napján.

Gernyeszeg, 1905. május 8.

Csekme Ferencz, görgényi esp.

MEGHIVÓ.

Az udvarhelyi ref. egyházi értekezlet igazgató választmánya Székelyudvarhelyen, a ref. kollegium nagy termében f. hó 16. napján d. e. 10 órakor gyűlést tart, a következő tárgysorozattal: I. Folyó ügyek. 2. Bizottságok jelentése. 3. Közgyűlés helye, ideje meghatározása. 4. Lehető indítványok.

Székelyudvarhely, 1905. május 10. Az elnökség.

MEGHIVÓ.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Eggházi Értekezlete az egyházkerületi közgyűlés alkalmából f. hó 21-én d. u. 4 órakor a theol. fakultás dísztermében ig. választmányi ülést tart.

Tárgysorozat: 1. Titkár jelentése. 2. Jelentés a pénztárról. 3. A Vasárnap szerkesztőségének jelentése. 4. Jelentés Rauwenhoff—Bartha Dezső: A prot. története sz. mű ügyében. 5. A f. évi közgyűlés idejének és tárgysorozatának megbeszélése.

Ez alkalommal külön meghívókat nem küldünk szét, hanem felkérjük e helyen ntiszt. esperes urakat, sziveskedjenek az egyházmegyéjükből közgyűlésre jövő ig. vál. tagokat az ülésen való megjelenésre felkérni.

Kolozsvár, 1905. május hó 14-én.

Nagy Károly,
e. alelnök.

Tárkányi György,
e. titkár.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Papszentelő beszéd. 1905.

Isten igéje hirdetésére, Krisztus országa építésére készítettek és határozottak el magatokat, ifju lelkipásztortársaim! „Krisztus szolgálóivá”, „Isten országa titkainak sáfárjaivá” akarjátok magatokat felszentelni és esküvessel is elkötelezni. Kies mezőken akarjátok legeltetni az Urnak nyáját, gondot viselén, hogy azok közül egy is el ne vesszen. Örök élet vizével akarjátok megelégtíteni az élő istenhez sovárgó lelkeket, hogy a véges élet nyomasztó korlátait összetörjétek!

Magasztos feladat, fenséges elhívás. És a ki kedvvel és hűséggel betölti, méltán elmondhatja a zsoltáriróval, hogy „az ő része kies helyre esett.” 16:6.

* * *

Anyaszentegyházunk vezetőinek serege és ez a gyülekezet, mint Isten országa új munkásait, örvendező szívvvel köszönt titeket, de mégis féltő aggodalommal kérdezi: vajjon a Krisztus igazi szolgálói, Isten titkainak valódi Sáfárai lesztek-e *mind annyian?* Vajj az élet, az élet szükségai, bajai, nyomora, szenvedése, a test és a testi indulatok, bűnös vágyak, érzéki szenvedélyek titeket is nem fognak-e hatalmukba keríteni? Erőitek legjavát nem fogja-e az önző érdekek nemtelen tusája felémészteni?

A papi hivatal nem méltóság, hanem *szolgálat*. A hivatali külső tekintélyt nyomon követi a szolgaság. Ti nem a tekintély hatalmával uralkodhattok; ti a szabadság országának vagytok munkásai, csak szolgálat által hódíthatjátok meg a lelkeket. Csak szolgálat által lehettek nagyokká; „a ki közületek első és nagy akar lenni, legyen hát a legkisebb és szolgáljon a többieknek. Az embernek fia sem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem hogy ő szolgáljon másoknak.”

A gyülekezetek vezetése és lelki gondozása vár reátok, akár a modern kultúra betegségeiben sorvadó népes városi gyülekezetbe, akár er-

kölcsileg még meg nem mérgezett kicsiny falusi egyházközségbe visz utatok: *a papi hivatal* mindenütt nagy és nehéz kötelességeket ró reátok. A sokaság az élő istent keresi; *lelke az örökkévalót sovárogja*. Nektek kell utat mutatni; a lelkek sovárgását nektek kell kielégíteni. És nem lehet mindegy, vajjon az élet kutfejéből meritetek-e vagy útszéli tócsák és ingoványos mocsarak szennyos vizét itatjátok-e a lelkek szomjas seregével. Nem lehet mindegy, hogy *bűnben és sötétségben jártok-e* vagy *erényben tündököltök* s mint *világító szövétnek* vezetitek a gyülekezetet.

Ti eszmények szolgálatában álltok. Nemcsak *hirdetnetek* kell az *igét*, de *cselekedettel* és *élettel* is mindennap *tanubizonyságot tenni* mellette. Ez a világ harcot folytat ellenetek. Ha a csatát meg akarjátok nyerni, legelső sorban *önmagatok* felett kell győzelmet nyernetek. Le kell küzdeni magatokban minden *önzést*, minden *érzéki vágyat*, minden *testi szenvedélyt*. Magatokat mint *példányképet* kell állítani a gyülekezet elé! A jó pásztornak nyomán kell követni a nyáját, meg kell osztani vele örömet és bánatot, jóllétet és nyomort. Magatokra kell venni a *kisdedek* gondját is, hogy a hitben erősödést, a szeretetben növekedést vegyenek.

Ha erősek lesztek a *hitben*, odaadók a *szeretetben*, kitartók a *munkában*, tiszták és feddhetetlenek az *életben*: ah! kedves barátaim! akkor a ti munkáitokon áldás fakad és ti „*olyanok*” lesztek, *mint a víz mellé plántált fa, mely idejekorán meghozza gyümölcsét és levele nem hervad el soha.*“

* * *

„*Olyanok*” lesztek, „...ha lelketekben lángol az égi tűz, ha az Urnak *lelke* van rajtatok. De ha *belső elhívás* nélkül léptek a pályára; ha *hitvány bérért* állottok munkába: akkor már most vessétek le a palástot! s ne legyetek haszontalan cselédek, naplopó béresek Isten országában.

Isten országának nem ilyen munkásokra van szüksége. Ha nem a hit titkaival sáfár-

kodtok; ha csak azért szorgalmatoskodtok, hogy legyen mit ennetek és mit innotok; ha csak muló jókat kergettek; ha életcélotok élvezni a gyönyörök mámorát: honnan fogjátok venni a „mennyei kenyeret“, hogy örökéletre tápláljátok az éhező lelkeket?

Az evangéliumi szolgálat nem kenyérkereset, nem önző érdekek egymás ellen vivott tusája, hanem szent áldozat, örökkévaló czélokért folytatott harc, midőn „még az életet sem tartjuk drágának, sőt kárnak ítélünk mindent, a mi nyereségünk vala“ (Csel. 2:24. Filippi 3:7.)

Nektek ezt a harcot kell tovább küzdeni. Nektek ezt az áldozatot kell meghozni s ha szükség, a gályarabság kínait is elviselni. A mi egyházunk az atyák vére hullásával szerzett szent örökség nekünk s ezt a szép örökséget megtartani, erejét, dicsőségét emelni első sorban nektek jutott feladatul.

És ettől a feladattól vissza ne riadjatok. Ti istennek szent ügyeért, az ő országa örökkévaló eszményiért küzdötök. Bizzatok hát a diadalban, mert „Isten előtt nincsen akadály, hogy sok vagy kevés által szerezzene-e diadalt.“ (1. Sám. 4:6.)

A feltámadott Krisztus, midőn Péternek megjelent, megkérdezte tőle: „Péter szeretsz-e engemet?“ Én is azt kérdelem tőletek: Szeretitek Krisztust, a ki szeretetből halt meg értetünk?

Szeretitek-e ezt az egyházat, a mi anyaszentegyházunkat, a mely nevelt titeket, s idáig vezetett, ti pedig most ünnepélyes ígéretet tevén, szolgálatába szegődtek? Felöveztetek-e magatokat a hit sisakjával, az erő és bátorság páncél-vasával, a szeretet és békességes indulat sarujával?

Akkor álljatok a küzdők sorába s bátran vivjátok meg a hitnek nemes harczát, mert — bár a Golgota utján kell is végig mennetek — titek lesz az élet koronája.

Néven szólitlak jelentkeztek.

Dr. Bartók György
püspök.

A püspöki jelentésből.

Főtiszteletű Egyházkerületi közgyűlés!

Istenországa hasonlatos a mustármaghoz; kicsiny kezdetből nő fel hatalmas élőfává — azt mondja *Idvezítőnk*, figyelmeztetvén, hogy nem káprázatos fényben, szinpompában, zajt ütve és feltűnést keresve jelenik meg, hanem zajtalanul, csendesen és észrevétlenül jön hozzánk és terjed közöttünk. *Ilyés* próféta is, mikor Jezábel elől menekült, nem hegyeket felforgató, sziklákat meghasogató viharban, nem a föld sarkait megrázó földindulásban és nem villámokat szóró égi tűzben, hanem *szelid szellő lágy suttogásában látta az Urat és hallotta beszédét.*

A mi tevékenységünk értékét és az elért eredmény mértékét is nem a munka nyomában

járó és azt hiresztelő zaj és lárma adja meg. Ha a föltételek kedvezők; ha gondosan megműveltük és elkészítettük a talajt: úgy az elvetett mag gyökeret ver, kihajt, kalászt terem és a fejlődés processusát az ember észre sem veszi. Sok tényező harmonikus összehatására van szüksége a legegyszerűbb organismusnak is, hogy fejlődvén, rendeltetését betölthesse.

A szellem világában is ez az *élettörvénye*. — A Krisztus anyaszentegyháza kétezer év óta vívja az élet harczát s kicsoda tudná megmondani, mennyi időre van még szüksége, hogy teljes legyen a diadal. Itt hiában való minden erőszakos siettetés. Az evangélium nem az emberi ész *mesterséges alkotása*, nem virágházi növény, hanem az isteni szellem *szabad terméke*, mely csak a szabad élet viharában lesz nagygyá, a küzdelemben izmosodik erőssé. Törvényét megváltoztatni semmi hatalomnak nem adatott. A mi feladatunk nem lehet egyéb, mint kezeinket az eke szarvára vetvén, állandólag és zajtalanul munkálva, a szellemvilág Urába vetett csendes bizalommal várni az időt, midőn az elvetett mag csirát hajt, gyökeret ver és megtermi gyümölcsét. A feladat meghaladja az egyes ember erejét; a munkában mindennek részt kell venni, hogy a siker bizonyos legyen.

A lelkeket egybekötöző *közös hit és közös szeretet*, s Krisztus ügye mellett buzgólkodó *közös* lelkesedés és áldozatkészség teremtette meg és építette fel a mi *erdélyi anyaszentegyházunkat* is és tartotta meg azon az örökkévaló kösziklán, a melyről eső és árvíz, szél és vihar elsöpörni nem képesek. A mustármagból kihajtott fa egyre nő s messze kinyújtja ágait. És nekünk, kiket az Ur *örállókul* rendelt a Sionban, nem mellőzhető feladatunk, sőt édes kötelességünk, figyelemmel kísérni a munkásokat, számba vévén, számot adni az elért eredményről, hogy megtudhassuk, vajjon a ránk bizott munkakörben, az *egyházközségeken* és az *egyházmegyékben*, a hitélet körében és az oktatás terén, valamint az előttünk fekvő egész mezőben, mindenütt és mindent megtettünk-e, hogy Krisztus országa erőben és dicsőségben napról-napra növekedést vegyen és idvességre vezesse a lelkeket.

* * *

Gyülekezeti élet.

Egyházi életünk gyökérszálai a *gyülekezeti* életbe nyulnak vissza: innen meríti erejét; innen nyeri táplálékát. E nélkül az egyetemes egyházi élet fejlődése megakad és észrevétlenül elsorvad, midőn nem marad egyéb, mint pusztá intézmények, tartalmakat vesztett formák, melyeket összetör a haladó élet.

Fájdalmasan kell megállapítanom, hogy egyházkerületünkben még mindig fölöttebb sok azon egyházak száma, hol a gyülekezeti élet nem elég erőteljes.

Az esperesi vizsgálatokról felvett s hozzám fölterjesztett jegyzőkönyvek *száznál* több oly egyházközséget mutatnak, a hol nincsenek ékes és jó

rendben mindenek, mert vagy a *hívek*, vagy a *lelkipásztorok* nem teljesítik kellő odaadással kötelességüket, nem *élnék* az örökkévalóságnak, hanem *teendőik* muló érdekek szolgálatában egyik napról a másikra.

Nem vagyok barátja a szombati mosásnak. Itt vannak előttem egytől-egyig mind feljegyezve azok az egyházközségek, a melyek ellen panaszt emelhetnék a Főt. egyházkerületi gyűlés előtt, névszerint felolvastván őket. Nem teszem, de kérem a Főt. egyházkerület közgyűlését, méltóztassék intézkedni, hogy jelentésem ne legyen pusztában elhangzó szó. Az intézkedés szükségét azzal indokolom, hogy a sok baj közül néhányra rámutatok:

Aránytalanul van azon egyházközségeink száma, a hol az épületek roszak, dűledezők, a pénzkezelés rendetlen, a hitélet meglankadott, az iskolaügyek elhanyagoltak; hiányzik a kellő nyilvántartás, levéltár és iroda nincsen rendben.

És ha keressük a bajok forrását: legjobb esetben — be kell vallanom — a *lelkész személyében* találjuk meg. A szegénységgel szemben sokszor tehetetlenek vagyunk, s nálunk sok a szegény egyházközség; de a kötelességmulasztást megtorolni van eszközünk. Többször hangsúlyoztam, hogy a Krisztus anyaszentegyháza munkásainak tudásra és hitbuzgóságra, odaadásra és munkára van szüksége. És azoktól, a kik kötelességeik teljesítésében csak sántikálnak és nem hívek a rájuk bízottakban: Pál apostollal kérdezem: „*Mit akartok? vesszével menjek-e hozzátok, vagy szeretettel és szelidséggel lelkével?*” (I. Kor. 4: 21.)

Legelső sorban Esperes társaim vannak elhíva arra, hogy vezetők, őrállók legyenek; hogy a végzett munkát számba vegyék, a mulasztást, az engedetlenséget sujtásák. Ha a seb nem gyógyítható, úgy ki kell metszeni. A rosz ta kivágatik. Az autonomia vérrel szerzett drága kincs, de elkallódik, ha tétlenség, közöny, engedetlenség, ha szabadosság üti fel fejét s burjánzik közöttünk. Az autonomia egyedüli biztosítéka a józanság, az erkölcsi komolyság, a rend, a fegyelem, a kötelességteljesítésben való hűség. — Vallásunk a szabadság vallása, de nem utlevél arra, hogy az egyház a féktelenkedők menedékhelye, a tunyaság és a kicsapongás melegágya legyen. A fegyelmi keresetek hosszú és változatos sora tesz szomorú bizonyosságot arról, hogy lelkipásztoraink jelentékeny része nem áll hivatása magaslatán. Nincs odaadás, hitbuzgóság, magasabb dolgokért hevülő szenvedelem. A múlt évi kerületi gyűlés óta 20-nál több lelkész, tanár és tanító ellen kellett a fegyelmi törvény szigorát alkalmazni. Ők kényszerítettek reá, mert kötelességeiket elhanyagolták, mert lealázó életet éltek, mert magukat még czégyeres büntől sem óvták meg, *kellemetlen dolgok*, de elmondani tartozom.

Egyszerre két urnak szolgálni nem lehet. És a mi lelkészeink között száznál is többen vannak, a kik nemcsak két, de három és több urnak is szolgálnak. *Pénztári könyvelők, postamesterek, adókövetők és üzleti ágensek.* E mellékfoglalkozások megbénítják az egyházi tevékenységet, idegen érdekek szolgálatának jármába hajtják lelkészeinket; lelkük világából száműzik az örök eszményit és muló érdekek nemtelen harczába sodorják őket.

A lelkészi tevékenység utjából el kel gördíteni minden *akadályt*, a mi a lelket istenországa szemléletétől elvonja és a *muló érdekek* önző világához köti. Azokkal szemben, kik itt is a prot. szabadságot használják takaróul, meg kell jegyezni: *Mindenek szabadok nektek, de nem mindenek használnak. Minden a tiétek, de ti a Krisztuséi vagytok.*

(Folyt. köv.)

Egy kongruás kálvinista pap kaczagása.

Ne tessék képzelődésnek venni, a mit írok. Megtörtént dolog. A kaczagó pap magam vagyok. Szerénytelen dolog ugyan hangosan kaczagni, hogy a világ tudomást vegyen róla: de vannak esetek, mikor az emberből kitör a jókedv. Ennek a jókedvnek pedig a kitörésig fokozódó folyamataja a következő.

Nagyküküllőmegyében, Szentágothán a folyó 1904—5. tanévben állami iskolát állított fel, az ev. ref. hitoktató számára 80 kor. tiszteletdíjat utalt ki 84624—1904. magas miniszteri rendelettel; a gondnokság 23—1904. sz. alatt felszólít, hogy a hit- és erkölctan oktatásáról gondoskodjam. Helyes, mert Szentágotha, mint szórvány, a bürkösi anyaegyházhoz van beosztva, Bürköstől 9 kilométer távolságra van. Kötelességem volt a felszólításnak engedelmessékedni, megnyugodtam abban, hogy minden hétfőn 11 órától 12-ig tanítsak, az óratervbe is ennyi van felvéve. Ez egy iskolai évben kiteszen minimális 36 órát.

Ebben sincs semmi gáncsolni való. Ugyde nekem nincs lovam, szekere, 39-ik évi filiális gyaloglás, hegyek mászkálása után nem éreztem elég megbízhatónak, hogy az út fáradsáim lábaimra bizzam, fuvarosról kellett gondoskodni, vendéglőben megszállani. Minden egyes kiszállás fuvardija, egy vékony ebéddel (1 koronába számítva) minimális számítással 3 korona. Ez egy évben tesz 108 koronát. Hogy ezt a kiadást fedezhessem, kértem a gondnokságot, hogy addig is, míg sikerül a kiszállás költségeit, anyagi áldozataim nélkül lehetővé tenni, a tiszteletdíjat előlegesen egy összegben adja ki. Azt a választ nyertem, hogy ezt nem teszi, hanem havonként utólagosan adja ki. Joga volt hozzá — semmi szavam.

Folyamodtam a nagyméltóságu vallás- és közoktatásiügyi miniszter urhoz, hogy méltányos fuvardij kiutalása által engem az anyagi áldozattól mentsen meg. 31411—1905. magas miniszteri válasszal lettem elutasítva, azon megokolás mellett, hogy a miniszterium elvből fuvardijat nem folyósít, de különben is minden egyes órát azért jutalmazott a legmagasabb 40 korona díjjal, mert a hitoktató nem lakik helyt. Ez ellen sem lehet semmit szólani.

A gondnoksági elnök éppen ma arról értesített szóval, hogy a gondnokság az elutasító miniszteri választ úgy értelmezi, hogy miután én hetenként csak egy órát tanítottam (a gondnokság csak ennyit engedélyezett), engem a 108 korona előlegesen kiadott kiszállási költségemmel szemben csak 40 korona tiszteletdíj illet. Van valami humor abban, hogy hetenként csak 1 órát engedélyezett, mert 2 órai tanítás került volna nekem 216 korona tiszta kiadásba, hogy a kiutalt 80 kor. tiszteletdíjat megkapjam. Kaczagni is lehet azon, még pedig hangosan kaczagni, hogy a kongruás papok ily komplikált, komikus helyzetből figyelik a mindenféle tisztviselők fizetésének rohamos emelkedését, az idők járását, emelkedést és sülyedést, magasságot és mélységet. Vigasztaljon az, hogy a mig jóízűen tudunk kaczagni — biztosak lehetünk, hogy egészségünk is jó.

Bürkös, 1905. május 14.

Horváth István,
ref. pap.

IRODALOM.

E rovatban minden munkát megemlítünk, a mi szerkesztőségünkbe beküldetik, de hosszabb, bírálatos ismertetésre nézve a szerkesztőség fentartja saját elhatározását.

A Magyar Remekírók új sorozata. A Franklin-Társulat magyar remekíróinak diszes gyűjteményes kiadásában, irodalmunk kincsházában, most jelent meg a hetedik ötkötetes sorozat, harminczöt kötetre egészítvén ki immár ez irodalmi jelentőségű, nagyszabásu gyűjteményt. Az új öt kötet irodalmunk különböző korból való remekait sorozza egymás mellé az új sorozat keretén belül, úgy azonban, hogy mire együtt lesz a teljes gyűjtemény, az egyes írók időrendben illeszkednek majd bele a gyűjteménybe. Az új sorozat a gyűjtemény III., VIII., XII., XV. és XLIV. kötetét foglalja egybe. A harmadik kötet Gyöngyösi István válogatott munkáit illeszti bele a remekírók gyűjteményébe. Badics Ferencz rendezte sajtó alá a kötetet az első kiadások alapján, s ő látta el terjedelmes, nagyértékű bevezető tanulmányval is. A kötet Gyöngyösi két

munkáját, a Murányi Vénust és Kemény János emlékezetét tartalmazza. Ez a két munka az, a melyben lényegesebben nyilatkozik Göngyösi zengetes nyelve, gyönyörű verselése és lírai lendülete, azok a sajtóságok, a melyek másfél századon át oly páratlan népszerűséghez jutatták irodalmunkban e ma is élvezetes poétánkat. — A nyolczadik kötet Csokonai Vitéz Mihály műveinek színét-javát, a Lilla ciklust, az Anakreoni dalokat, az Ódákat és a Dorottyát foglalja egybe, méltó emlékeül e nagytehetségű költőnknek, a kit a magyar szellem legnagyobbjai között ünnepel irodalmunk. A kötet gyönyörű életrajzi bevezetését Bánóczi József írta, s ő rendezte lelkiismeretes gondnal sajtó alá is a kötetet. A tizenkettedik kötet Kisfaludy Károly munkáinak első kötete. A klasszikus tömörséggel megírt bevezető tanulmány a kötet sajtó alá rendezőjének, Heinrich Gusztávnak tollát dicséri. Kisfaludy Károly összes költeményei, továbbá az Iréne és a Kemény Simon tartalma e kötetnek, melyhez legközelebb még egy kötetnyi válogatott műve fog csatlakozni irodalmunk ez uttörő mesterének. — A tizenötödik kötet drámai irodalmunk két legnagyobb alakját, Katonia Józsefet és Teleki László grófort foglalja egybe, a Bánkbánt és a Kegycenzet. Rákosi Jenő mesteri tollából való a két gyönyörű tanulmány, külön-külön a két nagy íróról: karkép, jellemrajz és bírálat. — A negyvenegyedik kötet Arany János munkáinak negyedik kötete, elbeszélő költeményeinek gyűjteménye, Buda halála, Csaba királyfi, Az utolsó magyar, Édua, Öldöklő angyal, Daliás idők és Murány ostroma. Riedl Frigyes szakavatott keze rendezte sajtó alá. — A Magyar Remekirókból eddig megjelent harminczöt kötet immár becses házi könyvtár, a mely a magyar szellem legnagyobb kincseit a művelt magyar családok kincseivé teszi. Csupa diszesen kiállított, gyönyörű kötet. Az írők és költők arcképeit R. Hirsch Nelli rajzolta meg nagy művészettel az egyes kötetekhez. Az 55 kötetes teljes gyűjtemény ára 220 korona; megrendelhető havi részletfizetésre is.

Felhívás! Az újtestamentom kanonikus iratai mellett a kereszténység negyedik százada óta nélkülözniük az apokryfus iratokat. Hogy ezeket a kánon megállapítása óta a katholizálódó egyház nemcsak háttérbe szorítani, hanem egyenesen kiirtani igyekezett, az az akkori viszonyok között az ő álláspontjáról teljesen érthető. Ma azonban az újszövetség apokryfusainak az ismerete már nemcsak hogy nem veszedelmes, hanem a kanonikus szent iratok helyes méltánylásához és megértéséhez fölülte hasznos, sőt nélkülözhetetlen. Az erről való meggyőződés indított engem arra, hogy az újtestamentomhoz tartozó apokryfáknak az eredetiből való magyarra fordítását munkába vegyem. Nehány evangéliumot már be is mutattam a Theologiai Szaklapban. Azt hiszem, a magyar protestáns egyházak jelentősége megkívánja, hogy az őskeresztyén hit és szellem ama termékei, a melyek valaha az egyes tartományok szent könyveinek, vagy legalább gyülekezeti építő iratainak gyűjteményeiben előfordultak, magyar nyelven is hozzáférhetőek legyenek. Ha elegendő számú előfizető akad, szíves örömmel közé teszem az újtestamentomhoz tartozó apokryfáknak bevezetéssel és magyarázatokkal ellátott fordítását. A gyűjteménybe a következő apokryfákat veszem fel:

Héberék, Ebioniták, Egyiptomiak, Péter evangéliumának felmaradt töredékeit s más evangéliumi töredékeket; Péter prédikációját; Jakab és Tamás elbeszéléseit; Barnabás, Roman Kelemen, Polykarpos leveleit, a laodiczeai levelet, Hermes Pásztorát, az Apostolok tanítását (Didahé); Pál, János és Péter cselekedeteit és Péter Jelenését.

A munka októberben megjelenik. Terjedelme 23 iv körül lesz. Előfizetési ára 4 korona, bolti ára valószínűleg több lesz.

Mínthogy e munkát nemcsak a lelkészek és teológusok, hanem az iskolák, azok tanárai és tanítói, valamint az őskeresztyénség és annak irodalma iránt érdeklődő minden művelt ember haszonnal forgathatja, számítok a tömeges támogatásra. Tisztelettel kérem, hogy az előfizetés szándékát velem, ha csak egy levelező lapon is, mielőbb tudatni sziveskedjenek.

Pozsony, 1905. márczius 1.

Raffay Sándor, theol. akad. tanár.

Értesítés. Miután a templomi bibliamagyarázatok tartása egyre terjedő szokássá vált már, máskülönben gazdag egyházi beszéd-irodalmunk pedig éppen ezen a téren szinte szegénynek mondható, bá-

torságot vettem magamnak egy kötet bibliamagyarázat kiadására. A kézirat már nyomda alá rendezve készen van, és a kiadó Gombos Ferencz kolozsvári nyomdatulajdonos számítása és ígérete szerint í. év. aug. 1-re a könyv meg fog jelenni. Terjedelme 11 nyomtatott iv lesz nagy nyolczadrész alakban, a mi azonban csak előleges számítás. Tartalma negyvennyolcz bibliamagyarázat lesz, a czime pedig „*Kesdetben*“, a Genzis zsidó nevééről, mert annak az ötven fejezetét öleli fel. A magyarázatok tehát összefüggenek, de az összefüggésből kiszakítva külön is elmondható bármelyik. Bolti árát a kiadó 4 koronában állapította meg, azonban a *ki f. év aug. 1-e előtt előfizet nálam*, az 3 koronáért kapja meg a könyvet, egyszerű bérmentesítéssel, keresztükötés alatt. Az előfizetőknek a könyvet azonnal megküldetem, mihelyt kikerül a nyomdából. Aug. 1-e után előfizetést már nem fogadhatok el, attól kezdve a munka csak könyv-árusi úton lesz megszerezhető. Ha lelkésztársaim megpróbálják, és ha bátoritanának rá, szeretnék később többet is írni. Kartársi tisztelettel, Kolozsvár, Dr. Kecskeméthy István, ref. theol. tanár.

TÁRCZA.

Kiket hiv az Ur el nyájának legeltetésére.

(Lelkész kibocsátás és emlékezés Knox Jánosra.)

— Irta és elmondotta a kolozsvári farkasutczai templomban Bodor János, zágoni ref. pap. —

János evang. 21, 15—17.

Érzitek-e aai. boldogító áldását annak a szent közösségnek, melyet maga Isten hozott létre szent lelke által az anyaszentegyházban? Ismeritek-e fel ebben az urnak soha meg nem szünő gondozását, midőn „ad némelyeket Apostolokat, némelyeket Prófétákat, némelyeket Evangelistákat, némelyeket Pásztorokat és Doktorokat a szenteknek egy testbe való kötöttetésekre, a szolgálatnak munkájára, a Krisztus testének építésére“ (Efez. 4, 11. 12.)?

És ismeritek-e fel, hogy a gyülekezetek feladata tehát a Krisztus testének építése? Ez az építés pedig olyan, mint az izrael templom építése volt: folytonos harc. A harcosok: a hivek az élő kövek, a kikből megépítették az anyaszentegyház és a kik abban mutatják meg hogy élők, mert ujra meg ujra kinövik a sebeket, melyeket a falakon az ellenség ejt. Vezérek a lelkipásztorok, kiket örüllőkul rendelt az ur és hivatnak el a gyülekezetek. És valjon mi biztosítja a szent küzdelemben a diadalt? Bizonyára a sereg ereje és a vezérek rávalósága.

Hadd irányuljon különösebben az utóbbiakra figyelmünk most, mikor a gyülekezetek által elhívott pásztorokat bocsátjuk ki az urnak nevében és a vezérek egyik uttörőjének emlékét elevenítjük fel. Érdeklí ez a hivek seregét is, hisz csak egymás feladatainak kölcsönös megismerése vezethet egymás munkájának megbecsülésére és sikeres együtt munkálására. És érdeklí, mert nem pusztá látványosság, nem büvölés-bájolás a tanítók kezeinek az elhívott pásztorok fejére tétele, hanem a bennök levő isteni ajándéknak felgerjesztése. (II. Tim. 1, 6.) Nem csudahatalmat nyernek uralkodásra, hanem megerősítettnek a szolgálatra. Nem szentekké avattnak, hanem köteleztetnek, hogy magukat hivatásuknak szenteljék. Vezérségök olyan, a melyben a hivek serege velők mehet. Pásztorságuk, a melyben a juhoknak érteni kell a pásztor szavát.

Hogy ne volna hát általános érdekü — habár különösebben titeket érint is — a kérdés, hogy valjon mi által vezethetitek diadalra a Krisztus seregét? Egészen közkeletü egy régi hadvezér mondása,

hogy a háboruhoz három dolog szükséges és pedig: először pénz, másodsor pénz, harmadsor pénz. Nem tartozik ide annak vizsgálata, hogy valjon a népek külső harcait miként dönti el e három — egy tényező. Azt azonban az evangéliumból, a hit bajnokainak emlékéből és a tapasztalatból állítom, hogy abban a harcban, a melyben ti akartok vezérkedni, a diadalhoz valóban három dolog szükséges. Nem én és általában nem ember, hanem maga az Ur jelöli meg ezeket a felolvasott szent leczkében. Ez ünnepélyes órában ő intézi hozzátok is a kérdést: „Simon, Jónának fia, szeretsz-e engemet? Ott van-e szívetekben az az érzés, mely egész határozottsággal felelhet mind háromszor: „Uram! te tudod, hogy szeretlek téged!“ — — Igen? akkor az Ur ítél *képeseknek, kitartóknak és méltóknak* a nagy feladatra és az ő szavában veszitek e megbizást: „legeltesd az én juhaimat!“

I.

Vakmerő az az ember, a ki olyan dologhoz fog, a mihez képessége nincs. Meddő küzdelemben emészti fel — tán nem csekély — erőit. Keserű csalódás, vagy épen kétségbeesés követi megfeszített igyekezetét. Sőt nemcsak vakmerő, de épen bűnös. Bűnös, mert előmenetel helyett romlásba viszi az ügyet. Mikor magának keserű csalódást szerez, a közjón is érzékeny sebet ejt. Mikor szelet vetve aratja a vihart, ez a vihar másokat is elseper. Mikor az öntudatlanul ázott verembe esik, magával rántja a czélt is, melynek szolgálni akart.

Hát egy vezér, hová juttatja a serget képesség nélkül? Vagy a pásztor hogy tereli nyáját a tátongó örvény felett, a gyönyörű szép mezőre és a szép, kies forrásvizhez? Komolyan számot kell vetnetek nektek is, hogy meg van-e a szent hivatásra képességetek?...

De mintha megütközést látnék e felhívásra arcotokozó és tán ti is osztjátok ünneplő hívek, ifju szolgatársaim megütközését! Hogy kérdezősködöm én képesség felől azoknál, a kiket lelkesíti képesítés alapján hívtak el a gyülekezetek?! Kétségtelenül méltán hozható fel, hogy korunk már egyetlen életpályára sem bocsát senkit képességének tanusítása nélkül. Még a testi munkásság mezején is ki van zárva kontárkodás. Annál inkább szellemi téren a diploma képezi a jogosítványt. Nektok pedig birtokotokban van az oklevél. A gyermekkor ártatlan játékainak, az ifju kor annyi édes örömeinek megtagadásával, egész öntudatos multotok rászentelésével szereztétek meg azt. Mentsen Isten, hogy annyi fáradság gyümölcsét haszontalannak, szükségtelennek tartsam. Sőt magam is állítom, hogy ez nélkülözhetetlen. Ám tulmegyek ezen: nélkülözhetlen, de nem elég. Avagy kérdezem: a nem csupán érzéketlen gép módjára munkáló embernél fedezi-e mindig teljesen a diploma a belső élethivatást? Ad-e ez a bírónak hajlíthatatlan igazságérzetet; az orvosnak a szenvedésben nem csupán esetet látó, gyöngéd részvétét; a tanítónak szeretettel nevelő atyai szívet? Mennyivel inkább a lelkipásztorra, ki örökkévaló javakkal sáfárkodik, bizony a diplomán felül következik még az igazi egy szükséges dolog. A ki Krisztus seregében akar vezérkedni, annak kétélű fegyverrel kell birni: helyt kell hogy álljon feje és szíve egyaránt.

Igaz: az erre hivatottak nem adták kezetekbe az oklevelet, a mig számot nem adtatok tudásotokról. De akkor nem kérdeztetek meg afelől, hogy tudjátok-e „Krisztusnak ama szerelmét, mely minden esmeretnél feljebb való“ (Efez. 3. 9.)

Most azonban e pillanat ünnepélyes komolyságában Jézus kérd egyenkint: „Simon, Jónának fia! szeretsz-e engemet?“ Oh megadja előkészületek, vagy megadja e pillanat szent ihlettsége a bátorságot, hogy annak kérdése, ki a szívekbe lát, a kit

az ajkak szavával megtéveszteni nem lehet: igaz önérzettel felelhesetek: „Uram! te tudod, hogy szeretlek téged.“ Csak ez a belső igaz hang egészíti ki képességeteket, ez biztosítja, hogy maga az ur adjon megbizást: „legeltesd az én juhaimot“.

II.

Sikerre azonban csak kitartás vezet a legnagyobb képességet is. Oh hiszen mennyi kiváló képesség marad dus lombu, de gyümölcsöt nem hozó fa, mennyi ragyogó tehetség nem lesz világító szövétnekké, mennyi nemes szenvedély lobog el szalmalánggal tartós melegítés nélkül a kitartás hiányában! Hát nektek mi ad kitartást a nagy küzdelemben? Mi nyújt kitartást a lankadó testnek és csüggedő léleknek egyaránt?

Vagy tán nemes önbizalmatok titeket e kérdéseken felül emel? Ugy érzitek magatokban, hogy már férfiakká izmosodva, ismereteitek utmutatásában kifejlődött jellemetek szilárdságában elég biztosítékotok van a csüggedés ellen? — Koránt sem akarom én lohasztani nemes önbizalmatokat, de arra figyelmeztetnem kell, hogy minden önbizalom ellankad, ha uj meg uj táplálékot nem szív valamely állandó forrásból.

Vagy tán a sikerből reméletek a kitartás lelkét? kétségtelenül a kitartásnak éltető kutfeje a siker. Ha jó termő földre hull, dusan sarjadzik és bő kalászokat hoz a mag, melyet annyi fáradsággal tisztogatánk s veténk, ha nem marad terméketlen a figefa, melyet féltő gonddal nevelénk, ha nem pusztában kiáltó szó jóra intésünk, ha a nyáj megérti a pásztor szavát és ha elismerés, méltánylás kíséri igaz törekvéseinket: ki ne értené az ebből származó erőt?

Igen, de valjon buzog-e az önbizalomnak e tápláló forrása mindég? Sőt ha az igaz munkának sikere nem maradhat is el: legtöbbször nem telik be az irás „más a magvető és más az arató“ (Ján. 4. 37.) Istenországának mustármagjából alig nő oly gyorsan a terebélyes fa, hogy az ültető pihenessen árnyékában. A tiszta vetés növekedését gátolja a tövis. A tiszta mag közé éjjel, mikor az emberek alusznak, konkolyt szór az ellenség. A gonosz szüntelen nyomunkban jár, a lélek vágyaival szemben áll a test, a szeretettel az önzés, a jóakarattal a gyűlölet. És lehetne-e az önbizalom lombjára leforrázóbb dér azon tapasztalásnál, hogy az a kő helyett visszadobott kenyér oly ritkán lesz magábaszállásnak eledele a lelkiismeret számára: az az ellenség fejére hordott eleven szén oly nehezen képes nemes érzéseket gyujtani a kiégett szívben.

Hát a mikor jön a legkeserűbb pohár! Mikor nem az ellenséggel van baj, hanem a nyáj nem akarja ismerni a pásztort. Szelidségét gyöngeségnek, rend és igazság szeretetét zsarnokságnak, jóakaratu buzdítását kedvkeresésnek, szemrehányó intését sértő kihívásnak bélyegzik. Önérzetes szavára arczul ütés, megadó türelmére gunyakazaj a felelet. Legszenőbb törekvései elé azok rakják a torlaszokat, kiknek boldogításáért fáradoz és a mikor roskadoz a kereszta alatt, azoknak nincs szívében szánalom, a kikért emeli azt! „És ha valaki kérdi: micsoda kékek ezek a te kezeiden, szégyenkező gyötrellemmel kell bevallania: „az én barátaim házokban verének meg engemet“ (Zsolt. 13, 6.)

Vagy képtelenségnek tartjátok, hogy ily gonosz lehetne a világ? és jelentőség nélküli szólásformának a mester ajkáról a szót: „ime én elbocsátlak titeket, mint bárányokat a farkasok közé“ (Máté 10, 16.)? képtelenségnek tartjátok, hogy oly közel lehessen az önfeláldozáshoz a háládatlanság a „hozsáná“-hoz a „feszítsd meg? De hát kinek a követésére indultok? Nem az ur Jézusnak-e? És valjon, habár utasítása szerint okosok lesztek, mint a kigyók és szelidek, mint

galambok“ (Máté 10, 16.): lehettek-e okosabbak, szelidebbek, mint ő volt? Kikerülhetitek-e, a mit ő ki nem kerülhetett?

Félre ne értsetek: nem visszaretentésteekre hozom fel ezeket. Ellenkezőleg: erősítésteekre, hogy a kitartás számára önbizalmatok és a remélt siker felett valami kiapadhatatlanabb küffőt keressetek. Hol és miben?! Szívetekben. Annak egyetlen megnyugtató, őszinte dobbanásában. Az Ur ismét kérd: „Simon, Jónának fia, szeretsz-e engemet?“ Oh ha őszintén, szívetek mélyéből rebbenhet el ajkatokról a felelet: „Uram te tudod, hogy szeretlek téged“, akkor önbizalmatokat sem édes, sem keserű, sem felmagasztaltatás, sem elismerés, sem hálátlan bántalmazás meg nem ingathatja, kitartásra vezérelend az ur, mert ő adja a megbizást: „legeltesd az én juhaimat.“

III.

De bárha minden titkokat ismerő bölcseségekben teljes képességetek, hiteteknek a hegyeket megmozgató erejében és testeteknek akár a tüzre adásában (I. Kor. 13, 2. 3.) megingathatatlan kitartásotok lenne is: még mindig marad fenn egy követelmény. Méltóknak is kell lennetek az elhivatásokra. Hisz az emberek is megkívánják, hogy a kit valamire elhivnak méltó is legyen: annál inkább is megkívánja az ur.

Igaz, hogy lehetnek, a kik épen a kifejtettek alapján visszásnak itélik e követelményt. Mondhatják, hogy az ember törekedhetik méltóvá lenni a jóllétre, dicsőségre, de hogyan akarjon méltóvá lenni a hálátlanságra, megaláztatásra, türesre és szenvedésre. Már pedig Jézus az ő országában dicsőséget keresőknek ma is ezzel felel: „Nem tudjátok mit kértek. Megihattjátok-e a pohárt, melyet én megiszom?“ (Máté 20, 22.) És nektek mégis méltóknak kell lennetek arra a nagy kegyelemre, mely „ingyen adatott a Krisztusért, nem csak hogy higgyetek benne, hanem hogy szenvedjete is ő érette“ (Filippi 1, 29.) Méltóknak kell lennetek az ő poharának kiüritésére, az érette szenvedésre és ezekben istenországára, az Isten titkainak sáfárságára, Krisztusnak evangéliumára, az ő kérésében való követésére, nyájának legeltetésére, testének és a szentlélek templomának építésére. És ha nemcsak szájjal tesztek arról vallást, hanem szívvvel hisztek a Krisztus evangéliumában, éreznetek kell, hogy ezekben minden földi tisztánál magasabb méltóság, édesebb jutalom van. Avagy nem az Ur mondja-e „boldogok lesztek a mikor szidalmaznak, háborgatnak és minden gonosz hazugságot mondanak ellenetek én érettem. Örüljete és örvendezzete, mert a ti jutalmatak bőséges a mennyekben. Mert ekképen háborgatták a Profétákat is, kik ti előttetek voltak“ (Máté 5, 11. 12.) Át kell éreznetek a Krisztusért való szidalmaztatásnak boldogságát (I. Pét. 4, 14.) a vele türesnek dicsőségét (II. Tim. 2, 11. 12.) és az ő igéjének gyönyörűségét (Máté 11, 30.)

De mi által érhetitek el ezt? Mi emel oda, hogy édes hála töltse be szíveteket; ha Isten méltókká tesz szenvedni Jézus nevéért? Hogyan lehetek méltók a Jézushoz, mikor keresztelő János is, kinél magának az urnak bizonyágtétele szerint „nem támadott nagyobb az asszonytól születettek közül“ (Máté 11, 11.) megalázódva ismeri el, hogy „nem méltó megoldani az ő saruja kötőjét“. (Luk. 3, 16.)

És mégis méltók lehetek. Hogyan? Felvilágosít ő maga: „A ki szereti atyját, vagy anyját inkább, hogy nem engem: nem méltó az én hozzám. És a ki szereti fiát, vagy leányát inkább hogy nem engemet, nem méltó az én hozzám“ (Máté 10, 37.) Az alapigében pedig harmadszor is kérd: Simon, Jónának fia, szeretsz-e engemet? Vajha ti is annál teljesebb megnyugvással hivatkozhatnátok az ő mindentudására: „Uram, te mindent tudsz, te tudod, hogy szeretlek téged.“ E vallástételnek őszintesége valami megdi-

csőitő boldogsággal töltendi be szíveteket, hogy nem csupán emberek de maga az ur itél méltóknak, ő hiv el: „legeltesd az én juhaimat“.

Oh vizsgálgozzék hát szívetekben elnémithatatlannul az ige: „Kicsoda szakíthat el minket a Krisztus szerelmétől? nyomorgatás-e, szorongató keserűség-e, veszedelmes fegyver-e? Sőt inkább mindenekben diadalmasoknál feljebb valók vagyunk az által, a ki minket szeret“ (Rom. 8, 35—37.)

*

Es most ü. gy.! k. aai! egyszersmind példát állítunk az Ur mellett munkálkodó szolgálk elé, midőn beolvasszátok erdélyi magyar ref. Sionunk kegyeletét abba az ünnepi zsolozsmába, melylyel az egész föld protestáns népei áldoznak a „Skótok Kálvinja“, Knox János emlékezetének. Négyszáz esztendővel ezelőtt gyult ki éltének csillaga, melynek fénye oly tündöklően világított a XVI. században és áttör a századok homályán. Az előkelő családból származott ifju papi pályára készült s már tanulmányai alatt kitüntette magát a tudományos vitatkozásokon. És ime mégis mikor pappá szenteltetik és tanári alkalmazást nyer: tudományos képessége nem tudja megadni lelkének öszhangját. A lelki szabadságnak ama szele, mely „a hová akar újni, fú és nem tudni honnét jó és hová megyen“ (Ján. 3, 8.), pozdorja módjára bánik az üres dogmákban és külső czeremóniákban való jártasságával. Lelki meghasonlásában visszavonul a közpályától és mint családi nevelő éli át azokat a belső tépelődéseket, melyeken Luther is átment a zárda magányában, míg 1543-ban a reformáció derék bajnokának, Wishartnak társaságába és benső barátságába kerül. Ekkor kezdett lelkéről oszladozni a homály, míg végre az a fény, mely Sault a damaszki uton. Luthert a barátját lesújtó villámban külsőleg is érinté, az ő lelkét is teljesen megvilágítá a derék Wishartot elemészto máglyának lángjában.

Reformátorrá lett. Nem akkor, a mikor bizakodni lehetett, hogy tán hálával fogadja a római egyház a belső megújítás munkáját, hanem a mikor már lobo-gott a máglya, párolgott a vérpad. Ekkor jelölte meg számára a küzdelmes életirányt a lelkének az az egyedüli vágyakozása, hogy mondhassa el: „te tudod Uram, hogy szeretlek téged.“

Krisztus testének építése és ez által hazájának boldogítása egybe olvad lelke előtt. Felismerve, hogy „a minden ország talpkövet, a tiszta erkölcsöt, a külső hatalomra törekedő, a lelki javakkal üzérkedő római egyház hazájának nem biztosíthatja: a határozott szakítás utjára lép. Most érzi át, hogy kinek kell szolgálnia, hogy a Krisztus szerelme mire kötelezi ingadozás nélkül; meghallja a szót: „legeltesd az én juhaimat“ és a st.-andrewsi reformált gyülekezetben lekipásztori állást vállal.

Hol vezethette volna ez a „szoros kapu és keskeny ut?“ (Máté 7, 13.) Magyar protestáns egyházunk történetéből ismeritek a gályarabság iszonyait. Az ő részére is ezt a dicsőséget juttatá az álnok hitszegés: a francia gályára hurczoltatott, hogy alkalma nyíljon hálát adni Istennek, hogy méltóvá tette szenvedni a Jézus nevéért. És bár két év mulva Anglia közbenjárására kiszabadult, sorsa éveken át a bujdosás volt. Igaz: felmagasztaltatás lett rá nézve ez a megaláztatás. Ez alatt kínálja meg Anglia egy jövedelmező püspökséggel (bár ő nem fogadja el), ez alatt találja fel a családi élet édes boldogságát és ez alatt úzi az Angliában is kitört üldözés Európába Genfbe, Kálvin társaságába — saját szavai szerint — ebbe „a legtökéletesebb ker. iskolába, mely valaha volt e földön az apostolok napjai óta“. De az ő gondoskodó lelke ekkor is hazáján csüngött. Annak számára gyűjté tapasztalatait, küldözgeté tanácsait és szerzé az erőt annak a veszélynek elhárítására, mely

az evangéliumi hitben hazája erkölcsi alapját készült megtámadni.

Ime már tornyosulnak a fellegek. A szent liga Skóciában akarja megvetni lábát a reformáció megdöntésére. Elszikázik az első villám a tilalom ellenére prédikáló és urvacsorát osztó lelkészek megidézésében. A nép forrongani kezd a bántalom miatt. Ekkor tér haza Knox, hogy ápolja az igaz lelkészedést vagy fékezze a kitörő szenvedélyt. Hatalmas ellenségének durva fenyegetése, barátainak aggódó intése ellenére szószerre lép és beszél az Ur templomának megtisztításáról. Bátoritása, lelkesítése győzelemre vezeti a reformáltak fegyverét, ő pedig ekkor lesz edinburgi lelkészszé. Hiában való az ellenséges francia hadak beözönlése: ő Anglia segélyével kivívja, hogy Skócia népe szabad gyűlésében az evangéliumi vallást nyilvánítja „az ország vallásának” és eltiltja a misét. Így szerez Jézushoz való hűségével hazájában a reformációnak teljes diadalt.

Am de a megvédésben sem kisebb feladat várt rá. És ő az evangélium lángpallósával örködött mindvégig hazájának lelki szabadsága felett. Mikor az ifju Stuárt Mária királynő „bájos szépségének,” „behízelt modorának” fegyvereivel megingatja a skót nemesek hitszilárdságát: ő rendíthetetlenül küzd ugy ezeknek lágy melegsége, mint a királynő által bevezetett mise ellen. Vissza nem retenti a törvényszék elé idéztetés, sőt újabb hódítást tesz az igazság fegyverével, tanusítva, hogy lelkének egyedüli irányítója e vallomás: „Uram te tudod, hogy szeretlek téged” uralkodói tekintély, női szépség, hatalmi fenyegetés vagy kérielőkönnyek nem hatnak rá. Sőt hazájára károsnak ítélvén, maga akarja gátolni a királynőnek házasságát is, a mit bizonyára nagylelkűsködő korunk is „a családi élet szentélye iránti kiméletlenségnek” ítél.

Am lásson cselekedeteiben, a ki mást látni nem képes könyörtelenséget, miveletlen durvaságot: én azt a tiszta belátást, azt a rendíthetetlen keresztyéni jellemet tudom látni csak, mely megmentette a skót reformált egyházat és a mely ebből a vallástételből szíjva táplálékát: „Te tudod uram, hogy szeretlek téged”. Avagy, hogy lehetett volna könyörtelen az, ki kortársait arra a János evangelistára emlékezteté, ki elerőtlenül is azt suttogta hivi fülébe: „fiacskám, szeressétek egymást!” Elbizakodott durvaság hogy fért volna ahhoz, ki utolsó óráiban is így számolt önmagával, „mid van, a mit nem vettél volna?” „Az Isten kegyelméből vagyok a mi vagyok”.

Oh hadd tündököljön e nagy szellemnek csillaga nemzedékről-nemzedékre az emberek előtt. Az, a kinek sirja felett oly igazán hangzott az elismerő ítélet: „itt nyugszik egy olyan ember, ki emberi tekintettől soha sem rettegett”: vezessen emlékezete által mindnyájunkat a Krisztus iránti szeretetben megingathatatlan hithűségre, istenországá diadalának alkudozás nélküli keresésére.

Fel hát mindnyájan! a hitbajnok nyomdokin. Az arra hivatottak az Ur juhainak legeltetésében, a hitek serege a pásztorok szavának meghallgatásában, Isten igéjének követésében, keressük mindnyájan az Urnak ama bizonyágtételét: „te tudod Uram, hogy szeretlek téged”. Amen.

KÜLÖNFÉLÉK.

Egyházkerületi közgyűlésünk i. hó 20—30. napjain zajlott le. A különben nem gazdag tárgysorozat letárgyalása két és fél napot vett igénybe. A tanácssterem és folyosó hangulata a gyűlés lefolyása s az azt megelőzőt gimnáziumi-tanári konventikulum, a helyi sajtó egy részének magaviselete stb. igen komoly anyagot nyújtottak az elmélkedésre, tanulságok leszűrése s a bajok orvoslása

módjáról való gondolkodásra. Nem akarunk a dolgok elébe vágni. Referensünk közbejött gyengélkedése folytán részletes tudósításunkat csak jövő számunkban hozhatjuk. Reméljük azonban, egyszerre hozhatjuk az egész gyűlésről való tudósítást, hogy olvasóink egységes képet nyerhessenek. Azért refleksióinkat is akkorra hagyjuk. Tudósításunk nem a napi hirsolgálat muló érdekeit lesz hivatva kielégíteni, hanem közgyűlési jegyzőkönyvünk némely pontjai megértéséhez is kulcsot fog szolgáltatni a — közelebbi vagy távolabbi — jövő számára is. A késedelemért azért elnézést kérünk. Most első sorban azt a papszentelési beszédet s püspöki jelentés első részét közöljük, melyet *Dr. Bartók György* püspökünk ujonnan kibocsátott ifju lelkészekhez és a közgyűléshez intézett s azt az alkalmi predikációt, melyet *Bodor János* zágoni lelkész mondott a papszentelés alkalmával. Hangjuk messze hallatszott a magas helyekről. Mély hatásokról tudósítóink fog beszámolni. Addig is hadd szóljanak maguk magukért!

Kormányképviselőkül főgimnáziumainkhoz az idei érettségi vizsgálatok alkalmával, amint értesültünk a következő főiskolai tanárokat küldte ki a vallás- és közokt. miniszter. A kolozsvári és szászvárosi főgimnáziumokhoz Pap Tibor dr. máramarosszigeti ev. ref. jogakadémiai igazgatót, a marosvásárhelyi főgimnáziumhoz Székely György dr. sárospataki ev. ref. főiskolai igazgatót, a sepsiszentgyörgyi főgimnáziumhoz Kérészy Zoltán dr. kassai kir. jogakadémiai tanárt, a székelyudvarhelyi főgimnáziumhoz Kenessey Béla kolozsvári ev. ref. theol. akadémiai igazgatót, a zilahi főgimnáziumhoz Szádeczky Gyula dr. kolozsvári tud. egy. ny. r. tanárt.

Kivonat az országos református tanáregyesület 1905. április 26. és 27-én Budapesten tartott közgyűlésének jegyzőkönyvéből. 12. szám. Egyesületünk választmány a azokra az indítványokra terjeszt elő javaslatot, amelyeket mostani zsinatunknak a tanárookra sérelmes határozatai ellenében adtak be *Lic. Rácz Kálmán* pápai, *Csorba György* miskolci tagtársaink és a *máramarosszigeti főgimn. tanárkar*. Ezek az indítványozók a magyarországi reformált egyház országos zsinatához intézett fölterjesztés alapján a következőket kéri: 1. hagyassék ki az elfogadott törvényjavaslat 521. §-ból az, hogy a tanárok a politikai pártküzdelmekben előfordulható tüntetésektől óvakodni kötelesek (Rácz K.); 2. állíttassék vissza az 529. §-ban a törvénytervezetnek a kötelezett tanóraszámról intézkedő rendelkezése (Rácz K.); 3. a gimn. rendes tanárok fizetéséről intézkedő 531. §. a) pontjában ez a kifejezés: „korpótlékok és másnemű javadalmazási rendszer utján 30 évi szolgálatideje alatt összesen legalább 2000 koronával emelkedjék” akként módosíttassék, hogy a másnemű javadalmazási rendszer kihagyassék és a 30 év helyébe 25 év tétessék (Rácz K.); 4. az igazgató-tanácsról rendelkező 544. §. harmadik bekezdése hagyassék el, vagyis az egyházkerületi főiskolák igazgató-tanácsainak is $\frac{1}{3}$ -át a tanárok alkossák (Rácz K.); 5. töröltessék ki a 341. §. ez a kifejezése: „a törvényes rend elleni izgatás fegyelmi vétség,” (Rácz K. és a máramarosszigeti főgimn. tanárkar); 6. változtattassék meg az 521. és 553. §§-ban foglalt azon határozat, mely szerint a ref. gimn. és főiskolai tanár csak protestáns nőt vehet feleségül (Csorba Gy.); 7. a zsinati törvény 323. §. b) pontjának azon kibővítése, mely szerint ezután a tanárok fegyelmi ügyeiben az első fokozatú bíróság az egyházmegyei bíróság, hatályon kívül helyeztetve, továbbra is hagyassék érvényben az eddigi törvény, mely a tanárokat fegyelmi ügyekben első fokozatú egyházkerületi bíróságok alá rendeli (máramarosszigeti tanárkar). Közgyűlésünk meggyőződésén affelől, hogy a zsinat ügyrendje értelmében a már egyszer hozott határozatok többé tárgyalás alá nem vehetők s így meg nem változtathatók, lemond arról, hogy a zsinathoz feliratot intézzen; hosszas vita után nagy többséggel a választmány javaslatát fogadja el s ennek értelmében mély sajnálatát fejezi ki a felett, hogy országos zsinatunkon a tanárokat illetőleg bizonyos retrográd irányzat nyilvánult, melynek hatása alatt nem egy olyan sérelmes határozat jött létre, amely a tanárok eddigi jogaival és szabadságával, sőt magával a szabadelvű protestáns felfogással is ellenkezik. Egyesületünk a mindnyájunktól érzett sérelmes határozatok ellenében a maga erkölcsi súlyával emeli fel szavát s reméli, hogy egyetemes reformált egyházunk meg fogja találni az alkalmas módokat arra, hogy e sérelmes intézkedéseket egyfelől a végrehajtás alkalmával bántó jellegűtől megfosssa, másfelől pedig a legközelebbi

zsinaton egyházi törvényeink közül végképen kirekessze. Az egyesület központi igazgatóságának megbízásából közlése: *S. Szabó József*, főjegyző.

Országos evangélikus tanáregyesület. A református tanárok országos egyesülete és kifejtett munkája, ügylátszik, vonzóvá vált az evangélikus tanári körökben is. Erre mutat az, hogy az Evangélikus Órálló egyik legutóbbi számában Albert József pozsonyi liceumi tanár egy orsz. evangélikus tanáregyesület felállítását indítványozza. Cikkében már pozitív javaslatokat tesz az egyesület felállítására nézve s arra szólítja fel az evang. intézetek tanári testületeit, hogy az egyetemes felküldendő képviselőiket utasítsák, hogy az egyesület megalakítása felett tanácskozzanak és hívjanak össze országos értekezletet. Kívánjuk, hogy sikerrel járjon!

Az állami anyakönyvezés reformja, a melynek rövid időn keresztülviteléről már hirt adtunk, halasztást szenved. Tisza István miniszterelnök ugyanis mint belügyminiszter körrendeletet intézett a törvényhatóságok első tisztviselőihez az anyakönyvi reform életbeléptetésének elhalasztásáról. A belügyminiszternek az igazságügyi miniszterrel történt újabb megállapodása folytán az állami anyakönyvekről szóló 1894: XXXIII. törvénycíkket módosító 1904. XXXVI. törvénycíkknek folyó évi július 1-re tervezett életbeléptetése, tekintettel a kormányválság megoldatlan voltára, egyelőre elmarad. Ennek folytán tehát az állami anyakönyvek vezetése, valamint az ezzel kapcsolatos eljárás — újabb intézkedésig — a fentemlített időpontra is az eddigi alapon, az eddigi anyakönyvek, másodpéldány-füzetek és kezelési nyomtatványok használatával lesz folytatandó.

A makfalvi ev. ref. egyházközösnél helybeli lakos és ref. egyháztag, özv. Molnár Péterné szül. Dósa Zsuzsánna székelly kisbirtokosnő 100 kor. alapítványt tett oly célra, hogy annak kamataiból szegényebb sorsu iskolás leánykák számára tankönyvek vásároltassanak. Az ilyen tett mindenkor csak nemes lélek gyümölcse lehet. S ha hozzávesszük azt, hogy ez a derék nő abból a kevésből adott sokat, amit megtakarított azután, hogy egyik fiát tudományos pályára neveltette s ezen kívül is már évek óta a záróvizsgákon mindig jutalmakat ad a leánytanulóknak: ott látjuk őt a bibliai asszony magaslátán, ki Krisztus szerint többet áldozott egymaga a kevésből, mint a többiek együttvéve a sokból. Midőn e tényt, hogy magam és egyházközösem nevében itt is hálás köszönetet mondassak érte, nyilvánosságra hozom, kívánom, hogy a szeretetnek istene adja meg neki azt a jutalmat, melyet az ő választottainak ígért. Makfalván, 1905. május hó 15. *Benedek Dénes*, ref. lelkész.

Nyilvános köszönet és nyugtázás. A Szeődemeteren, Kölcsey Ferencz születése helyén építendő ref. templomra újabban a következő kegyes adományokat vettük: Szeghalmi ev. ref. egyház 20 kor. Péter András 10 kor. egyesek 3 kor. 90 fill. Kemecei ev. ref. egyház gyűjtése 11 kor. 25 fill. Öcsödi, turkevei, czeplédi és kozárvári ev. ref. egyházak 10—10 kor. Nagyenyedi ev. ref. egyház 6 kor. Kunszentmiklósi, kisujszállási és dési ev. ref. egyházak 5—5 kor. Dési ev. ref. fiúiskola 5 kor. Kunhegyesi, n.-k.-madarasi, mezőcsáthi, körostarcsai és sz.-somylyói ev. ref. egyházak 4—4 kor. Egrespataki ev. ref. egyház 3 kor. Szegedi, m.-sassi, balmaz-német-ujvárosi, szerencsi, új fehértői és kaposvárosi ev. ref. egyházak 2—2 kor. Ördögös-füzesi és zsáki ev. ref. egyházak 1—1 kor. Bpest főváros, Szeged és Kisujszállási városok 25—25 kor. Szatmár város 20 kor. Komárom város gyűjtése 31 kor. 80 fill. Kecskemét, H.-M.-Vásárhely és Kaposvár városok 10—10 kor. Losoncz város gyűjtése 9 kor. 90 fill. Sz.-Somylyó város 2 kor. Tasnád község gyűjtése 33 kor. Török-szentmiklós község 20 kor. Mezőcsáth község 10 kor. Egyesek 5 kor. 40 fill. Békés, Bihar és Kiskunlachháza községek 10—10 kor. Kaba község 4 kor. Körostarcsa község gyűjtése 7 kor. 30 fill. Dévaványa község gyűjtése 6 kor. 40 fill. Nagyabony község gyűjtése 3 kor. 60 fill. Nagykálló község 1 kor. Aradi „Kölcsey-egyesület” 20 kor. Nagykőrösi ev. ref. tanári-kar 18 kor. Mezey Albert kuriai bíró, egyh. m. főgondnok 10 kor. Egy valaki Nagykárolyból 4 kor. Fogadják a nemes lelkű adakozók elismerésünket s teljes köszönetünknek őszinte nyilvánítását. Szeődemeter, 1905. május 16. *Kovács Zsigmond*, ref. körlelkész, *Bikfalvy Elek*, egyh. gondnok.

GYÁSZROVAT.

Id. Muzsnai Sándor gogánváraljai ev. ref. lelkész, nyugalmazott 1848—49-diki honvéd tüzemester, életének 85-ik, lelkipásztori hivatalának 55-ik évében, rövid szenvedés után végelgyengülésben f. évi május hó 16-án meghalt. Hatalmas fizikumát legyőzte az idő. Legyen nyugalma csendes, emléke áldott.

Özv. Papolczi Olasz Károlyné szül. Harasztkereki Ferenczi Károlina, f. hó 21-én délelőtt 11 órakor, életének 72. évében, hosszas szenvedés után végelgyengülésben elhunyt. Földi részeit f. hó 23-án, kedden d. u. 4 órakor kísérték ki az ev. ref. egyház szertartása szerint, Kossuth Lajos-utca 20. sz. alatti lakásáról a kolozsvári köztemetőbe örök nyugalomra. Áldás emléken!

HIVATALOS RÉSZ.

Sz. 537—1905.

PÁLYÁZAT

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a sepsi ev. ref. egyházmegyébe kebelezett szotyori lelkészi állásra pályázat nyitattik.

Díjlevél szerinti javadalom: Lakás gazdasági épületekkel és kerttel. Földhasznélvezet: 3 h. 1218 □ öl szántó, 1131 □ öl rét. 8 h. 910 □ öl erdő jövedelme 89 kor. 22 fill. Kézpénz 50 kor. 40 fill. Terményjövödelem értéke 308 kor. 34 fill. Stóla 8 kor. Állami fizetés kiegészítési összeg 1164 kor. 65 fillér.

Pályázati határidő 1905. június 20.

Folyamodványok nt. Józsa Sándor esperes aához küldendők Ilyefalvára.

Kolozsvárt, 1905. május 18.

Dr. Bartók, püspök.

Sz. 70—1905.

PÁLYÁZAT.

helyettes tanári állásokra.

A székellyudvarhelyi ev. ref. főgimnáziumnál az 1905—1906-ik iskolai esztendőre a következő 3 helyettes tanári állás lesz betöltve: 1. *a vallástanári*, 2. *egy latin-görög vagy latin-magyar*, 3. *egy mennyiségtan-termesztani*, mely utóbbira, mivel a választandó h. tanár munkakörébe, a tápintézeti gazdai teendők ellátása mellett, főleg a mértani rajz tanítása tartozik, *rajztanárrjelöltek* is pályázhatnak. Mindhárom h. tanár tartozik az internátusban lakni s a felügyeletet egy ott, mint a konviktusban a szabályok értelmében gyakorolni.

Évi javadalom egyenként 1200 korona havi részletekben, az internátusban lakás, fűtés, világítás és a konviktusban a tanulókkal közös ellátás. Csak ev. ref. vallásuak pályázhatnak.

A kellően felszerelt folyamodványokat az intézet igazgatójánál f. évi június hó 20-ik napjáig bekell nyújtani s az állást már augusztus hó végén elfoglalni.

Székellyudvarhely, 1905. május 17.

Előjárósági megbízásból:

Gönczy Lajos,
igazgató-tanár.

KÖRLEVEL

a sepsii ref. egyházmegye tiszt. lelkészeihez.

Hivatalos tisztelettel, kollegiális szeretettel felkérem a sepsii ref. egyházmegye területén működő tiszt. lelkésztársaimat, hogy f. év június hó 5-ig sziveskedjenek jelentést tenni hozzám arról, hogy a mult 1904. évi május 24-én tartott egyházm. egyházi értekezleti közgyűlésünk óta hitépítés és egyháztársadalmi munkásság terén minő akciózt fejtettek ki gyülekezeteikben és mily eredménnyel? E jelentésekre azért van multhatatlan szükségem, mert azok alapján kell nekem is megtennem összefoglaló jelentésemet ker. egyházi értekezletünk titkári hivatalához egyházmegyénk lelkészi karának és presbiteriumainak e téren kifejtett munkásságáról.

Bikfalva, 1905. május hó 21-én.

Takács Károly, ért. titkár.